

מתווכים

גליון ר"א, פרשת
ויקהל - פרה, תשפ"ה

הגליון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

עמ' כ"א
מקושרים
בניקוי דפוס
גליון שבועי בפנימי כותב וביאורי תורת התפילה
מס' שנתון תשפ"ה

עמ' כ"ה
ובחרת בחיים
גליון שבועי בחשבת פור האור החיים תת"ז יזריא

עמ' כ"ט
מכתלי
בית ההוראה

על המדף <<<

פנינים ואמרות

פנינים חכמים ואמרות
נפלאות על פרשת השבוע

הגדה של פסח ספיר ויהלום

'הגדת השנה' - הגדה של פסח "ספיר ויהלום" שנערכה מתוך שיעוריו ושיחותיו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א, בתוספת משלים סיפורי הוד מצדיקי הדורות, הנהגות ופנינים מאירים, משובצים על סדר ההגדה. 820 עמודים מלאים זיו ומפיקים נוגה להרבות בסיפור יציאת מצרים.

הגדה של פסח - מאירים

הגדה של פסח מסדרת 'מאירים', מיוחדת לילדי ישראל עם תוספת של ביאורים קלים וחיידשים מעניינים ברמה המתאימה לילדים. הכל מעוצב ומסודר על גבי עמוד ההגדה, עם ציורים מיוחדים ומושקעים, מלאים במידע עשיר, נדיר ומדהים.

סט אוצר פניני החסידות מועדים

ליקוט דברי רבותינו מאורי ישראל הדרות גאוני ישראל ורועי החסידות בלשונם, מעשי צדיקים, משא קודש מאת כ"ק אדמו"ר רבי דוד אביחצירא שליט"א, וספיר ויהלום מהגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א.

להרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב זצ"ל - בערב שבת לפנות ערב בכדי לפקח את דעתו, הנה העני כמה וכמה יסורין באין לו עד שמספיק ומכין צרכי שבת, והבעל הבית אין לו שום צער להכנה דרבה הלזו, וכשמגיע שבת ומתחיל העני לומר פרקי מסכת שבת (-תקוני שבת) תיכף מתחיל "העני חייב", למה היא חייב?

אומר הגה"ק מדינוב - הנה הבדחן הלז שאל בדרך בדיחותא לפקח דעת הרה"ק, אבל הרה"ק מזלאטשוב היה משוטט במחשבתו בקושיא הנ"ל, דבאמת קשה למה תתחיל המשנה 'בבא' דהתחייבות העני ובפרט שהוא הכנסה תולדה?

והשיב לו הרב ששייב לו תשובה בשבת, ואמר לו הרב בסעודת הערב, שהקשו קושיא זו במתיבתא דרקייע, והשיבו שבשביל זה מגיע התחייבות לעני, שבביל שפשט העני את ידו ועשה השתדלות.

ומסיים הגה"ק מדינוב בזה"ל: "הבן הענין, והבן שיחת חולין של תלמידי חכמים ועד היכן הדברים מגיעים עכ"ל.

אגרא דפרקא (אות יד)

מדוע לא נפתחה דלת האוהל

לא תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת (לה, ג).

תקנה מיוחדת תיקן הגה"ק רבי אברהם מטשעכנוב ז"ע בעירו, שבערב שב"ק בשעה שתיים בצהריים היה על כל הסוחרים לנעול את חנויותיהם, ומאז נאסרה עשיית מלאכה, ולא ראו קרון ועגלה בכל רחבי העיר. תקנה זו תיקן עקב פרצות בשמירת השבת שהיו טרם לכן, ואכן נשמרה תקנה זו בחזקה.

אירע פעם שהגיע רב חשוב אחד לטשעכנוב והוא לא ידע מתקנה זו, ונסע ברחובות עיר אחרי השעה הקבועה, נאלץ לעלות על הבימה ולהתנצל בפני קהל ועדה על שגגתו.

בעקבות תקנה זו אירע דבר פלא שנים רבות לאחר פטירת הגאון מטשעכנוב, כאשר שמש בית העלמין שדרו היתה להדליק ולהטיב בכל יום את הנרות על ציונו של הגאון מטשעכנוב, הגיע בערש"ק כדרכו אל האוהל, אך דלת האוהל לא נפתחה, וכל פעולותיו לפתוח את הדלת לא הועילו. השמש שחשש שמא ידי הנערים הערלים

כך עצר הרה"ק מסטראפקוב את חילולי השבת מתחת לביתו

ששת ימים תעשה מלאכה ויום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון וגו' (לה, ב).

הרה"ק רבי יחזקאל שרגא מסטראפקוב זי"ע היה מוחה בכל תוקף על חילולי השבת בפלטריין של מלך, וכל אימת שראה רכב נוסע בשבת זעק מנהמת לבו בקול גדול 'שבת' 'שבת'.

ברח' אברמסקי בו התגורר רבינו, התגורר פורק עול שהיה משכיר חומרי צפייה רח"ל, ובעצם יום השבת היו מגיעים עם רכבים כדי להחליף ישן בחדש, לאחר כמה פעמים שרבינו התרה בו על גודל העוון של חילול שבת, והדברים נפלו על אזנים אטומות ואף הרים יד על רבינו וחבט בו בראשו, החליט רבינו לקום ולעשות מעשה.

בבוקר יום השבת, הוריד רבינו שלחן וכסאות והניחם באמצע הכביש... על השלחן היה ערוך כל מיני מטעמים לכבוד סעודת. שבת רבינו לקח את כוס היין בידו והחל לומר בנעימה בקול רם "כי ששת ימים...", וכך המשיך את סעודתו באמצע הכביש. השכן החילוני הזמין מיד משטרה, וכשהגיעו השוטרים נעמדו פעורי פה בראותם מחזה נדיר, יהודי הדור פנים עורך סעודת שבת באמצע הכביש...

רבינו החל להסביר להם בטוב טעם ודעת את גודל ערך יקרת השבת קודש שהוא מתנה טובה שניתנה לנו מבית גנוזי של הקב"ה, ועלינו לשמור עליה מכל משמר, ולא יתן שהיא תתחלל בפרהסיא.

דבריו היוצאים מן הלב נכנסו ללבות השוטרים, ואכן מאותה שבת היה הכביש סגור.

איש האמת (עמ' קמח)

מדוע - "העני חייב"?

כָּל הַעֲשֵׂה בּו מְלֶאכֶה יוֹמֵת (לה, ב).

איתא במשנה (שבת ב). יציאות השבת [הוצאות מרשות לרשות האמורות לענין שבת] וכו', כיצד, העני עומד בחוץ (ברה"ר) ובעל הבית בפנים (ברה"י), פשט העני את ידו (-וחפץ בתוכו) וכו' "העני חייב" ובעה"ב פטור יעו"ש.

הגה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב זצ"ל מביא: ששאל בדחן אחד בדרך בדיחותא -

להזמנות ספרים עד הבית: 1800-22-55-66

השבוע בגליון:

חשיפה: למי התגלה הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זיע"א בימינו אנו | עמ' י"א

האור החיים הק: הבא ראשון, הוא קודם לגדול שבא אחריו | עמ' ב'

אקטואליה: האם מותר להעביר תלושים של 'קמחא דפסחא' לחבירו | עמ' ט'

מסר מספרי אביר יעקב לפרשת השבוע עמ' י"ד

פניני אביר יעקב עמ' ה'

וכדומה, האם פעולות אלו הוציאו מלב הצדוקים את מחשבות המינות שלהם, הלא הם נשאו גם אחרי פעולות אלה בשלהם, וְאִתָּם תְּלִין מְשׁוּגָתָם, מה אם כן הלשון של "להוציא מלבם" האם זה הדבר מוציא מחשבתם הרעה מלבם.

וביאר הרה"ק מסאטמר יש לומר בדרך צחות, כי נוסף להצדוקים הגלויים שהם מכריזים בפומבי על שיטתם והם יודעים לכל הציבור, יש גם צדוקים נסתרים העושים במחשך מעשיהם, כלומר בפנימיות הם צדוקים אלא כלפי חוץ הם לובשים מסוה של פרושים, והם חונים דוקא בין היראים, ואין איש יודע מה צפון בלבם, חושבים שהם משלנו ובאמת הם לצרינו, אבל באותה שעה שעושים מעשה רב נגדם, כמו לטמא את הכהן השורף הפרה וכדומה, אז בהכרח הצבועים יוצאים מכליהם ומביעים את מורת רוחם מפעולות הנגד של הפרושים, הם מתמרמרים והם מגלים פנים זועפות, ואז ממילא נעשה בירור, ופרצופם נתגלה ברבים שהם שייכים למעשה להצדוקים.

וזוהו "להוציא מלבם של צדוקים" - כלומר פעולות אלו מוציאות את המציאות מתוך לב הצדוקים הנסתרים והמסוה סר מהם ע"י פעולות הללו, ונעשה בירור מי לנו ומי לצרינו. עולמו שחרבו (עמ' קסד)

מאחר שאמרו שיש להם די וקבלו הכל באהבה, באמרו שאין הם ראויים לקבל יותר, בזכות זה השפיע להם הקב"ה ברכה במלאכתם: לעשות אותה והותר - שהיתה הברכה מצויה במעשה ידיהם והיה להם די והותר.

זכרון שמואל - בפרשתנו (להרה"ק מאסטראווצא זצ"ל)

שבת פרה:

להוציא מלבם של הצבועים - מי הוא 'צדוק' בסתר לבבו

זאת חֶקֶת הַתּוֹרָה וְגו' וְשָׂרְף אֶת הַפָּרָה (ט, ב-ה).

תנו (פרה פ"ג, מ"ז) מטמאין היו הכהן השורף את הפרה, להוציא מלבן של צדוקים שהיו אומרים במעורבי השמש היתה נעשית. (פי"ה) שהצדוקים אומרים דטבול יום פסול בפרה, וכדי להוציא מלבן היו מטמאין את הכהן ומטבילין אותו מיד, להראות דטבול יום כשר).

הרה"ק האדמו"ר רבי יואל מסאטמר זצ"ל הקשה, חז"ל נקטו תמיד בלשונם "להוציא מלבם של צדוקים", ולכאורה וכי הפעולות שנעשו נגד הצדוקים כמו שטימאו הכהן השורף הפרה

בדבר לפגוע במקום הקדוש, רץ בבהילות אל רב העיר לספר לו שדלת האוהל סגורה, אך בגלל קוצר הזמן דחהו הרב למוצש"ק.

מיד במוצש"ק הלך עמו הרב אל האוהל, והנה הדלת נפתחת ללא שום קושי. שאל הרב את השמש "באיזה שעה ניסית לפתוח את הדלת", כשהשיב השמש שהיה זה לפנות ערב, נזכר הרב בתקנת הגאון שלפיה כבר היה שבת באותו זמן, ולכן לא נפתחה הדלת, ואף שברחבי העיר כבר נתבטלה התקנה באותה תקופה שהיתה לאחר מלחמת העולם הראשונה, אך באוהל הגאון לא בטלה התקנה, ואצלו כבר היה שבת.

צדקת אברהם (עמ' טו)

העננים הביאו את אבני השוהם לתוך אהל של משה

וְהַנֶּשֶׂאִים הַבְּיָאוּ אֶת אֲבְנֵי הַשֹּׁהַם וְאֶת אֲבְנֵי הַמַּלְאִים לְאֶפֹֻד וְלַחֹשֶׁן (לה, כז).

אמרינו בגמרא (יומא עה, א) והנשיאים הביאו, תנא נשיאים ממש (עננים), וכן הוא אומר נְשִׂאִים וְרוּחַ וְגִשְׁמִים (משלי כה, יד). ורבינו בחיי כותב שענני כבוד, הביאום לתוך אהל של משה, ויש לציין להא דאיתא במדרש תנחומא פרשת תשא (אות כ"ט) הראה לו הקב"ה מחצב של סנפירינן בתוך אהלו, ופסל ממנו את הלוחות. אמרי שמאי - בפרשתנו

גולה לעשירות - להסתפק בחלקו

וַיִּכְלָא הָעַם מִהִבֵּיאוּ וְגו' וְהַמְלָאכָה הִיְתָה דִּים הוֹתֵר (לו, ז).

לכאורה לא היה צריך לומר אלא "והותר", וממילא היינו יודעים שהמלאכה היתה דים. ונראה לפרש בהקדם דברי התנא (אבות פ"ד פ"א): איזהו עשיר - השמח בחלקו, והוא לכאורה מחוסר הבנה, שהרי אם יהיה כל רכושו של אדם שני זהובים וישמח בהם - הלזה עשיר יקרא, הלא אינו אלא עניי שבעניים. אמנם ביאור הדברים הוא: איזהו עשיר - מי הוא הזוכה להיות עשיר; השמח בחלקו - אם כשיש לו מעט הוא שמח בחלקו ומקבל הכל באהבה באמרו שאינו כדאי לקבל יותר, או אז נתן לו הקב"ה די והותר וזוכה להתעשר.

זהו כוונת הכתוב: והמלאכה היתה דים -

ווארט מהאור החיים הק'

מדברי האוהחה"ק נלמד: הבא ראשון, הוא קודם לגדול שבא אחרי

וְהַנֶּשֶׂאִים הַבְּיָאוּ אֶת אֲבְנֵי הַשֹּׁהַם וְאֶת אֲבְנֵי הַמַּלְאִים לְאֶפֹֻד וְלַחֹשֶׁן (לה, כז).

כתב בשו"ת תשורת שי (ח"ב סי' פא): נתקבצו קצת מאנשי עיר אחד ונעשו חבורה תהלים ולשאר דברים בחמונם, ואחר כך באו עוד אנשים לתוך החבורה, והעמידו מהחבורה גבאים וטובים מנהלי החבורה ובקשו לעשות פניקס ולכתוב כל איש בדרך מיוחד, ונתעצמו מי יכתבו ראשון ראשון, וטובי מנהלי החבורה טוענים דלהם משפט הבכירה. הנה דבר זה נלמד מתוה"ק פ' ויקהל דכתיב והנשאים הביאו, וכתב האוה"ח הק' לצד שבאו באחרונה נכתבו אחר מטוה העינים בחכמת נשים עכ"ל, הרי אף דהיו נשיאים, כיון שבאו באחרונה נכתבו באחרונה, גם רמב"ן כתב על פסוק ויבואו האנשים על הנשים, כי טעם על הנשים, שהם היו שם בראשונה והאנשים נטפלו להן עכ"ל, הרי דפרסם הכתוב מי שבא בראשונה, אף דאנשים שולטים על הנשים דכתיב והוא ימשול בך.

וכן הוא בר"ה (דף כג:); כיצד בודקין את העדים, זוג שבא ראשון בודקין אותו ראשון ומכניסין את הגדול, הרי דאין מכניסין הגדול שבכל העדים ראשון, אלא זוג שבא ראשון, אלא כיון דהזוג שבא ראשון באו בבת אחת מכניסין את החשוב שבהן, והכי נמי כאן אלו שבאו תחלה להחבורה ובאו בבת אחת מקדימין הגדול שבהן, דהיינו הגדול בתורה שבהן, ואם שוין יש להקדים החשוב שבמעשים טובים או בזקנה, דנגד זקניו כבוד, ואם שוין בכל אלה יפילו גורל וכו' ע"כ.

זמני כניסת ויציאת שבת קודש:	ירושלים	בני ברק	ניו יורק	לונדון
מסכת השבת 17:16	מסכת השבת 18:29	מסכת השבת 17:31	מסכת השבת 18:51	מסכת השבת 18:00
רננת חם 19:09	מסכת השבת 18:31	רננת חם 19:06	רננת חם 20:00	מסכת השבת 19:07
רננת חם 19:09	מסכת השבת 18:31	רננת חם 19:06	רננת חם 20:00	מסכת השבת 19:07
רננת חם 19:09	מסכת השבת 18:31	רננת חם 19:06	רננת חם 20:00	מסכת השבת 19:07

מחוברים
מחילים את היום!
הגילוי היחיד מבית עוז והדר - אור לישרים
newsletter.mechubarim@gmail.com | להצטרפות:

מחוברים
העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים
ניתן להשיג את הגיליון מדי שבוע בכל סיפוי "ספרי אור החיים"

ספרי אור החיים
מרכז הספר היהודי הגדול בעולם

ירושלים: ירמיהו 13 | שאולזון 49 | הפסגה 45 | בר אילן 4 | חבקוק 2 • **בית שמש:** שדרות האמוראים 63 | נחל יצבים 3 | יהודה הנשיא 6 • **בני ברק:** רבי עקיבא 152 | רבי עקיבא 68 | הרב שך 8 | אהרונביץ 12 | נחמיה 28 | כהנמן 64 • **מודיעין עילית:** שד' יחזקאל 2 | חפץ חיים 8 • **אלעד:** יהודה הנשיא 94 • **אשדוד:** יהודה הנשיא 8 | אליעזר בן הורקנס 8 • **ביתר עילית:** הרן 9 • **חיפה:** מיכאל 27 • **נתיבות:** הרמב"ם 1 • **נתניה:** 18 • **פתח תקוה:** רוטשילד 75

קו 'מחוברים'
שע"י ממלכת התורה עוז והדר
02-803-9999
לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8
או למייל: rav@abiryaakov.com

לתגובות ולהצטרפות לקבלת הגיליון במייל: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישמחו במלכותך שומרי שבת:

שני אבות לילדים שחיהם היו בסכנה חמשה, התחזקו בשמחת וסגולת השבת ונושעו בצורה פלאית:

במעקה הברזל הקודר והחל לרקוד עמו, פשוט כן! בהתרגשות ובשמחה עמד ורקד במרפסת בית החולים, ושר את השיר: 'שמחו במלכותך שומרי שבת', כשהוא מחדיר לעצמו וללבו שהוא שמח באמת, הוא לא מוטרד בכלל, שמחת השבת אופפת אותו מכל כיוון ומניסה מלבו כל דאגה ואנחה!

יתירה מכך: לאורך כל השבת הוא לא התעניין אפילו מה אומרים הרופאים. הם נכנסו ויצאו, טיפלו את שטיפלו, והאב לא שאל ולא התעניין, רק השגיח בעין פקוחה ולבו מלא אמונה וביטחון במקדש השבת. הוא סירב לתת לכל בדל של דאגה או מתח לחדור ללבו השרוי בשמחת השבת, ונתן דרור לרגשותיו המרווממים למרות התנאים הקשים בהם הוא נמצא!

רק ביום ראשון שאל את הרופאים מה שלום בנו, והם השיבו לו את התשובה הפלאית הבאה: 'למעשה, עד שבת בצהריים מצבו הלך והידרדר, ולרגעים היה נראה שעוד דקות הוא כבר לא איתנו. אתה לא שאלת אז לא סיפרנו, ביקשנו שלא להקדים את בשורת האיוב... אלא שמשבת בצהריים חל מהפך, והיום בבוקר החלה התייצבות מרשימה בכל המדדים, פלאי פלאים!' ואכן כן, תוך כמה ימים התינוק הזעיר הצליח להתגבר על הזיהום שבדמו, ולשבת הבאה כבר שוחרר לביתו, מעשה ניסים ממש!

את הסיפור הזה סיפר האב המאושר בעת ריקודו בחצר ציון הרשב"י בעיצומו של יום חול רגיל: 'שמחו במלכותך שומרי שבת'. הוא נסע מירונה לרגל שמחת החאלאקה של בנו זה, ולא שכח להודות לה' על חסדו ולעטרו בכיפה, בפאות ובציצית. הוא זכר היטב שהילד הזה נחשב כחסר סיכוי לחיות, אבל הריקוד 'שמחו במלכותך שומרי שבת' באותה שבת מתוחה שהפכה לבטוחה - השיב אותו לחיים!

אחים יקרים! סיפור נפלא זה, אותו קיבלנו מהרה"ג רבי ישראל שלמה שליט"א - מחבר הספר 'שמחו במלכותך', מעיד על הכוח העצום של שמחת השבת. האב המאושר של הילד הניצול ואביה של הילדה שניצלה מדלקת קרום המוח מוכיחים עד כמה השבת היא מקור הברכה והישועה, הניסים והנפלאות, כאשר בזכות שמחת השבת והדבקות בה בלי לתת לדאגות לחצות את מפתח הלב ביום השבת - זכו לניסים גלויים!

הבה נתחבר גם אנחנו לשמחת השבת, הבה נחזק אותה בליבנו. לא ניתן לכל מתח או דאגה להפריענו משמחת השבת, נשיר ונשמח עמה ברנן ובגילה בכל לב. וככל שנפתח את ליבנו לשמחת השבת, ככל שליבנו ייצא בריקוד מענג 'שמחו במלכותך שומרי שבת' - כך נזכה שבורא עולם מקדש השבת יפתח לנו את אוצרו הטוב, נזכה שיקויים בנו 'עם מקדשי שביעי כולם ישבעו ויתענגו מטובך'!

(פניני פרשת השבוע)

הסיפור הבא התחיל ביום שישי אלול אחד, בחדר המיון של בית החולים הירושלמי 'שערי צדק'. אמבולנס 'טיפול נמרץ' הבהיל למקום תינוק זעיר, עולל שנימול באותו יום בשעות הבוקר, ובשעות אחר הצהריים החל לאבד צבע וניכר עליו שהוא בסכנה. הרופאים סברו כי אולי חלילה הסתכן עקב הברית, אולם הבדיקות גילו כי התינוק סובל מזיהום חמור בדם, המסכן את חייו.

תוך כמה שעות היה התינוק מחובר לאינספור צינורות ועירוים שעקבו אחר מצבו הבריאותי ושמרו עליו מורדם ומונשם. הרופאים הכינו את ההורים לבשורה הקשה ביותר, באומרם כי נראה שאין סיכוי להתייצבות, ובתוך כמה שעות הנורא מכל יקרה. האם היולדת שבה לביתה לפני כניסת השבת, ואילו האב המודאג נותר בבית החולים, נאחז בשביבי תקווה...

עם כניסת השבת פנה האב לבית הכנסת שבמרכז הרפואי, כשאותות המתח והדאגה ניכרים היטב על פניו. שם הוא פגש יהודי לא מוכר שהתעניין בעובר עליו, וכשהוא שמע את הסיפור המלא - הוא ביקש מהאב להאזין לסיפורו האישי, כי אולי יש לו עצת זהב עבורו. וכך סיפר היהודי הלז:

לפני כמה שנים אירע המקרה. בתו הובהלה לבית החולים ביום שישי, בחשד שהיא סובלת מדלקת 'קרום המוח'. כשהגיעה לבית החולים הרופאים סברו שאין לה סיכוי לצאת מזה בחיים, ואמרו להורים שאולי - במקרה הטוב - היא תישאר 'צמח' או במקרה הכי טוב - לידה חיה ונושמת, אולם משותקת למחצה, לשליש ולרביעי, ה' ירחם...

על הרקע הזה נכנס יום השבת, ואותו יהודי נכנס לבית הכנסת כשהוא מוטרד ומודאג ממצבה של בתו. 'כל זאת' - כך סיפר - 'עד שהתחלנו להגיד: 'מזמור שיר ליום השבת', אז הרגשתי פתאום את המילים: 'טוב להודות לה' ולזמר לשמך עליון, להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות' - מטלטלות אותי בעוצמה רבה. הרגשתי שיום השבת כאן, זה הזמן להאמין בה' בכל לב, להודות לו, לזמר לו, לשכוח מכל הדאגות ולייחל לחסדו באמונה תמימה ומלאה!

כך סיפר אותו יהודי מה שעבר עליו באותה שבת, והוסיף: 'למעשה, כל אותה השבת הסחתי את דעתי מכל המקרה. נכון, שהייתי לצד מיטת בתי ועקבתי אחר הנעשה סביבה, אבל לא אפשרתי לעצמי להיות מתוח או מודאג, התחזקתי בשמחת השבת ובאמונה תמימה במקדש השבת, ש'שבת היא מלזעוק', והלא יאומן קרה! - חתם האיש את סיפורו - 'ביום ראשון בצהריים, בבת אחת, הילדה פשוט הבריאה. תוך יומיים שוחררנו מבית החולים עם ילדה בריאה לחלוטין!'

האב המודאג והמתוח לשלום בנו ששרוי בסכנת חיים, החליט לאמץ את השיטה למרות שאינה קלה... לאחר התפילה יצא למרפסת בית החולים, תפס

ביום השבת:

הנפטר התגלה בחלום וביקש שילמדו עבורו מסכת שבת, סיפור מרטיט ומרגש, הסכיתו ושמועו:

בשעון, השעה שמונה וחצי, השיעור השבועי צריך להתחיל רק בעוד חצי שעה, יכול להיות שמישהו הקדים להגיע? נראה לה קצת מוזר... אולם הדפיקות חזרו ונשנו, והיא פתחה את הדלת. בפתח עמד הרב מ', השכן מהקומה התחתונה. הוא הביט בדלת בחוסר נעימות. היה נראה שהוא מתלבט לרגע מה לומר, רק אחרי דקה ארוכה פנה לגב' נעים, "סליחה על השאלה, כבר אסביר את עצמי, יכול להיות שמתקיים

על דלת הבית של משפחת נעים נשמעה נקישה.

גב' נעים הפסיקה באמצע ניקוי הארון, עוד חודש יחול חג הפסח, היא רוצה להתחיל להתכונן כבר לקראת החג הזה. לרגע הרגישה צביטה, פסח בלי עמרם ז"ל, איך החג ייראה? והילדים הרכים שלהם, איך הם יסתדרו בלי אבא? הנקישה נשמעה שוב. גב' נעים התנערה מהרהוריה, היא העיפה מבט

כאן פעם בשבוע שיעור במשניות? הוא נשמע מהסס, אולם התגובה של גב' נעים עודדה אותו.

"כן", היא השיבה, מנסה להתגבר על הרעד הקל שאחז בקולה, "שבוע אחרי פטירתו של בעלי ז"ל, התקשר אלי הרב יוסף ברכץ והציע לי לפתוח בבית שיעור משניות, שיהיה לעילוי נשמתו". היא שותקת רגע, לא מספרת איך הגיעה ההצעה כמים קרים על נפש עייפה, איך זירופה ההצעה שלו בתוך ליבה היבש כחרס, העיץ מתקוות שווא, ושתלה בה ניצנים חדשים וזעירים של אור, איך חשבה כבר שבבית שלהם לא ישמעו כבר קול תורה, ופתאום הגיע הרב ברכץ עם ההצעה הנאצלת שלו.

ואיך מאז, בכל שבוע, היא מסדרת את הבית, מכינה כיבוד קל, ואז עומדת במטבח, מכינה אוכל לילדים שלה, מאזינה לקול הלימוד הנעים שסוחף אותה למחוזות אחרים, מקשיבה לקולם של לומדי התורה ומחייכת לעצמה, ברור לה שגם עמרם בעלה, רווה נחת גדולה בשמים.

הרב מ' עמד בדלת, נבוך עדיין, מבחין ברגישות באלמנה השקועה בהרהוריה ולא רוצה להפריע לה, רק אחרי שגב' נעים התנערה הוא המשיך, "תקשיבי, הרב עמרם, בעלך ז"ל, התגלה אליי בחלום, הוא נראה זוהר ומאיר, סיפר לי שבבית שלכם מתקיים מידי שבוע שיעור של משניות לעילוי נשמתו, הוא אמר לי שאין לי מושג איזו טובה גדולה זו עבורו בשמים, ואיזו נחת רוח עושה לו השיעור הזה". גב' נעים הרגישה שנשימתה עוד רגע נעתקת. מאז שנפתח השיעור הראשון בביתם, היא הרגישה שבעלה שמת... והנה, עכשיו היא זכתה לקבל לכך אישור. אבל הרב מ' עדיין לא סיים, "הוא ביקש ממני שאעביר בקשה ממנו לחברי השיעור, שילמדו מסכת שבת". גב' נעים הודתה לו, וסגרה את הדלת נרעשת, אינה מאמינה למשמע אוזניה.

ביום רביעי הקודם, היא אפתה עוגות וקנתה שתייה, כי מייסד השיעור הרב ברכץ אמר לה שהם הולכים לסיים מסכת שלמה. בשיעור הזה כבר סיימו כמה מסכתות, ובכל פעם זו הייתה סיבה למסיבה, שבוע שעבר היא זכתה לשמוע את הסיום, אפילו שאלה איזו מסכת ילמדו אחר כך, הרב יוסף

ברכץ השיב לה, "מסכת פסחים, אנחנו שלושים יום לפני חג הפסח". היא הכירה את בעלה היטב, ידעה שהוא רווה נחת בשמים, אבל דבריו של הרב מ' שהעביר את בקשתו של בעלה המנוח גרמה לה לתדהמה עצומה, לרגע היא לא תארה לעצמה עד כמה יהיה מעורב בבחירת מסכתות.

חצי שעה אחר כך, הגיע הרב יוסף ברכץ, לבית האלמנה, שמע את הסיפור ונרעש. "בוודאי שנעשה כרצונו של הרב עמרם", הוא אמר בהתרגשות. הרב ברכץ סיפר נרעש את הסיפור להרב אהרון קטנוב, ראש ישיבת 'שיח התלמוד', הישיבה שבה הרב נעים היה מנהל במשך כל חייו עד לפטירתו, הרב קטנוב הקשיב לדבריו והחוויר, "האם הרב מרגיש טוב?" נבהל הרב ברכץ, "כן", השיב לו ראש הישיבה, "אני רק מתקשה להאמין למשמע אוזני, שכן גם אלינו הגיע ר' עמרם עם בקשה דומה".

"אליכם?" הרב ברכץ לא הצליח להבין. "למשגיח של הישיבה שלנו הרב תומר קריספין. הוא ביקש ממנו שילמדו משניות וזה יהיה לעילוי נשמתו, הרב קריספין הסכים כמובן לבקשה, אולם התלבט באיזו מסכת כדאי לבחור, ר' עמרם לא הניח לו להרהר זמן רב מדי, ואמר לו מיד, 'מסכת שבת', בעוד הרב קריספין מתלבט האם החלום אמיתי המשיך ר' עמרם ואמר: 'עם הגהות של נר מצווה תורה אור'. הרב קריספין התעשת לרגע ובחלומו, הוא השיב, 'אבל אין לנו מסכת עם 'נר מצווה ותורה אור', ר' עמרם השיב לו, 'תחפש ותמצא'... הוא התעורר נרעש מהחלום, ואכן חיפש ומצא בדיוק את המסכת וההגהות.

את הסיפור שמעתי מכלי ראשון. אני מכיר היטב את הדמויות הפועלות המתגוררות באלעד, ואכן, מרעיש, מחזק ומרגש לראות עד כמה יקרה היא מפנינים, התורה. איך שום דבר בעולם לא ישווה לה ועד כמה היא יכולה להיטיב עם אנשים בעולם הזה ובעולם הבא.

(גליון קבלת שבת - בשם הרב צבי נקר)

נְדִיב לְבוֹ:

בהשגחה פרטית מופלאה, זכה שירפאו את רגליו חנים אין כסף בבית החולים הגדול בוּינא, והלקח המאלף שהוציא מכך רבה של ירושלים:

לחדר פרטי המיועד לחשובי עם, וציוה מיד לכנס למיטתו את המומחים הגדולים ביותר בתחום שיטפלו ברגלו, כמו כן מינה משרתים מיוחדים שיעמדו הכן לשרתו ולהעמיד לו את כל צרכיו, היהודי לא הבין מה פשרו של המהפיכה הגדולה הזאת, איך הפך ברגע אחד מחולה עני שאין שוה להביט עליו למטופל החשוב ביותר בכל בית החולים, אך הוא הודה לה' יתברך ששלח לו את שליחיו הטובים באופן פלאי כל כך.

משחזר לבית האכסניא לאחר כמה ימים, כשרגלו חבושה ומטופלת היטב, סיפר לבעל האכסניא את כל אשר קרהו, כששמע בעל האכסניא את תיאורו של ה'אדון' שעצר לסייעו קפץ ממקומו בהתרגשות: 'היודע אתה את מי פגשת?! הרי זה לא אחר מאשר הקיסר הגדול בכבודו ובעצמו! עכשיו מובן ביותר מדוע התרגש כל כך הפראפעסאר למראה ה'פיתקא'... היהודי נזדעזע למשמע הדברים ותפס את ראשו בכאב: 'אבוי לי! אם כבר פגשתי את הקיסר מדוע לא ניצלתי את הזדמנות הפז, הלוא הייתי צריך לומר לו שיש לי שלש בנות להשיא'...

כשחזר היהודי לירושלים פנה לביתו של רבי יוסף חיים זאנענפעלד וסיפר לו את כל השתלשלות הענינים, איך עזר לו הקב"ה באופן פלאי כל כך, והוא גם שיתף אותו בכאב שיש לו על שבלא יודעין החמיץ את הזדמנות חייו לבקש סיוע לצורך ביתו, כששמע רבי יוסף חיים את דבריו אלו פרץ מיד בבכי מר, הלה נבהל שציער את הגאון ונסה להרגיעו שאין הוא מצטער כל כך והעיקר שהשיג רפואה לרגלו, אך רבי יוסף חיים אמר לו: 'איני בוכה בגללך, אני בוכה בגללי! הלא אנו מתנהגים ממש כמו שהיה עמך, ה' יתברך נותן לנו כמה פעמים בשנה ימי רצון מיוחדים שבהם הוא בא אלינו ורוצה לסייע לנו ולמלא את כל משאלותינו לטובה, והנה תחת שנבקש על הדברים החשובים באמת, על מלכות שמים ועל הגאולה השלימה, אנו מחמיצים במו ידינו את הזדמנות ומבקשים רק על דברים קטנים של מה בכך, וכי לא נבכה'...

(גליון המאיר)

פנינים על הפרשה:

הדין דברים בטלים. ועל זה אמרה התורה (דברים לב מז) 'כי לא דבר רק הוא, כלומר, אל תחשב שהדבור ריק הוא, כי אם ריק הוא, מכס הוא (כ"ר א יד). שאין אתם רודפים אחר הקדושה והטהרה לדעת פנימיות הדברים, והחסרון מכס הוא בא. והנה, מלמוד התורה ומן התפלה ידוע ידע האדם שהדברים שמוציא מפיו הם בונים עולמות למעלה, שהרי עליהם העולם עומד (אבות פ"א מ"ב). וכשם שהדברים של הקדושה בונים עולמות למעלה, כך בהפך, דברים שאינם מהגנים עושים פגם גדול למעלה. ועל זה הזהרנו הרבה על דברי חל בשבת, כדי שלא לפגם בשבת שהוא קדש (שבת קיג: ירושלמי שבת פט"ו ה"ג):

משה הקהיל את כל ישראל להזהירם על הדיבור וזהו שאמר ויקהל משה את כל עדת בני ישראל, לפי שרצה להזהירם על שמירת הלשון והדבור, ולפי שדבר זה מצוי בכל העולם והרגלו בו, אם בלשון הרע או בדברים בטלים או בשקר או בדברי מרמה וכיוצא, כל אחד ואחד אחז לו דרך לעצמו, לפיכך כנס כל עדת בני ישראל ואמר להם הווי זהירים בשמירת הדברים, כי לא דבר ריק הוא, כי הדברים עושים פעלתם למעלה, לטובה או להפך. וזהו שאמר אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אתם, כלומר, אלה הדברים שאתם מוציאים מפיכם, אל יעלה בקדחתכם שאין בהם ממש, שהרי צוה ה' לעשות אתם, דהיינו, עושים מעשה ממש למעלה, ולכן השמרו מאד לנפשתיכם פן תפגמו בדברים. ועל זה סמך לזה ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש, והשמרו בקדשתו שלא תדברו בו דברי חל, דכזה אתם עושים פגם גדול למעלה. ומכל שכן שלא תבואו לידי פעס בשבת, דזה הוא הפגם הגדול, וזהו שאמר לא תבערו אש, דהיינו שלא תבואו לידי פעס בשבת, דכל הכועס כל מיני גיהנם שולטים בו (גדרים כב). והסבה המביאה לכל אלה היא שפת יתר ודברים בטלים, לפיכך הזהירו בדברים הרבה יותר, ובהם תבואו לידי קדושה: (פיתוחי חותם פרשת ויקהל)

המחזיק לומדי התורה, יידע וילמד תורה בעוה"ב

ויאמר משה אל בני ישראל ראו קרא ה' בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה וגו' (שמות לה ל-לא). 'בצלאל' רומז על המחזיק בידי לומדי תורה, דדרשו רבותינו זכרונם לברכה (פסחים נג.) דעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות צל וחסה למחזיקים בידי לומדי תורה אצל בעלי תורה, שנאמר (קהלת ז יב) 'כי בצל החכמה בצל הכסף'. ופרשו המפרשים זכרונם לברכה, (דארותו) [דבאותו] עולם גם המחזיקים ילמדו תורה, שלא יתבישו בין החכמים שיהיו הם קוראים ושונים ואלו דוממים, לפיכך גם הם יודעים תורה:

וזהו שאמר קרא ה' בשם בצלאל, קרי בה 'בצל אל', זה המחזיק ביד לומדי תורה שנאמר עליו 'כי בצל החכמה בצל הכסף', והקריאה הזאת היא שגדלו הקדוש ברוך הוא באותו עולם ועשה לו צל וחסה אצל לומדי תורה. בן אורי, שיהיה נהנה מאור השכינה. בן חור, שיהיה בן חורין ממלאך המות ומדינה של גיהנם. למטה יהודה, שבאותו עולם נתן הודאות ותשבחות להקדוש ברוך הוא:

זאת ועוד, וימלא אתו רוח אלהים בחכמה בתבונה ובדעת, אף על גב דלא למד בעולם הזה, באותו עולם ימלא אותו הקדוש ברוך הוא בחכמה בתבונה ובדעת ובכל מלאכת התורה כדי שלא יתביש בין החכמים, ועליו נאמר (ישעיה מ י) 'הנה שכרו אתו ופעלתו לפניו':

(פיתוחי חותם, פרשת ויקהל)

זהירות בדיבור הפועל בעולמות העליונים

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אלהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אתם, וגו'. ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש וגו', לא תבערו אש וגו' (שמות לה א-ג). אפשר לרמוז, שהדברים שמוציא אדם מפיו עושים פעולות למעלה, ולפיכך יש חמרא גדולה בלשון הרע, דפגם בעולמות עליונים למעלה, והוא

עצות וסגולות:

ענייני שמירת הדיבור (ב')

סיג לחכמה שתיקה

הפה, דצריך האדם לשמרו שמירה גדולה, כמו שאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים לד יג-יד) 'מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב, נצר לשונך מרע' וגו', הרי ראיה דחיי האדם תלויים בפיו (ע"ז יט: ויק"ר טז ב). וכן אמר שלמה המלך עליו השלום (קהלת ז ו) 'כל עמל האדם לפיהו', וכל החכמים, ראשונים ואחרונים, מזהירים ומוכיחים על הפה, והתנא אמר (אבות פ"א מ"ז) לא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה, ועוד אמר (שם פ"ג מ"ג) סיג לחכמה שתיקה. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (כד הקמח ערך רשות ז) אם דבור כסף, שתיקה זהב. (פיתוחי חותם פרשת תצוה, ד"ה ועשו את האפוד)

על לשון הרע וניבול פה - יש כרת

ולשון הרע ונבלות הפה אכא כרת, כמו שאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים יב ד) 'יכרת ה' כל שפתי חלקות לשון מדברת גדלות' (ערכין טו: שבת לג: וברש"י שם).

(פיתוחי חותם שם)

פגם ברית הלשון גורם לפגם ברית המעור

דכמו שצריך לשמור ברית המעור, כך צריך לשמור ברית הלשון (ספר יצירה פ"א מ"א). והנה בזה הקדוש (ח"ב רסד.) קורא לפגם הברית 'משקר באת קימא קדישא', ואם בן כשיחזור בתשובה צריך לתקן הכל, ברית המעור וברית הלשון, ושניהם צריך לעשותם אמת, שאם פגם ברית הלשון, בזה גורם לברית המעור לפגם, לכן צריך להתרחק מן השקר עד הקצה האחרון ולרדף אחר האמת עד הקצה האחרון, ורדיפת האמת תקון לפגם הברית.

(אלף בינה, אות ש"ן ג)

התעוררות לשמירת הפה

בני אדם רבם ככלם אינם חוששים לשמור לשונם, ורב בני אדם אומרים מה קפידא יש בדברים בעלמא ומה פגם יש בדבר, על זה בא לעורר לבות בני אדם ולומר להם, עורו ישנים מתרדמתכם, שאתם סומים בדבר הזה, שבשכיל דבר זה אין אתם נדבקים בקדושה כראוי, וזהו המבדיל ביניכם לבין אלהיכם.

(פיתוחי חותם פרשת מטות, ד"ה וידבר משה)

צריך לעשות סייגים למניעת השקר

והנה העון הזה בעונותינו הרבים מצוי בכל דור ודור ופרוצים בו העם, דברי שקר ומרמה אין קץ, ויש נודרים ואינם מקיימים, ושבעת שקר ושוא וכיוצא מינים ממינים שונים, וזה הענין צריך גדרים וסיגים ודברי מוסר ותוכחה, אולי ישמעו וישובו, וכו', וראשי העם שמורים לבני ישראל, הם הצריכים להזהירם על זה בכל עת, ויאמרו להם שזה פגם גדול בשכינה ומוסיף לה עכבה בגלות.

(פיתוחי חותם שם)

עבודת ה' תלויה בשפתיים, ויזהר בהם מאד

שפתי אדם, שצריך לזהר לשמרו כראוי שמירה מעלה, ויסתכל ויבין שכל עבודת ה' בהם תלויה, ועקר עמוד העולם שהיא התפלה בשפתיים תלויה, ועקר התורה בהם תלויה, וכיון שעקר העבודה בהם תלויה, צריך שיהיו שמורים מכל דבר המטנף אותם, שאם יהיו מטנפים, לא שיק שצל ידיהם תעשה שום פעלה, לא בשעת התפלה ולא זולתה (וזהר ח"ב רסג:).

(פיתוחי חותם פרשת בהעלותך, ד"ה עשה לך)

הגאון רבי שלמה ליונישטיין שליט"א:
היא סיפרה כי מיד כאשר נודע לרב שמחסן ביתו מלא בעצי הסקה, הוא הזמין את כל העניין ליטול המעצים כאות נפשם

כדי לחמם את בתיהם, והללו לא היו זקוקים להזמנה נוספת... תוך שעות ספורות לא נותר במחסן אפילו כפיס עץ לרפואה...

חכמת גדולי ישראל

וַיִּמְלֵא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹקִים בְּחָכְמָה וּבְתַבּוּנָה וּבְדַעַת וּבְכָל מְלָאכָה (לה, לא)

רבי שמשון פינקוס זצ"ל סיפר, כי בהזדמנות מסויימת נתבקש לספר 'סיפור יהודי'. לאחר מחשבה, סיפר את הסיפור הבא, כאשר הוא מטעים ומסביר כי לדעתו - אין סיפור יהודי מזה... וכך סיפר הרב פינקוס:

הגאון רבי חיים בריסקער, ידוע היה במידת הצדקה שלו, שהיתה מעל ומעבר להשגתנו... כך למשל, ביתו של הגר"ח היה פתוח לרווחה, כפשוטו, ממש הפקר, וכל מי שרצה יכול היה להיכנס אל הבית, למצוא לעצמו דבר מה לאכול, לתפוס מיטה וללכת לישון...

לא אחת ארע, שכאשר ביקש הגר"ח עצמו לשכב על מיטתו לאחר יום של עמל התורה מפרך - הוא מצא כי מיטתו כבר נתפסה על ידי האורחים... במקרים מעין אלו, הוא היה עוקר את אחת הדלתות מצירה, מניח אותה על הרצפה, ויש עליה את שנתו הקצרה, כאשר למחרת היום הוא כמובן ממשיך את שגרת עמלו כרגיל...

מספרים שפעם ניגש אחד מעוברי האורח אל הגר"ח מבלי שיהיה לו שמץ של מושג בדבר העובדה שהעומד מולו הינו בעל הבית, ושאל: "אינני יודע, כמה זמן אוכל לשהות כאן? אני כבר נמצא פה מספר שבועות, ואין לי מושג מה מקובל כאן: האם אני יכול עוד להישאר?"...

תשובתו של הגר"ח היתה מדהימה... מבלי לחשוב פעמיים הוא השיב לשואל ואמר לו: "האמת? אני לא יודע, אבל אני נמצא פה כבר שנים, ואף פעם לא אמרו לי כלום!!!"... נפלא!

מכל מקום, המעשה אותו ביקש הרב פינקוס לספר, הינו המעשה הבא:

באחת השנים נכנסו גבאי העיר בריסק אל ביתו של הגר"ח, וגילו לחרדתם כי בבית שורר כפור נוראי. אם נביא בחשבון את הקור האירופאי, בצרוף העובדה שהבית לא היה מחומם כלל, נוכל לקבל מושג מה אודות הקור הנורא ששרר בו.

כאשר התגלה הדבר לגבאי העיר, הם מיהרו לעשות מעשה. הם שלחו ומילאו את המחסן של הרב בעצים, אשר די בהם כדי להספיק לחימום במשך תקופה ארוכה.

אלא שלאחר מספר ימים, כאשר שבו הללו לבקר בביתו של הרב, גילו שהמצב לא השתנה כלל וכלל... הכפור עודנו עומד בעינו... "מה קרה?", הם שאלו את הרבנית, "מדוע אינכם משתמשים בעצים ששלחנו לכם?", התפלאו, אך הרבנית הסבירה כי העצים אזלו מזמן...

היא סיפרה כי מיד כאשר נודע לרב שמחסן ביתו מלא בעצי הסקה, הוא הזמין את כל העניין ליטול המעצים כאות נפשם כדי לחמם את בתיהם, והללו לא היו זקוקים להזמנה נוספת... תוך שעות ספורות לא נותר במחסן אפילו כפיס

כ"ק אדמו"ר מזוטשקא שליט"א: ויש לרמז בדרך צחות, מה שאנו אומרים ב'אב הרחמים', 'ויגער ביצר הרע מן הנשיאים'. שיגער באותו יצר הרע שנרמז בנדבת הנשיאים, שנתעצלו ונחסר אות משמם. וזהו ויציל נפשותינו מן השעות הרעות, מאותם הקמים בשעה מאוחרת, מחמת עצלותם, באותו שטן אנו מבקשים כי הבורא יגער בו, ועל ידי זה יחון אותנו הבורא לפליטת עולמים.

נקודת היהדות מפרשה זו

בפרשתנו הובא העניין אשר 'וַיְהִי־שָׂאֵם הַבְּיָאוּ' (לה, כז). ובמדרש מצאנו (במדב"ר יב טז) שלפי שנתעצלו מתחילה נחסרה אות משמם ולכן כתיב 'הנשיאים' חסר יו"ד. ואף שנתכוונו להשלים את כל החסר, העידו רז"ל שהיה בזה פגם.

ופשט לזה מתאמר בשם החידושי הרי"ם והובא בספה"ק שפתי צדיק בשם זקינו זי"ע, כי אות יו"ד היא מרמזת על נקודת היהדות, ורמז הכתוב שבלי מעלת הזריזות חסר נקודת היהדות (כי עיקר מה שמבקש השי"ת הוא התשובה והזריזות). והאמרי אמת כתב בשם זקינו זי"ע כי מרמז על זה בעיקר היהדות היא ההתכללות וההתאחדות בתוך כלל ישראל, ואף על פי שרצו להביא לבסוף להשלים את חסר המלאכה, אף על פי כן הקמת המשכן על ידי אחדות עדיפה, והיה להם להביא את נדבתם בתוך כלל ישראל, ולא בנפרד מכלל ישראל. וכשחסר נקודת ההתבטלות הרי שחסר נקודת היהדות.

זריזות ושמחה שניהם מיסוד האש

וכאשר עומדים אנו בחתימת חודש אדר, יש לנו לדעת מה שייכות עניין זה לחודש אדר. והוא על פי דברי בעל התניא (פרק כ"ו) שהזריזות והשמחה שניהם באים מיסוד האש, ואם קונה את מידת השמחה, בנקל יוכל לקנות את מידת הזריזות. ובמסילת ישרים כתב להיפך, שעל ידי זריזות קונה את מידת השמחה. ובחודש הזה אשר מרבים אנו בשמחה, נוכל להשיגה על ידי דבקות במטרת קניית מידת הזריזות. ובמסילת ישרים כתב שפעולה חיזונית בזריזות נקל יותר להיאחז בה, ממידת השמחה שהיא דבר פנימי.

ויש לרמז בדרך צחות, מה שאנו אומרים ב'אב הרחמים', 'ויגער ביצר הרע מן הנשיאים'. שיגער באותו יצר הרע שנרמז בנדבת הנשיאים, שנתעצלו ונחסר אות משמם. וזהו ויציל נפשותינו מן השעות הרעות, מאותם הקמים בשעה מאוחרת, מחמת עצלותם, באותו שטן אנו מבקשים כי הבורא יגער בו, ועל ידי זה יחון אותנו הבורא לפליטת עולמים.

והנה במלחמת עמלק מצאנו שהיה מזנב בנחשלים דווקא, והיינו באותם שהיה חסר להם מידת הזריזות, ונטפל ביותר לשבט דן שהם היו המאספים והאחרונים לכל המחנות. והיה אז בבחינת רפיון ידיים, כמו שנאמר "ברפידים". ואולי אפשר לומר שלכן הצליח עמלק במזימתו, על פי מה שנאמר בתניא (פרק כ"ו) שמי שהוא זריז אין יצר הרע שולט בו, ואף אם רוצה לתרץ עצלותו כי "הוא עיף ויגע" לפעמים ייתכן כי זה נובע מ'ולא ירא אלוקים' רח"ל.

והנה, הקמת המשכן הייתה על ידי בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה. ועימו במלאכה אהליאב בן אחיסמך למטה דן, ושבט יהודה היו מהמיוחדים בזריזות כנחשון בן עמינדב, כי שבט יהודה היו מיוחדים בכוח האש והגבורה. ועימו בשותפות אהליאב ממטה דן, שכאמור, לא הצטיינו נשגבות במעלה זו, מצד יסוד העפר המונע את הזריזות. ואולי אפשר לומר, שהעניין הוא שרצו לרמז כי הקמת המשכן צריך להיבנות מהגיבורים והחלשים יחד, ועל כן בחרו דווקא בשני השבטים האלו להורות כי עבודת הקודש היא אף לפחותים, שגם הם יוכלו להשיג מעלת הזריזות, על ידי שישברו את טבעם, וכך כתוב ברש"י (לה, לד) ואהליאב משבט דן מן הירודים שבשבטים מבני השפחות. והשווהו המקום לבצלאל למלאכת המשכן והוא מגדולי השבטים לקיים מה שנאמר (איוב לד, יט) ולא ניכר שוע לפני דל, וצריך תמיד לזכור תמיד את זה העניין.

והנה הרה"ק רצ"ה מזידיטשוב זי"ע כותב בספרו סור מרע ועשה טוב, כי מי שהוא עושה חשבון הנפש ומביאו על ידי זה למרה שחורה ודכודך הנפש, אסור לו להמשיך כך, כי אין זה הכוונה בחשבון הנפש. ואומר שזה שמצינו אצל יוסף הצדיק כי "ויבוא הביתה לעשות מלאכתו" (בראשית לט, יא) ובתרגום: "ועל לביתא למבדק בכתבי חשבניה", וכותב שם דברים נוראים, שעל ידי שיוסף הצדיק היה בודק חשבון נפשו ונתפס מעט לעצבות, מיד ותתפשטה בבגדו. ועבודתו היא לדעת מתן להיות כבצלאל שהיה כוחו גדול בזריזות ובשמחה, ומתי להיות כאהליאב שהיה מסתמא בעל לב נשבר, כטבע יסוד העפר, שאי אפשר לאדם השלם להיות רק מיסוד העפר ללא יסוד גוף, וכן להיפך. ולכן להקמת המשכן לקחו את שניהם. כי עיקר שלימות השראת השכינה בנפש האדם היא כשיש את המיזוג של לב נשבר, יחד עם שמחה של מצווה.

(כ"ק אדמו"ר מזוטשקא שליט"א - נחל אדינך)

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א: את סיפור מופלא זה היה מספר הרה"ק החידושי הרי"ם מגור זיע"א, שכן דרכו בקודש הייתה שאם היה מדבר ממעלת מידת התמימות היה נוהג להזכיר את הגה"ק רבי אברהם אביש מפרנקפורט שהיה צדיק תמים באמת עד להפליא, והיה רגיל לספר את מעשה זה ממנו נראה עניין תמימותו המיוחדת.

תמימים תהיה

בשנת תקי"ט כאשר התקבל הגה"ק רבי אברהם אביש לכהן כרב ואב"ד בקהילת פרנקפורט דמיין המעטירה, שבימים ההם הייתה עיר ואם בישראל, עלה רבי אביש על בימת בית הכנסת המרכזי כדי לשאת את דרשתו הראשונה. רבי אביש פתח ואמר: מורי ורבותי, דעו כי שלוש קושיות עצומות יש לי, והרי אני פורט אותם בפניכם: קושיה אחת יש לי על עצמי, קושיה אחת יש לי על העיר פרנקפורט וקושיה אחת יש לי, כביכול, גם על הקב"ה בכבודו ובעצמו.

בני הקהילה שגדשו את בית הכנסת עמדו משתוממים מול הרב החדש, והטו אוזן קשבת לרבי אביש שפירט את שלשת הקושיות, דברים כהווייתם:

הקושיה הראשונה הרי אני שואל ומתפלל על עצמי: איך אנכי, היודע את ערכי האמיתי, מרהיב עוז בנפשי ומעז לעלות ולשבת על כסא הרבנות שעליו ישבו גדולי גאוני ארץ, כמו רבותינו השל"ה הקדוש, הסמיכת חכמים והפני יושע? וכי אין אני יודע את מקומי ומכיר בכך שאיני ראוי לאיצטלה מיוחדת זו?

הקושיה השנייה אותה אני מבקש להפנות לבני קהילת פרנקפורט: הלא ידועים אתם ומפורסמים כאנשים פקחים וחכמים, שמכם הטוב כברי דעת מהלך לפניכם, מה פשר הדבר שהחלטתם להטיל את אדרת הרבנות על שכמי בעוד שהיא כלל לא מתאימה לי? היה עליכם לתור בארץ ולמצוא רב מתאים אשר יוציאכם ואשר יביאכם להנחותכם את הדרך?

הקושיה השלישית היא על הקב"ה, כביכול: הלא מפתח של זיווגים ניתן בידו של הקב"ה, ואין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזים עליו מלמעלה. כיצד אכן לא מצאו ממרומים מבין כל גדולי הדור את המתאים יותר ממני לכהן כרבה של העיר פרנקפורט ולהמשיך את שלשלת רבניה החשובים?

המשיך רבי אביש ואמר כשבת שחוק קלה נסוכה על פניו הקורנות: שתי הקושיות הראשונות מתרצות זו את זו ויחד יש עמדי תשובה כהלכה לשניהם: אם אכן בני העיר פרנקפורט מסיבותיהם דעתם נוחה ומתרצה בכך שאנכי אהיה רב קהילתם, הרי שכבר אין זו חוצפה מצדי לעשות כרצונם ולעלות על כסא הרבנות. כיון שכן, מתרצת גם הקושיה השלישית: אם גם בני פרנקפורט מסכימים לכך שעטרת הרבנות הולמת אותי, וגם אני מסכים להישמע לבקשתם ולכהן להם כרב, הרי שגם הקב"ה אומר לדבק טוב והוא מתרצה לכך שאהיה כאן לרב ('חסידיים מספרים' בשמו של הרה"ק האבני נזר מסוכאטשוב זיע"א).

משעלה רבי אביש על כסא הרבנות והיה יושב על גפי מרומי קרת, ברומה של עולם התורה וההלכה, הוא זכה בשני שולחנות, תורה וגדולה במקום אחד. קהילת פרנקפורט העשירה הקציבה עבורו סכום נאה ומכובד כמשכורת חודשית, ואף התקינה עבורו דירה מכובדת בה יהא ביתו נאה קודש. מאומה לא היה חסר לרבי אביש ביושבו על התורה ועל העבודה בקהילת קודש זו.

אפס כי רבי אביש היה מבקש מפעם לפעם לסגף את עצמו, לבטש את גופו ולייסרו, ולשם כך היה רבי אביש יוצא מפעם לפעם למסע של גלות במקומות שאין מכירים אותו ואין יודעים מאיתו. במסעות גלות אלו לא היה רבי אביש לבוש בגדי הרבנות המפוארים

שהיה לבוש בפרנקפורט, כי אם במלבושים פחותים, בלויים וממורטטים. לראשו היה חובש כובע דל ופשוט, כמנהגם של המוני העם. על גופו כמין מעיל עבה ודהוי, שכמותו היו לובשים פועלי הדחק, ולרגליו מגפיים כבדים ומגושמים.

נראה היה רבי אביש כאחד העניים המובהקים, וכך אכן היה מתנהג. ברוב ככל הערים בהם התקיימה קהילה יהודית מבוססת, היו בני הקהילה דואגים לצרכי העניים ומתקינים עבורם 'הקדש' מיוחד בו היו יכולים לקבל מקום ללון, ואף בית תמחוי שסיפק ארוחות פשוטות ומשביעות לכל דיכפין. העניים הרבים שהיו מתרצצים בין הערים היו מוצאים מנוח לכף רגלם ב'הקדש' וסועדים את ליבם בבית התמחוי, כשבמשך שעות היום היו מחזרים על הפתחים ואוספים צדקה אצל נדיבי העם.

רבי אביש עצמו היה נוהג כמנהגם של כל העניים, אם כי בדבר אחד היה שונה מהם: אם את צרכי המועטים באכילה ושינה היה רבי אביש מקבל בהקדש ובבית התמחוי, ככל העניים, הרי שהוא לא היה מחזר על הפתחים לאסוף כסף. את שעות היום היה רבי אביש עושה באחד מבתי הכנסת הפחות הומים של העיר, שם איש לא היה עוקב אחריו ומביט על מעשיו. יכול היה לשקוד על תלמודו במשך שעות ארוכות ללא כל מפריע. מפעם לפעם היו העניים שואלים את רבי אביש: מפני מה אין הוא יוצא יחד עימם לקבץ נדבות? אולם רבי אביש היה מתחמק מלענות להם על כך. מה גם שרבי אביש לא היה מצוי עמיהם במשך זמן רב, שכן עול העיר פרנקפורט היה מונח על שכמו. יכול היה להרשות לעצמו להעדר במשך שבוע או עשרה ימים, אך לא יותר מכך.

היה זה באחד הלילות כשרבי אביש הגיע ללון בבית ההקדש, במיטה המיוחדת לו. השעה כבר הייתה מאוחרת והעניים הרבים כבר ישנו את שנתם בטוב ובנעימים. הסבל הקשה של חייהם היה ניכר על פניהם, אך באותם שעות ספורות של שינה בה היו אוספים כוחות להמשך חייהם, היו הם נראים כרגועים יותר.

בשעת בוקר מוקדמת התעוררו כל לני ההקדש לקול צווחות רמות של אחד העניים. קטטות ומריבות בבית ההקדש היו מעשים שבכל יום. מרי הנפש היו מוצאים עילות וסיבות להתקוטט ולשפוף את מרירותם על כל הסובבים, אלא שהפעם היה זה שונה מכולם: גם השעה המוקדמת וגם סיבת הצעקות.

אותו עני שהעיר את באי ההקדש צעק מרה על הגניבה שהייתה מנת חלקו. הנה זה תקופה ארוכה שהוא מקבץ פרוטה לפרוטה כדי שיהא בידו לחתן את בתו היחידה. הוא השאיר אותה גלמודה בבית, בעודו יוצא לשוט על פני הארץ לאסוף עבורה כסף לנדוניה ולכל צרכי החתונה, בכדי שתוכל להקים בית בישראל.

את כל הכסף שאסף, שעלה לחשבון גדול, שמר העני בתוך נרתיק בד מיוחד אותו היה תולה על צווארו ולא עזב אותו לרגע. כשהמטבעות היו מצלצלים על גופו ידע העני כי לא לשווא יגיעו ועמלו. עוד יבואו ימים טובים ועם הכסף שאסף הוא יוליך את בתו לחופה בשעה טובה ומוצלחת.

באותו לילה ישן העני שינה עמוקה במיוחד, וכשהתעורר בבהלה - הרגיש כי דבר מה אינו כשורה אתו. תוך רגע דעתו הצטללה עליו והוא הבין: נרתק

עץ לרפואה...

חשבו הגבאים וחשבו, עד שעלה בדעתם רעיון נפלא כיצד יוכלו לחם את ביתו של הרב, מבלי שתהיה לו האפשרות לחלק את כל עצי ההסקה לעניים... הם הביאו אפוא מטען נוסף של עצי הסקה, מילאו את המחסן בשנית, ואף נעלו אותו כראוי, כאשר הפעם הם מבהירים לרבנית בלשון שאינה משתמעת לשתי פנים כי העצים הינם רכוש הקהילה וכי לרב ובני ביתו אמנם ניתנה רשות להשתמש בהם לצורך עצמם, אולם בשום פנים ואופן לא לחלק אותם לאחרים...

למחרת היום באו הגבאים לבדוק את מצב החימום בביתו של הרב, ולהפתעתם המוחלטת התברר להם כי הכפור עדין שולט ברמה... "היתכן?", טענו הגבאים באוזני הרבנית, "הלא אתמול הבאנו עצי הסקה, ואסרנו עליכם לחלק את העצים לאחרים! אם העצים עדין נמצאים - מדוע אינכם משתמשים בהם? ואם הם חולקו לעניים - למה גזל יש בדבר, שכן לא ניתנו להם אלא לצורך שימושכם הפרטי!", הוסיפו, והרבנית נענתה והסבירה:

"אתם בודאי צודקים. הרב לא יכול לחלק את העצים לעניים - שכן גזל גמור יש בדבר. אולם דווקא משום כך סרב הרב להשתמש בעצים אלו, באמרו כי כל עוד אין לעניים איך לחמם את ביתם, גם הוא אינו מוכן לחמם את ביתו!..." זהו הסיפור הנפלא, אותו הגדיר הרב פינקוס כמעשה יהודי... כי אמנם, מי יכול לעשות מעשה שכזה? מי יכול להתנהג כך? רק יהודי!!

הגאון רבי חיים קריזווירט זצ"ל, רבה של אנטוורפן, נודע בבקיאותו העצומה בכל הש"ס אשר היה שגור על פיו בעל פה.

ומספרים, שפעם הזדמנו יחד מרן הגרא"מ שך זצ"ל ורבי חיים בחופה וכיבדו את רבי חיים בברכה. לפני שברך, ביקש רבי חיים שיגישו לו סידור, והוא ברך את הברכה מתוכו.

אחרי שהסתיימה החופה, שאל אותו הרב שך: "לשם מה הנך צריך סידור, הרי יודע אתה את כל הש"ס בעל פה, ובגמרא בכתובות מופיע כל סדר הברכות, אם כן יכולת פשוט להקריא את הברכה מהגמרא?".

אמר לו: "כן, אבל אם אקרא מתוך הגמרא, אני לא אדע היכן להפסיק..."

(מתוך הגדה של פסח ומותק (האור)

הבד נעלם. באמצע שנתו העמוקה הגיע מאן דהוא וחתך בסכין את החבל בו נתלה הארנק, שלף את הארנק בשקט מוחלט והעלים אותו.

לא ידע העני כיצד לנתב את תסכולו העצום על אובדן חדשי העבודה הארוכים וחיפש 'שעיר לעזאזל' כדי ללכות בו את כעסו העצום. העני הסתכל אנה ואנה ולא ידע את מי הוא יכול להאשים בגניבת הארנק. עד שלפתע נצצה בו ההבנה: העני הזה, ישן במיטה לידו, זה שאינו אוסף כספים בעצמו, הוא זה שכפי הנראה גנב את הארנק. לשם מה עליו לעבוד ולאסוף כסף, כשיכול הוא בשתי דקות לבוז את חילם של אחרים. בוודאי הוא זה הגנב!

באותו רגע החל העני לצעוק ולצווח על רבי אביש ולהאשים אותו בגניבת הארנק. תחילה לא הבין רבי אביש מה חפצו של העני ממנו, עד שהעני אמר לו במפורש: אתה הוא זה שישנת במיטה לידי וגנבת ממני את הארנק; עקבת אחרי בימים האחרונים כדי לראות היכן אני מטמין את כספי, והלילה ניצלת את ההזדמנות ושלפת את נרתיק הכסף.

כשרבי אביש ניסה להתנצל ולומר כי חס וחלילה ולא יעלה על הדעת שהוא יעשה כדבר הרע הזה, הוציא העני את ה'ראיה' לטענתו: הלוא עני אתה ככל העניים, אלא שאתה הוא העני היחיד שאינו מקבץ כספי צדקה. אין זאת אלא לפי שנוח לך שאחרים יעבדו במקומך, הם אלה שיאספו את הכסף, ואתה תבוא ותגנוב מהם.

בשפה רכה ביקש רבי אביש לפייס את העני הכועס והזועם ולהסיר מעליו את החשד, אולם דבריו של רבי אביש לא זו בלבד שלא הועילו כלום אלא שגם ליבו את האש עוד יותר. העני לא יכול היה לשלוט בעצמו והחל להכות את רבי אביש במכות נאמנות. עם מקל ההליכה שלו חבט העני ברבי אביש והכה אותו ללא רחם.

כששאר העניים שהתגודדו מסביבם ראו כי חשדו של העני ברבי אביש הגיע לפסים אלימים ולמכות של ממש, הם החליטו להתערב. כמה מהם נעמדו כחומה חוצצת בין העני לבין רבי אביש ואמרו לו כי כל עוד שלא יביא הוכחות ברורות לאשמתו של רבי אביש, אין לו רשות להכותו. חשדות בעלמא אינם מצדיקים הכאה אלימה שכזאת.

מחוסר ברירה נאלץ העני המתוסכל לעזוב את רבי אביש, ואילו רבי אביש מצידו החליט כי מהראוי שיסיים את גלותו זו ויחזור לעירו פרנקפורט. בשקט אסף רבי אביש את מטלטליו המעטים ויצא מהקדש.

לא חלף זמן רב עד שהעני דגן לא האמין למראה עיניו--

היה זה כעבור מספר חדשים והעני שהיה רגיל להסתובב ממדינה למדינה ומעיר לעיר הגיע לפרנקפורט. בשבת קודש הוזמן העני לאכול על שולחנו של אחד מנדיבי העיר, שהזמין אותו לבוא יחד עימו אחר הסעודה אל בית המדרש הגדול של העיר, כיון שרב העיר עומד לשאת מדברותיו לפני הציבור. המארח הסביר לעני האורח כי מלבד שרב העיר הוא גאון עצום הנה הוא גם איש

צדיק, פועל ישועות ומחולל מופתים, ואף מיטיב לדרוש במילי מעלייתא השווים לכל נפש. איש עניו ותמים הוא מאוד, ודבריו אותם הוא אומר בליל שבת הם מתאימים לכל השומעים וכולם מתענגים בשמיעתם.

העני, שהיה בו לחלוחית של תורה, החליט לנצל את ההזדמנות וללכת יחד עם מארחו לדרשה. ראשית, הוא חשב לעצמו, לא יזיק לי לשמוע מעט דברי תורה מפיו מפיק המרגליות של הרב. אך עוד יותר מכך, אם כוחו של הרב גדול, בישועות ובנחמות, שמא כדאי שאבקש ממנו ברכה עבורי ועבור משפחתי; אבקש ממנו כי אזכה בקרוב להוליך את בתי לחופה.

בית המדרש היה מלא מפה אל פה. גם התלמידי חכמים והאנשים התורניים שבקרב בני העיר, וגם בעלי הבתים היותר פשוטים, לא הרשו לעצמם שלא להשתתף בדרשתו של הרב. לאחר כמה דקות הושלך הס, ורב העיר, רבי אביש, עשה

לא ידע העני כיצד לנתב את תסכולו העצום על אובדן חדשי העבודה הארוכים וחיפש 'שעיר לעזאזל' כדי ללכות בו את כעסו העצום. העני הסתכל אנה ואנה בגניבת הארנק. עד שלפתע נצצה בו ההבנה: העני הזה, ישן במיטה לידו, זה שאינו אוסף כספים בעצמו, הוא זה שכפי הנראה גנב את הארנק. לשם מה עליו לעבוד ולאסוף כסף, כשיכול הוא בשתי דקות לבוז את חילם של אחרים. בוודאי הוא זה הגנב!

את דרכו בענווה ובשפלות אל עבר הבימה מעליה פתח בדרשה.

העני הסתכל אל עבר הרב הדורש ותחילה לא הבין את אשר הוא רואה. מתחילה הוא ידע כי הוא מכיר את הרב מהיכן שהוא, אלא שלא ידע מהיכן. לאחר מספר דקות הכתה בו ההבנה המצמררת: זה הוא העני שהיה יחד עימו בהקדש, זה הוא העני שהוא חשד אותו בגניבה, זה הוא העני שהוא הכה אותו על חשדו זה. הוא הביט ברב הדורש שוב ושוב, והגיע למסקנה המתבקשת: הוא זה שפגע ברב העיר הקדוש והנערץ ואף היכה אותו על לא עוול בכפו.

ההחלטה גמלה בליבו "ברגע שהרב יסיים את הדרשה וירד מהבימה, הוא יחלוץ את מנעליו ויגש לקבל מהרב 'נזיפה' ולבקש ממנו שיסלח וימחל לו על כל מה שעשה לו. כך אכן היה: הרב סיים את הדרשה והחל לעשות את דרכו אל מחוץ לבית המדרש, שם המתין לו העני חלוץ נעללים.

כשהעני ניגש אל רבי אביש מיד זיהה אותו הרב ונרתע לאחוריו בבהלה רבה, שכן בתמימותו הרבה חשב הרב כי העני עדיין עומד על שלו כי הוא זה שגנב ממנו את הארנק והוא מגיע גם כעת לבזותו ולהכותו על ארנקו הגנוב. הרב מיד ניגש אל העני והתחיל להתנצל בקול ולומר: האמן לי שלא גנבתי לך את הארנק! חלילה לי מלעשות איסור תורה שכזה.

העני החל לבכות ולומר בבושה רבה: חלילה, רבי, אין אני חושד אתכם. אין אני בא אלא לבקש מחילה וסליחה ממעלתכם... רבי אביש החזיק את ידיו של העני ואמר לו: יישר כוחכם שאין אתם חושדים בי עוד, ובוודאי שאני מוחל וסולח לכם על הכל, ואי"ה בימים הקרובים שעדיין תהיו כאן בפרנקפורט אף אסייע בידכם לאסוף כספי צדקה כדי שתוכלו להוליך את בתכם לחופה, ועוד תזכו לראות ממנה דורות ישרים מבורכים.

את סיפור מופלא זה היה מספר הרה"ק החידושי הרי"ם מגור זיע"א, שכן דרכו בקודש הייתה שאם היה מדבר ממעלת מידת התמימות היה נוהג להזכיר את הגה"ק רבי אברהם אביש מפרנקפורט שהיה צדיק תמים באמת עד להפליא, והיה רגיל לספר את מעשה זה ממנו נראה עניין תמימותו המיוחדת.

על הפסוק (שמות לה י'): 'וְכָל חָכֵם לֵב בְּכֶם יִבְאוּ וַיַּעֲשׂוּ אֵת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה', פירש הרה"ק רבי שלום מבעלזא זיע"א: כאן הודיענו הכתוב כלל גדול שהחכמה הגדולה ביותר מכל החכמות היא שלא להיות חכם כגלגל אלא להתנהג בתמימות ולעשות 'ככל אשר ציוה השם', בלי שום חכמה עצמית.

והגאון רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק זצ"ל בספרו משך חכמה פירש שמפאת מידת התמימות, זכה בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה להתמלא בחכמה ובתבונה. וכך הוא שבאו דבריו על הפסוק (שם ל - לא): 'וַיֵּאמֶר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רְאוּ קְרָא ה' בְּשֵׁם בְּצַלָּאֵל בֶּן אוּרִי בֶן חוֹר לְמִטָּה יְהוּדָה. וַיִּמְלֵא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בְּחֻכְמָה בְּתַבּוּנָה וּבְדַעַת וּבְכָל מְלָאכָה: הַעֲנִין דְּמִסְרֵי תַּנְשַׁמָּה נִשְׁרָף לְהִיּוֹת שְׂלָא בְּחֻקְרָה וְהַתְּחַכְּמוֹת יִתִּירָה, וְיִהוּדָה מִסֵּר עֲצוּמוֹ בִּים בְּמִסְרֵי תַּנְשַׁמָּה נִשְׁרָף, כְּמוֹ דְּאִיתָא בְּתוֹסְפָתָא דְּסוּטָה, וְכֵן חוֹר מִסֵּר עֲצוּמוֹ בְּעַגְלָה דְּהַחֻקְרָה תַּעֲכַב [ברצון פנימין] מִלְּמִסוּר נַפְשׁוֹ עַל קְדוּשַׁת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּעֵדוּת יַעֲבֹד חַסִּיד. לְכֵן אִמְרַן שֶׁבְּעֵבּוֹר זֶה שְׂלָא חֻקְרוּ וְלֹא נִתְחַכְּמוּ יוֹתֵר מִדִּי, לְכֵן 'וַיִּמְלֵא אֹתוֹ בְּחֻכְמָה וּבְדַעַת' וְכוּ' וְהַבֵּן.

וכך דרש הרה"ק רבי אהרן הכהן רוזנפלד מפינסק קארלין זיע"א על הפסוק (שמות לו ט): 'וְהָיָה תוֹאֲמָם מִלְּמִטָּה וַיִּחְדָּו יְהִי תַּמִּים אֶל רֵאשִׁי, שְׁבוּזוֹ בָּאָה הַהִבְטָחָה לְאָדָם, שְׂאָם יִהְיֶה 'תוֹאֲמִים מִלְּמִטָּה', שִׁיתְנַהֵג בְּמִידַת הַתְּמִימוֹת, יִזְכֶּה שְׂכֻמִּידָה נִגְד מִיִּדָה יִתְנַהֵג עִימוֹ כֵּךְ גַּם מִלְּמַעְלָה, וַיִּחְדָּו יִהְיוּ תַּמִּים אֶל רֵאשִׁי' - שְׂמֵן הַשְּׂמִים גַּם כֵּן יִתְנַהֵגוּ עִמוֹ בְּתַמִּימוֹת.

(הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א - ספיר ויהלום- פורים)

השבוע במדור:

בדיקת ספרים קודם הפסח מחשש חמץ | להעביר תלושים של 'קמחא דפסחא' לחבירו
| בדיקת חמץ בחדר או ארון, ל' יום קודם פסח | הלוה סאה בסאה באיסור כיצד יתקן

הגאון רבי מתתיהו דייטש שליט"א גאב"ד רמת שלמה ובעל נתיבות אדם

ארכיון 'עוז והדר'

להעביר תלושים של 'קמחא דפסחא' לחבירו

שאלה: אחד שקיבל תלושים ל'קמחא דפסחא', האם מותר לו להעבירם לחבירו או לקרובו הזקוקים לזה.

תשובה: אם כתוב על התלושים שהם 'אישי' ואין להעבירם, צריך לשאול את המנהלים אם ניתן להעבירם למישהו אחר, ובלי רשותם אסור להעבירם.

אבל אחר שכבר קנה מוצרים עם ה'תלושים' האלו, יכול להעביר את המוצרים לחבירו או לקרוב משפחה שלו הזקוק לזה. והטעם בזה, דכיון שכבר קנה את המוצרים והם שלו, אזי הרשות בידו לעשות עם זה מה שליבו חפץ.

וי"ל ראי' לזה מדברי הרמ"א (סי' תרצד, סעי' ב) שכתב כלפי מתנות לאבינונים 'אבל העני יכול לעשות בו מה שירצה', וביאר המשנ"ב (שם, ס"ק ט), 'ר"ל אף דהגובים גבו המעות לצורך פורים, מ"מ יש לעני רשות להוציאן לשאר צרכיו, והכא נמי אף שהביאו לו לצורך עצמו שיקנה בו מוצרים, אחר שקנה אותם יכול להוציאן למה שירצה.

בדיקת חמץ בחדר או ארון, ל' יום קודם פסח

שאלה: המנקה חדר או ארון לכבוד פסח, ורוצה להכניס בהם מוצרי פסח, איך ינהג בענין בדיקת חמץ.

תשובה: אם מנקה מיום הפורים והלאה, דהיינו שלושים יום קודם פסח, צריך לבדוק אח"כ בלילה לאור הנר.

ואמנם עיקר זמן מצוותה הוא אור ליי"ד בניסן, אך כיון שלא יספיק לבדוק אז את כל המקומות, או באופן שרוצה למלאותו כבר עם צרכי הפסח, צריך לבדוק לפני זה בלילה לאור הנר, [או אכסדרה לאור היום], ואח"כ יכול לסגור את המקום כרצונו.

ונראה דשפיר אפשר לסמוך בכה"ג על הפוסקים דאפשר לבדוק ע"י חשמל ופנסים וכדו' אם חושש לבדוק שם ע"י נר, או דהוי לי דוחק בזה [ועי' באר משה (חלק ו, סי' סג)].

ומייהו ישאיר מקום אחד לבדוק שם אור ליי"ד, ואז יברך על הבדיקה, ויתאמץ לבדוק מיד בתחילת ליל י"ד. ועי' מה שהארכנו בכ"ז בשו"ת נתיבות אדם (חלק ב, סי' יא).

מחן פוסק הדור הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א מח"ס תשובות והנהגות

ארכיון 'עוז והדר'

בדיקת ספרים קודם הפסח מחשש חמץ

שאלה: האם צריך לבדוק קודם חג הפסח את ספרים מחמץ, ואם חייב לבדוק היטב כל ספר וספר.

תשובה: דעת החזו"א זצ"ל (סי' קט"ז וסק"ג וסק"ה) שחייבין מדינא לבדוק ספרים שמשמש בהן לפעמים בחמץ משום חשש פירוים או לעשות בפניהם מחיצה, ואף שאמרו בגמרא (פסחים ז ב) פירוים לא חשיבי ואינו עובר בבל יראה

ע"ש, מ"מ זהו דוקא לענין חיוב ביטול שא"צ, אבל אכתי יש חשש שיבוא לאוכלו וחייב בבדיקה ולכן דינו כמו בחמצו של עכו"ם שאע"פ שאין עובר עליו בבל יראה מ"מ תיקנו שעושה בפניו מחיצה שמא יבוא לאוכלו (סי' קט"ז). והנה מה שהוכיח מחמצו של נכרי צ"ב שבחמצו של עכו"ם החמץ ידוע ולכן חייב במחיצה שלא יבוא לאוכלו, אבל כשהחמץ לא ידוע ואף כשידוע אינו עובר עליו ומנלן שמשמש שמא נמצא חמץ שיתחייב לבדוק, או כשאינו בודק ומוכר יתחייב לעשות מחיצה, ובפרט בספרים שאין רגילים לאכול מהם - גם כשאר ימות השנה - גם אם מצא שם פירוים, מנלן שצריך לבדוק או לעשות מחיצה, ובמהר"ם חלאוה בסוגיא שם מבואר שפירוים דלא חשיבי היינו אף לענין חיוב בדיקה, וכן מבואר בביאור הגר"א סי' תמ"ב.

וע"ש בחזו"א שהביא ראייה לדבריו משוכר בי"ד שחייב לבדוק אם לא בדקו הבית, אף שאין השוכר עובר בבל יראה חיישין שמא יבוא לאוכלו, הרי דחוינא דחייבו לבדוק חמץ שאינו ידוע אף שאינו עובר עליו בבל יראה, מ"מ יש לחלק דשם עלול למצוא גלוסקא יפה, אבל לבדוק לפירוים לעשות מחיצה לא שמענו, וכן כמדומני שמאסי לאינשי לאכול פירוים שנמצאו בספרים דלא חשיבי ובפרט שמצויין "מילבען" (תולעים) ורגילים תמיד לזרוקם.

ורבינו החזו"א זצ"ל נהג לעשות מחיצה בפני כל הספרים שבבית לפסח, אבל ב"מעשה רב" נראה הכרעה להגר"א זצ"ל שספרים שמשמשים בהם בשעת סעודה צריך לבדוק (או למכור לנכרי) ומשמע ששאר ספרים אין חוששין, אבל הוותיקין נוהגים כל השנה לזהר לא לאכול עם סתם ספרים שלא יצטרכו לבדוק לפסח, ובספרים שמשמשים בסעודה כמו סידורים מצאנו מוכרים ומוכרים לפסח וכהנ"ל.

**הגאון רבי פנחס וינד
בעמח"ס ברית פנחס ראש
בית ההוראה לענייני ריבית**

ארכיון 'עוז והדר'

וכשבאו לברר את ההלכה, כבר היה פער ושינוי גדול בין שער הדולר כלפי הפונד [ליש"ט], ועל פי פסק הרבנים דשם, הלואה מותר לו לפרוע רק 188,000 דולר, כך שהמלואה הפסיד 12,000 דולר.

על כן מוטל על המורה הוראה, לעמוד ולבדוק בכל פעם על הפתרון היותר רצוי, כדי להקטין את ההפסדים, עד כמה שאפשר על פי ההלכה, לפי המציאות בפערים בשערי המטבעות, ולפי צורך המלואה לפי איזה שער מטבע הוא רוצה לקבל בסוף. [כגון אם הוא צריך דולרים, אז לא משנה לו כל כך אם הדולר שווה פחות או יותר, כי הוא צריך לשלם חוב בדולרים, או שהוא צריך שווי של שקלים, ואז הוא יהיה מעוניין יותר שיהיה לו סכום מסוים של שקלים, גם אם לא ירויח אם השער יעלה עוד יותר].

ולכן ראשית יש לדעת, האם נשתנה השער של סוג המטבע שהלואה, משעת ההלואה עד עכשיו, שאם השער עלה, אז כעת אין המלואה יכול לקבל בחזרה את כל הסכום שהלואה, וההלואה עומדת על השווי בשקלים, שהיה בעת ההלואה [דהיינו סכום של דולר השווה בשקלים, כמו שהיה שווי הדולר בעת ההלואה, וזהו בארץ ישראל. ובחוץ לארץ אם הלואה מטבע זר באותו מקום השווי נקבע, לפי מטבע היוצא שם]. ואם השער ירד או שנשאר על עומדו, אז ניתן לתקן את ההלואה באופן שיוכל לפרוע את סכום הדולר שלו.

ישנם כמה אופנים היאך לתקן את האיסור:

א. הלואה יפרע את החוב הקודם בפועל וכדין, ויעשו ביניהם הלואה חדשה, לאחר שיש ללוה מעט דולר. אם אין לו הסכום לפרוע, יכול ללוותו מחלפן וכדו' [עיין הפרטים בסברת הדברים].

ב. יכולים לסכם שמעכשיו יפכו את ההלואה לשקלים, שהלואה יהיה חייב למלואה סכום של שקלים, כשווי הדולר כעת כאשר עושים את ההמרה. וכשממירים חוב של מוצר, למטבע המקומי, יכולים לסכם זאת בעל פה ואין צריך לזה קנין.

ובעצה זו אין צריך שללואה יהיה מעט דולר, כי החוב נעשה במטבע המקומי ולא במוצר. ואם עשו כן, בין אם עלה השער יותר בעת הפרעון, ובין אם ירד השער, ישלם את אותו סכום השקלים, או את שויים בדולר.

ג. המלואה יותר ללוה שלא יצטרך לפרוע יותר משווי החוב בעת ההלואה, ואם עד שעת הפרעון יעלה המחיר, ישלם רק כשווי בעת ההלואה, אבל מרויח שאם הדולר ירד, אזי יקבל שוב יותר דולר, עד הסכום שהלואה בעצה זו לא צריך שום קנין ולא הלואה חדשה, וכן אין צריך שיהיה ללוה מעט דולר.

ד. לא מהני לעשות הלואה חדשה ע"י הנאת מחילת מלוה. ואם עשו כן, אם עלה השער משעת ההלואה עד עת הפרעון, ישלם רק כפי שווי הדולר בעת ההלואה. ואם מחיר הדולר לא נשתנה או ירד, ישלם את סכום הדולר שלו.

ד. לא מהני לעשות הלואה חדשה ע"י הנאת מחילת מלוה.

ה. לסיכום למעשה כיצד יעשו כדי לתקן את האיסור, כאשר רוצים להשאיר את החוב במט"ח, ולהקטין את צד ההפסד:

1. אם השער עלה בינתיים, וחושש שיעלה עוד - יעשה הלואה חדשה, ואז לפחות ירויח שלא יפסיד עוד. ואם רוצה את הפרעון בשקלים - יהפוך את החוב לשקלים.
2. אם השער עלה בינתיים, ואינו חושש שיעלה עוד, ויש צד שירד בחזרה - יוותר על העלייה, ואז ירויח שאם ירד יוכל לקבל את כל הסכום.
3. אם השער נשאר על עומדו או ירד, - יעשה הלואה חדשה, ואז ירויח שאם יעלה יוכל לקבל את כל הסכום שלו.

הלואה סאה בסאה באיסור כיצד יתקן

שאלה: יהודי הלואה לחבירו 50,000 דולר לתקופה של חצי שנה. לאחר כשבועיים נפגשו המלוה והלוה בשיעור בהלכות רבית, שם הם התוודעו להלכה של סאה בסאה, שיש איסור להלוות לחבירו חפץ או מטבע זר שאינו המטבע המקומי, על מנת שיפרע לו את אותה כמות שלה. הם שמעו שחז"ל אסרו זאת, שמוא יעלה מחיר המוצר עד זמן פרעון ההלוואה, ונמצא שמחזיר למלוה מוצר ששווה יותר ממה שקיבל, והוא אבק רבית.

אמנם חז"ל התירו זאת, אם יש ללוה מעט ממין המוצר שהוא לוה. אך לדאבונו של המלוה והלוה, לא היה ללוה מעט דולר בשעת ההלוואה, נמצא שהלואתם הייתה באיסור.

בגמר השיעור התחיל הראש המסחרי של השניים לחשבון חשבוננו של הלואה. הם עדיין לא יודעים אם השער של הדולר בינתיים, עלה, ירד או שמוא נשאר על עומדו. המלוה חושש שמוא השער עלה ולא יוכל לקבל את כל כספו בחזרה, [שאם בעת ההלוואה השער היה 4 ש' לדולר, נמצא שווי ההלוואה היה 200,000 ש', ואם עכשיו השער הוא 4.1 אז 50,000 דולר שוה 210,000 ש', וללוה מותר להחזיר רק שווי של 200,000 ש' שהוא כ-48,780 דולר], גם הלוה חושש לכך, כי סך הכל המלוה עשה עמו חסד והוא אינו רוצה שיפסיד בגללו. מאידך מסתפק על הצד שהשער ירד, האם המלוה יוכל לתבוע ממנו יותר דולר, שיהיו שוים כמו השווי בשקלים בשעת ההלוואה [שאם השער ירד ל-3.9, אז שווי של 200,000 ש' שוה כ-51,282 דולר]. ושוב נכנס בהם ריח של יראת שמים, והם שואלים זה את זה, בכל מקרה, בין אם השער השתנה ובין אם לא, איך נתקן את האיסור מכאן ולהבא.

תשובה: מציאות זו שכיחה מאוד, כאשר שני אנשים הלואה זה לזה מטבע זר ולא ידעו שצריך שהלואה יהיה לו מעט מאותה מטבע, וכאשר הם באים לתקן את האיסור, לפעמים ההפרש בשווי החוב וההפסד, נע בין עשרות דולרים ובין עשרות אלפי דולרים.

ומעשה היה בעיר הבירה לונדון, שאחד הלואה שם לחבירו 200,000 דולר,

נחל ערבי המבואר
להרחיק רבי דוד שלמה אייבשיץ זיע"א

כל העולים דולכים אל הים
5 ספרים אור הירושלמי רבני וקדיש בעלי הקריב נחל נבואים לאישות עם ציונים וקדיש וירידת הנגנים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 להשיג בחגיגות הספרים

הרה"ק רבי משה יהושע הגר מויזניץ זי"ע האדמו"ר מויזניץ בעל ה"שועות משה" - כ' אדר תשע"ב

שבא לנחם את כ"ק רבנו [ה'ישועות משה'] זי"ע על פטירת אביו כ"ק רבנו האמרי חיים זי"ע ניסן תשל"ב.

בעת עריכת שולחנותיו הטהורים של המהר"א רגיל הייתי למנות בפניו את המסובים אצל השולחן בכדי שיורה את מי מהם לכבד בברכת המזון, שכן הוא בגודל קדושתו היו עיניו נעוצות מטה ולא הרים עיניו לראות מי ומי המסובים. פעם הגיע רבנו זי"ע להשתתף בשולחן הטהור בעודו מכהן כראש ישיבת ויזניץ, כשמניתי את שמו לפני הרבי, הורה לכבדו בברכת המזון. לשבת הבאה נשנה הדבר ושוב הורה לכבדו בברכת המזון, בשבת השלישית כשהחילתי למנות את המסובים דילגתי על שמו

'און ווער נאך?' מי עוד מיסב אל השולחן. אזי נאלצתי לומר שגם ראש ישיבת ויזניץ נמצא כאן. מיד נענה הרבי ואמר: 'הוא יברך!'

לאחר השולחן, אמר לאחיו הגה"צ מבילגורייא זי"ע:

פעם הגיע המחונן מויזניץ - הרה"ק ה"אהבת ישראל" זי"ע - להשתתף בשמחה משפחתית בבעלזא. לאחר השמחה מיהר לנסוע חזרה אל ביתו שבגרויסוורדיין. שאלו אבי - הרה"ק רבי יששכר דב מבעלזא זי"ע: 'מחונן, מדוע ימהר לשוב לביתו ולא יתמהמה קמעא...'

השיב הרה"ק מויזניץ: 'יש לי בבית נכד הלומד 'תורה לשמה', והנני מתגעגע אליו...'

כוונתו היתה לנכדו זה! - סיים הרבי ואמר - לכן מצאתי לנכון לכבדו ביותר!
(יצוין, שהמהר"ד נסתלק כבר בשנת תרפ"ז, ואילו רבנו זי"ע היה אז נער בר מצוה, היינו, שבגיל כה צעיר כבר העיד עליו הסב"ק).

(שרפי קודש ח"ב - עמ' תקפ"ב)

ביום שני כ"ה מנחם-אב תש"ד, שלושה חודשים לאחר הבריחה מציפורני הנאצים, זכה לחונן את עפר הארץ, כשמאות חסידי ויזניץ המתינו לקבל את פניהם בתחנת הרכבת בחיפה, עם עלותו לארץ ישראל נתמנה על ידי דודו הרה"ק בעל "דמשק אליעזר" זי"ע, לכהן כראש ישיבת "בית ישראל ודמשק אליעזר" ויזניץ בתל אביב.

בהמשך סייע בידי אביו להקים את שיכון ויזניץ בבני ברק, ובמקביל כיהן כרב ואב"ד שיכון ויזניץ בעיר עם פטירת אביו האדמו"ר הרה"ק בעל ה'אמרי חיים' זי"ע ביום ט' ניסן שנת תשל"ב, מונה תחתיו לאדמו"ר.

מקום מושבו נקבע בשיכון ויזניץ בבני ברק, כאשר לצידו מונה אחיו כ"ק אדמו"ר מויזניץ מונסי זצוק"ל לאדמו"ר כשמקום מושבו בעיירה מונסי שבניו יורק.

האדמו"ר היה ידוע כמתמיד ולמדן עצום, התפילות והטישים בשבת וימים טובים היו ידועים בחמימות ובהתלהבות.

במהלך כהונתו הקים האדמו"ר מוסדות תורה וחסד, ישיבות, תלמודי תורה, כוללים, וסמינרים ובתי ספר לבנות בהם מתחנכים למעלה מעשרת אלפים תלמידים ותלמידות.

בין תלמידיו וחסידיו בולטים היום בעולם התורה והחסידות עשרות רבנים ודיינים, ראשי קהילות ומשפיעים שמעבירים את תורתו ומשנתו. רבינו עלה בסערה השמימה ביום כ' אדר תשע"ב, ומנו"כ באוהל ויזניץ.

זקינו העיד עליו שלמד תורה לשמה

עובדה מופלאה המבטאת את גודל ההערכה שרחש הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע אל כ"ק רבנו הישועות משה זי"ע סיפר הרה"ח ר' שלום פוגל ז"ל משב"ק אצל המהר"א, סיפר זאת אחר

כ"ק אדמו"ר מויזניץ זצ"ל נולד ב"ג בסיוון שנת תרע"ו בגראסוורדיין שבהונגריה להוריו הרה"ק בעל ה'אמרי חיים' זי"ע והרבנית הצדקנית מרת מרגלית ע"ה, בתו של האדמו"ר הרה"ק רבי זאב מרחמסטריווקא זי"ע.

בילדותו למד תורה ונתחנך על ברכי זקנו הרה"ק בעל 'אהבת ישראל' מויזניץ זי"ע, אליו היה דבוק וקשור בעבותות של אהבה, ובגיל שמונה עשרה בהיותו עדיין בחור צעיר לימים, נתמנה על ידי אביו בעל ה'אמרי חיים' לכהן כרב בעיירה ווילחוביץ והגלילות - אז בהונגריה, שם היתה קהילה גדולה של חסידי ויזניץ.

ביום ב' בניסן תש"ב נשא לאשה את הרבנית מרת לאה אסתר ע"ה, בתו של האדמו"ר רבי חיים מנחם מנדל מדענעש זצ"ל, החתונה נערכה בעיירה דענעש, ביום שישי בערב שבת בהשתתפות מאות מחסידי ויזניץ ותושבי העיר ובראשות אדמו"רם ורבנים, משנפטרה נשא האדמו"ר לאשה את הרבנית הצדקנית מרת שיינדל תליט"א, תבדל לחיים כשהוא אז בן שמונים וחמש.

בשנת תש"ד בפרוץ מלחמת העולם השנייה, החליטו בני המשפחה ובסיועם של בני המקום, להימלט על נפשם ולעלות לארץ הקודש, בחודש אדר באותה השנה התחילו את מסע הנדודים, האדמו"ר מויזניץ והרבנית לאה אסתר ע"ה ובתם תבדל לחיים כיום הרבנית מסקווירא תבדל לחיים. בח' באייר חודשיים לאחר מסע הבריחה חצו את הגבול לרומניה דרך היער, ובחסידי השם הגיעו לכפר טאשאד שברומניה, כשבוועיים וחצי לאחר מכן - כ"ו באייר עבר אביו האדמו"ר בעל ה'אמרי חיים' זי"ע, גם הוא את הגבול ונפגש עם בנו, יומיים לאחר מכן בכ"ט באייר המשכו לבוקרשט, ובתודש אב עלו לרכבת לנסיעה לנמל קונסטנצה, משם הפליגו בספינת "מורינה" לחון את עפר ארץ ישראל.

הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזנסק זי"ע בעל ה'נועם אלימלך' - כ"א אדר תקמ"ז

אשרי מי שראה שפניו בחלום

'באותו ליל שבת' מספר הלה, 'שמעתי בחלומי קול מדבר אלי, לא ראיתי כל תמונה, רק קול דברים המדבר ואומר לי: 'אני הוא אלימלך מליזנסק, היות ואתה עוסק בכל יום בספרי באתי לגלות לך את מקור הדברים מה שלמדת היום, עיין במדרש תנחומא פרשת האזינו שם תמצא כדברי ויאירו עיניך', ויהי בבוקר ותפעם רוחי, זכרתי היטב את דבר החלום ותכף אחר ברכת התורה מהרתי לפתוח את המדרש בפרשת האזינו, ואכן הדברים האירו למולי באור יקרות, וז"ל המדרש שם (האזינו ז): 'זכור ימות עולם בינו שנות דור ודור, לעולם יבדוק אדם בשמות לקרוא לבנו הראוי להיות צדיק, כי לפעמים השם גורם טוב או גורם רע, כמו שמצינו במרגלים, שמוע בן זכור על שלא שמע בדברי המקום וכו', עיי"ש.' ע"כ כפי ששמעתי מבעל המעשה, והוא פלאי.

(הג"ר מאיר צוויבל שליט"א - גליון המאיר ויצא פ"ד)

שמעתי מעשה פלא מפי בעל המעשה בעצמו, אשר הוא אדם חשוב וירא שמים, וסיפר לי, שהוא נין ונכד להרה"ק רבי אלימלך מליזנסק זי"ע, והוא מקפיד ללמוד בכל יום בספה"ק נועם אלימלך, חוק ולא יעבור.

והנה, באחד השבועות, לביל שבת קודם התפילה, עסק כדרכו בנועם אלימלך, ולמד אז את דבריו הקדושים בפרשת לך (ד"ה אחר) וז"ל: 'שלפעמים שמא גורם, היינו השם שהוא נקרא כשם אדם כשר וישר זה גורם לאדם שיהיה צדיק, למשל מי ששמו אברהם ורוצה לעבוד השם יתברך ברוך הוא, אזי השם הזה גורם ומסייע לו שיהיה צדיק'. ולידו ישבו כמה אברכים, ואחד מהם שאלו היכן המקור לדברים אלו, ששמו של האדם משפיע על התנהגותו לטב ולמוטב, אך הוא לא הבין את השאלה: 'מדוע צריכים מקור לזה?! הרבי ר' אלימלך הוא המקור בעצמו!'

הרה"ק הרבי ר' אלימלך נולד בשנת תע"ז בפולין לאביו רבי אליעזר ליפמן. נתקרב אל ה'מגיד הק' ממעזריטש' ע"י אחיו הרה"ק הרבי ר' זושא מאניפולי. במשך שמונה שנים נדד במקומות שונים עם אחיו הצדיק ר' זוסיא מאניפולי, כשבדרכם מחזירים הם רבים בתשובה. ואח"כ התיישב בליזנסק, שבזכותו הפכה לעיר חסידות מרכזית. הירבה במעשי צדקה וחסד, ונהג מנהגי פרישות וסיגוף. וכל צדיקי החסידות כדור שלאחריו בפועל וגאליציע היו מתלמידיו.

בכ"א אדר בשנת תקמ"ז נתבקש לשיבה של מעלה ומנו"כ בליזנסק. והמקום הקדוש נעשה לאבן שואבת עד היום הזה. הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימנוב זי"ע אמר, כי תפילה על ציונו של הרבי ר' אלימלך סגולה להתעוררות תשובה.

הותיר אחריו ברכה את ספרו הק' 'נועם אלימלך' שהוגדר על ידי הרה"ק בעל ה'תניא' זי"ע, ספרם של צדיקים. זי"ע.

הגה"ק רבי יצחק מאיר מגור זי"ע בעל החידושי הרי"ם - כ"ג אדר תרכ"ו

מעלה שלם עליו הכתוב כאילו עשאה, ובפרט שזכית להשלים את אכילת המצות בפסח שני".

הרב נפרד מהקשיש, תוך שהוא מהרהר בליבו על מסירות הנפש של יהודי בודד בקצה העולם למען קיום המצות.

עבר זמן מה, והרב אלמליח מתקשר לביתו של הישישי ומזמין אותו לפגישה.

נגרש כולו הגיע הקשיש ללשכתו של הרב, תוהה לשם מה הזמן.

בהגיעו, פנה אליו הרב בשאלה: "סיפרת לי סיפור נפלא על המצות שאכלת בפסח שני. האם זוכר אתה באיזו שנה בדיוק אירע הסיפור?"

הזקן השיב מיד: "מה השאלה?! ודאי שאני זוכר! היה זה בפסח 1945 למניינם!"

הרב אלמליח התקשה לדבר מרוב התרגשות. להפתעתו של הזקן, שלף הרב לוח ישן של שנת תשי"ד: "הבט!" קרא בהתרגשות: "שנת תשי"ד הייתה שנה מעוברת! כלומר, היו בה שני חודשי אדר..."

הזקן התקשה בתחילה להבין, אך הרב הבהיר לו: "כאשר אכלת את המצות שאותן אפית בעצמך, לא היה זה ליל הסדר, אלא היה זה ביום שושן פורים... אך באותו הלילה שאכלת את המצות הכשרות שהביא לך השוחט, באותו יום שחשבת אותו ל'פסח שני', היה זה חג הפסח האמיתי!"

"כנראה", הוסיף הרב: "לא ידע השוחט שטעית בחשבון. הוא חשב שאתה מכין מצות לפסח שיהיה בעוד שבועיים, לכן נתן לך את המצות, וכך זכית לקיים את מצות אכילת מצה כדת וכדין."

ראה כיצד דאגו לך משמיים שתזכה לקיים את מצוות אכילת מצה בזכות עמלך ויגיעך: בדיוק אז הגיע השוחט לעיירה הנידחת, ביקר בביתך והבחין בתנורך, על מנת שתהיינה לך מצות כשרות ביום חג הפסח הנכון..."

זוהי תשובתו של רבנו ה'חידושי הרי"ם':

אותם טמאי מת בחג הפסח במדבר, הבינו אמנם בשכלם שהפסידו את הפסח, אך בליבם לא יכלו להשלים עם הפסד המצווה.

השתוקקות עצומה בערה בקרבם לזכות לקיים את המצווה, ומפיהם פרצה הזעקה: 'למה נגרעתי?' כל התירוצים לא עניינו אותם, הם ביקשו דבר אחד: לקיים את מצוות הפסח!

ומכיוון שרצונם היה עז כל כך, הצליח רצון אמיתי זה לפעול בשמיים, ולגרום לכך שעם ישראל כולו יזכה לדורות להזדמנות נוספת בהקרבת הפסח.

על ידי התשוקה העצומה למצווה, נפתח עבורם פתח חדש, ואור קדושת הפסח הושפע בשנית שלושים יום לאחר מכן.

זהו כוחו של כוח הרצון האמיתי.

רעיון יסודי זה עלינו להפנים:

ישנה הזדמנות שנייה!

אמנם בעולם הגשמי לרוב אין הזדמנות שנייה, וכאשר אנו מחמיצים הזדמנות היא לא תחזור על עצמה, אך כאשר יהודי שואף ומבקש ברוחניות - הוא יזכה.

לעולם לא מאוחר מדי, ובלבד שאכן ירצה. באמת...

(הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א - ספיר ויהלום- הגדה של פסח)

אפיתי כעשרים מצות שאותן חוררתי בעזרת מזלג שליבנתי באש.

לא היה קץ לאשרי כאשר זכיתי להסב לשולחן הסדר עם שלוש מצות כשרות בישימון הקרח הסיבירי.

כך ישבתי בכפר הנידח לבדי בליל הסדר, וסיפרתי לעצמי את סיפור יציאת מצרים ככל שזכרתי.

רבה הייתה שמחתי על הזכות שלא פיללתי שאזכה לה - לחוג את החג כראוי ולקיים את מצוות אכילת מצה לאחר השחרור.

אך שמחתי התחלפה עד מהרה בעגמת נפש רבה...

שבועיים חלפו מחג הפסח, ואל הכפר הגיע יהודי!

היה זה שוחט שנהג לנדוד בדרכים השוממות, ולתור אחר יהודים הזקוקים לשחיטה.

נקל לתאר כמה רבתה שמחתי כאשר ראיתי לראשונה מזה שנים פני יהודי. הבאתי לביתי בכבוד רב, וקיבלתי את פניו בשמחה רבה.

השוחט נכנס לחצר, וכאשר ראה את התנור שעדיין ניצב על תילו מאפיית המצות, תהה למה הוא משמש.

סיפרתי לו בהתרגשות על המצות שזכיתי לאפות בתנור זה, אך הוא לא התרשם: "אינני מאמין שהמצות שאפית בתנור זה היו כשרות..."

הפטיר בלא לשער מה חוללו מילתיו הספורות בליבי.

וכאילו כדי לסתום את הגולל על ההרהורים שנבטו בי, שמא טעה השוחט והמצות כשרות היו, הוציא איש מצורו שלוש מצות כשרות והעניק לי: "קח, מצות אלו כשרות למהדרין..."

עולמי כמו חרב עלי...

עמל ויגיעה כה רבים השקעתי במצות אלו, והנה כעת, לאחר הפסח, מתברר לי שלא יצאתי ידי חובתי כלל.

חשתי כ"עבד שבא למוזג כוס לרבו ושפך לו קיטון על פניו..." (סוכה פ"ב מ"ט).

"ומה עשיתי?" שאל הרב אלמליח את הישישי, "האם שמרת את המצות לשנה הבאה?"

"לא, אכלתי אותן בפסח שני..."

המתנתי שבועיים נוספים, ולאחר שקעה החמה ביום י"ד באייר, ישבתי וערכתי את 'פסח שני'.

דמעות זלגו מעיניי בעת אכילת המצות, וכך אמרתי לאבי שבשמיים: 'ריבונו של עולם, הלא כתבת בתורתך שטמא או מי שהיה בדרך רחוקה בפסח ראשון - ניתנת לו האפשרות לקיים פסח שני'.

ובכן, נמצא אני בדרך הרחוקה ביותר - בערבות סיביר שברוסיה הגדולה.

לא חשתי על כוחותיי ועל טרחתי, יגעת בכל כוחי לקיים את מצוותך, אך בעוונותיי, עלו מצוותי שלא כהוגן...

כעת מבקש אני להשלים את ההסרת פסח ראשון, ולקיים לפחות את הפסח השני..."

"כך התערבו דמעותיי במצותי של השוחט שאכלתי באותו הלילה, זכר לפסח", סיים הקשיש את סיפורו.

הרב אלמליח חיבק את היהודי בהתרגשות: "אין לי ספק שאותן מצות שאפית כמו ידיך, עלו לריח ניחוח לה! הן אמרו חכמינו (ברכות 1): 'חשב אדם לעשות מצווה ונאנס ולא עשאה,

הרה"ק רבי יצחק מאיר מגור זי"ע נולד בשנת תקנ"ט במאגנישוב שפולין לאביו הג"ר ישראל ראטנבערג אב"ד מאגנישוב ובסוף ימיו רב בק"ק גור. בהגיעו לפרקו נשא את בת רבי משה חלפן. היה מתלמידי המגיד הק' מקאזניץ ובנו הרה"ק רבי משה, הרה"ק רבי שמחה בונים מפשיסחא והרה"ק רבי מנחם מענדיל מקאצק זי"ע.

בשנת תרי"ט החל להנהיג את עדתו הגדולה בגור. נודע בגאונותו בכל מכמני התורה. נתבקש לישיבה של מעלה בכ"ג אדר תרכ"ו. השאיר אחריו את ספריו חידושי הרי"ם על שו"ע ועל מסכתות הש"ס, "ספר הזכות" על התורה ועוד. זי"ע.

לעולם לא מאוחר מדי, ובלבד שאכן ירצה. באמת...

המועד היחיד בין חגי השנה שיש בו הזדמנות חוזרת הוא חג הפסח. הזדמנות שכמוה לא מצאנו בכל התורה כולה:

מי שנאנס ולא התענה ביום כיפור או לא תקע בשופר בראש השנה או לא נטל לולב, לא יוכל כמובן להשלים את המצווה לאחר עבור זמנה. אך שונים הם פני הדברים בחג הפסח.

לאחר שיצאו בני ישראל ממצרים, קיימו את קרבן הפסח בשנה השנייה להיותם במדבר, אך כמה מתוכם היו טמאים ולא יכלו להימנות על הקרבן.

באו אותם טמאים למשה רבנו וטענתם בפניהם: "למה נגרעתי?"

טענה זו תמוהה היא מאוד:

הלא התשובה לטענתם כתובה בצורה ברורה ומפורשת בתחילת הפרשה - 'ויהי אנשים אשר היו טמאים לפנש אדם ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא' (במדבר טו).

טענת 'למה נגרעתי' נראית כתלושה מן המציאות. מעולם לא שמענו שיבוא אדם שנאנס ולא קיים מצווה בזמנה, ויטען 'למה נגרעתי'...

האם כאשר מאחר אדם את הרקבת - הוא יכול לצעוק: 'מדוע אני לא ברקבת?!'

שאלה זו שאל הגאון הקדוש רבי יצחק מאיר מגור זי"ע"א בעל 'חידושי הרי"ם', ואת תשובתו בנין באמצעות מעשה נפלא אותו מספר רבה של העיר דימונה, רבי אברהם אלמליח:

היה זה לאחר דרשת שבת הגדול אותה מסר הרב אלמליח בבית הכנסת הגדול של העיר.

בין המתפללים פילס את דרכו אל הרב יהודי קשיש מעולי רוסיה, שביקש לספר לרב את סיפורו:

"אני רוצה לספר לרב את סיפורי האישי על מסירות נפשי למצות בחג הפסח, גם בהיותי בגיא צלמוות במחנות העבודה בסיביר.

היה זה בשנת תשי"ד.

שחררתי מהכלא הרוסי, ועם שחרורי מצאתי את עצמי בעיירה רוסית רחוקה ונידחת בערבות סיביר. הייתי היהודי היחיד בעיירה.

לוח שנה לא נמצא בכל האזור, כמובן, אך למזלי הצלחתי לשמור על חשבון הימים בעת שהותי במחנות, בטוה, הנה הטקסט מחולק לקטעים כפי המקור:

ולפיו ידעתי שבעוד ימים מספר יחול חג הפסח. במאמצים כבירים השגתי קמח, בניתי בחצר תנור מאולתר מלבנים, וכשהגיע יום ערב פסח

הרה"ק רבי אברהם גרשון מקיטוב זי"ע

כ"ה אדר א' תקכ"א

בשם החסיד ר' גרשון קיטובער ז"ל שבא לירושלים, וראה בשלוות עמים יושבים בה, ובכה ואמר שזה שאומרים בראותי כל העיר (ירושלים של מטה), על תילה בנויה, ועיר ה' מושפלת ירושלים של מעלה וכו' שם ניכר החורבן ודוממים וכו'.

(פרי מגדים" על שו"ע או"ח - הל' תשעה באב, סי' תקס"א)

בתחילה התיישב בחברון עיר האבות, ובשנת תק"ג (וי"א בתק"ז) השתקע בעיה"ק ירושלים.

ביום כ"ה באדר א' תקכ"א איתקטר בהאי קטירא לחי עלמא, מנוחתו כבוד בהר הזיתים בירושלים.

בכה על החורבן כשהגיע לירושלים

שמעתי מאדוני אבי הרב ז"ל שאמר כמדומה

הרה"ק רבי אברהם גרשון מקיטוב זי"ע נולד בעיר בראדי המעטירה, שם כיהן כדיין אביו רבי אפרים - חותנו של מרן אור שבעת הימים הבעל שם טוב הק'. בתחילה לא עמד הרה"ק ר' גרשון על טיבו של גיסו הבעש"ט שהסתיר גדלותו ממנו, אבל כעבור מספר שנים נהפך להיות מחסידיו הגדולים ונתקשר אליו ביותר. בתחילת שנות הת"ק עלה לארץ ישראל ונתמנה נשיא היישוב.

הגה"צ רבי אברהם חיים ברים זצ"ל

כ"ו אדר תשס"ב

יותר גרוע מבעלי חיים, לדגים אני נותן אוכל, וגם עליך, המיליונר, אני מרחם ונותן אוכל...

גאונותו במידות

ידוע הסיפור פה בק"ק סקווירא, כי פעם היה אסיפה רבתי שהתכבדו שם כמה רבנים לומר דברי חיוק ומוסר לפני קהל עם, אחד מהרבנים דיבר דרשה ובתוך הדרשה, שכח לרגע את ההמשך שעליו לומר, הוא הפסיק את דרשתו לרגע קט, ולקח את הניירות שעליו הכין דרשתו, הביט בה ואחרי כן המשיך את דבריו.

הרה"ג מו"ר ר' חיים ברים זצ"ל שכיהן אז כראש הישיבה פה בק"ק סקווירא התכבד לישא דבריו אחרי כן, הוא חש מה יהיה אם דרשה שלו תצליח בלא שום תקלה, הלא אולי ירע לאותו דרשן הקודם, ואולי גם הקהל יאמרו עליו שדרשה שלו היתה טובה ביותר. מה עשה, באמצע דרשתו הפסיק את דבריו כמו שטעה טעות גדול, וחטף נייר מכיסו, הביט בה מלפנים ומלאחור לכמה דקות, ואחרי כן המשיך את דרשתו.

הדבר עורר פלא אצל הבחור שהיה בן בית אצל הראש ישיבה, וידע דרכו של הראש הישיבה, שאינו רגיל מעולם לכתוב את דרשותיו על הנייר. והחליט לתהות על הדבר, ולכן אחרי כן כשהראש ישיבה הגיע הביתה והחליף את מעילו, פשפש בתוך מעיל הראש ישיבה ומצא כדי מדתו, אותו הנייר שהוציא הראש ישיבה באמצע הדרשה מכיסו לקחו בידו וירא כי היתה נייר ריקן לא היה כתוב בו דבר וחצי דבר, רק אז הבין כי זה היה ממסכת המדות שאפפה את כבוד הראש ישיבה בכל צעד ושעל.

(בפיקודיך אשיחה - עמ' נ"ח, הובא בזכרונם (לברכה)

לעמוד בראשה.

איש חסיד היה דבוק בלב ונפש לרבנותו הק' צדיקי בית רוז'ין, ובראשם רבו כ"ק אדמו"ר רבי מרדכי שלמה זי"ע מבויאן, אליו היה מקושר בלב ונפש ובהתבטלות מלאה. רבו הק' השיב לו אהבה וחובה בלתי רגילה לימים היה רבי אברהם חיים זצ"ל מעמודי התווך של עדת באיאן המפוארה בארה"ק תחת הנהגת כ"ק אדמו"ר שליט מבאיאן, כשהוא בטל אליו כל כולו.

רבי אברהם חיים עצמו היה סמל לאות ומופת אצל צמאי דעת ומבקשי תורת הבעש"ט אשר דבקו בו בעוז.

ביום כ"ו אדר תשס"ב תמה יריעת חייו ונתבקש להרביץ תורה בישיבה של מעלה, זי"ע. (קובץ "נזר התורה" אלול תשס"ח).

מאיפה יש לעשיר לאכול

שח פעם הגה"צ ר' חיים ברים זצ"ל: מי שהוא עני ואביון, אפשר להבין מאיפה יש לו פרנסה. הוא רואה שאין מה לאכול, אז הוא פותח תהלים ומדבר עם הקב"ה,

אתה יצרת אותי, אנא שלח לי אוכל, ותברך אותי בפרנסה. השם שומע את תפילתו ושולח לו כל מה שהוא צריך. כולם יודעים מאיפה הוא מתפרנס.

אבל העשיר, מאיפה הוא מתפרנס? הן יש לו המון כסף. החשבון הנפוח שלו בבנק נראה ממש טוב. הוא אמנם אינו מדלג על ברכת 'ברך עלינו', אבל אי אפשר להשוות את התפילה שלו לתחנונים של העני. העשיר בקושי שם לב למה שהוא מדבר, והעני עומד ומתנועע... אז אתם יודעים איך בכל זאת מגיע אוכל לעשיר? משום "ורחמיו על כל מעשיו". הקב"ה אומר לו, אתה לא

הגאון רבי אברהם חיים ברים זצ"ל, איש האשכולות מדמויות הודו שבירושלים של מעלה. נולד בירח טבת תרפ"ב לאביו החסיד רבי מרדכי דוד זצ"ל מיקירי קרתא דשופריא.

כבר מימי נעוריו התבלט כלמדן ומתמיד מופלג ושמוי יצא לתהילה כעילוי עצום. בהתמדתו כי רבה שקוד היה על תלמודו יומם וליל ביגיעה עצומה. בהיותו עלם צעיר, תלמיד בישיבת 'עץ חיים' הירושלמית נטלו ראש הישיבה הגאון הנודע רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל אשר עמד על כשרונותיו המבורכים, שכלו הזך והישר וסגולות נפשו והביאו אל חדרי תורתו פנימה, הדריכו בנתיבות התורה ואף קבע עמו חברותא, להתקרבות מיוחדת זכה רבי אברהם חיים באותה עת גם אצל הרב זצ"ל מבריסק.

בהגיעו לפרקו היה לחתנו של הגה"צ רבי ישראל טויסיג זצ"ל ממטרסדורף. חותנו הגדול מרבה היה להשתעשע עמו בשעשועי דאורייתא בהערכה והערצה מופלגת, בראותו בו חד מגדולי הדור העתיד.

רבי אברהם חיים זצ"ל היה מהמיוחדים שבקבוצה הראשונה של אברכי ובני ישיבה מופלגים בעלי שיעור קומה, עמם פתח הגאון רבי אליעזר יהודה פינקל זצ"ל בשנת תש"ד את ישיבת מיר המעטירה בירושלים, והיה מבאי ביתו הקרובים.

זכה להתקרב אל מרן החזו"א זצ"ל אשר פתח בפניו את אוצרות רוחו, כשעד מהרה נמנה על המיוחדים שבאותה חבורה מצומצמת וקרובה של בית החזו"א.

באותה עת נקרא לשמש כמרביץ תורה בישיבת סלבודקה שבבני ברק, וכעבור כעשור, משהוקמה ישיבת 'אהל יעקב' ע"י תלמידי רבו החזו"א נתקבל

זהירות בתפילת מנחה

ניכרת עליהם יראת ה' ואהבתו.

ואלו דבריו בספרו 'פתוחי חותם': אפשר לרמוז, דאמרו בגמרא (ברכות ו:): 'לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה, שהרי אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה'. והנה אין יראת ה' נכרת באדם אלא בשעת המנחה, לפי שאדם באותה שעה טרוד בעסקיו במשאו ובמתנו ובמלאכתו, ואם מניח חפציו ועוסק בחפצי שמים בזה נכרת בו יראת ה' ואהבתו. ואם אינו מניח חפציו בשביל חפצי שמים נכר שעבודת ה' עליו כמשאוי. ולפיכך הזהירו חכמים 'לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה'.

וזהו כוונת הפסוק 'ויבואו כל החכמים העושים את כל מלאכת הקודש', דהיינו בעת המנחה באו העושים את כל מלאכת הקודש, דהיינו, שדעתם תמיד כי אם כנגד תפלות ה' ועבודתו, ומקוים אימתי תבוא עת התפלה שיבואו להתפלל. והחכמים יראי ה' וחושבי שמו מבטלים עבודתם ובאים לעבודת ה', וזהו 'ויבואו כל החכמים העושים את כל מלאכת הקודש', היא תפלת ה'. ומהיכן באו 'איש איש ממלאכתו אשר המה עושים', כל אחד בטל מלאכתו שהוא עושה ובא למלאכת הקודש שהיא התפילה. והנה 'ויבואו כל החכמים העושים את כל מלאכת הקודש איש', ראשי תבות גימטריא 'מנחה', לרמוז על תפלת המנחה, שעליה שייך לומר בטול המלאכה, לכן יהיה אדם זהיר וזריז בתפלת המנחה, דבזה נכרת אהבתו את ה'.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

פעם אחת שבת רבינו אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א בקהילה קדושה אליק אצל בעל הבית. והבעל הבית היה 'פרנס חודש'. ובשבת במנחה הלך הבעל הבית לבית הכנסת לשמוע הדרשה מדרשן אחד אורח, והמתין עליו הבעל שם טוב בסעודה שלישית שיבוא מבית הכנסת. ובתוך כך שמע שהדרשן מדבר בגנותם של ישראל. אמר הבעל שם טוב הקדוש לגבאי שילך ויקרא לבעל הבית. וגילה הגבאי לכמה אנשים שלא נשא חן הדרשן בעיני הבעל שם טוב. וראה הדרשן שהעולם נשמטים אחד אחד ופסק מלדרוש.

ביום מחר בא הדרשן להבעל שם טוב ונתן לו שלום. ושאל אותו הבעל שם טוב: מי הוא. והשיב: אני הדרשן, מפני מה רגזתם עלי? קפץ הבעל שם טוב ממקומו וזלגו דמעות מעיניו ואמר: אתה תדבר רע על בני ישראל? תדע שבר ישראל הולך כל היום ליומא דשוקא, ולעת ערב, שנוגה לו, מתחרד ואומר: אוי לי שאעבור זמן מנחה והולך לבית אחד ומתפלל מנחה, ואינו יודע מה שמדבר, ואפילו הכי מזה מזדעזעים שרפים ואופנים ('שבחי הבעל שם טוב' אות קמג, הפותח וכותב: "שמעתי מהרב דקהילתנו, ששמע מהחסיד ר' זאב מקהילת אליק").

על הפסוק (שמות לו ד): 'וַיָּבֹאוּ כָּל הַחֲכָמִים הַעֹשִׂים אֶת כָּל מְלָאכַת הַקֹּדֶשׁ אִישׁ אִישׁ מִמְּלָאכְתּוֹ אֲשֶׁר הֵמָּה עֹשִׂים', פירש הרה"ק רבי יעקב אביחצירא זיע"א שיש בכאן רמז על תפילת המנחה, שאנשים פוסקים ממלאכתם ומכל עסקיהם ובאים להתפלל, ובזה

בס"ד

תענית

בבל זמן זעת

כי לא תשיבה

נ"ד חרבים
266 ש' בלנר
מנחם מנדל פומרנץ

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 להשיג בחנויות הספרים

בס"ד

תענית

מקרא מפורש

מלאכת מחשבת

מ"ח חרבים
שהחודש
קצת פחות
מלפני פסח

266 ש' בלנר

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 להשיג בחנויות הספרים

הלכות שבת

מאת הגאון רבי אהרן מרדכי גריץ שליט"א

ב"ה ג'תתק"ץ

סעודה שלישית בשבת

ו. יש להיזהר שלא לשתות מים בזמן סעודה שלישית.

מחמירים ואוסרים צביעה במשקים, והו"ד בשע"ת סימן שיח סק"ד בשם מהר"ם חיון, וכן דעת החיי אדם, וביאר בשו"ת רב פעלים או"ח ח"ג ס"א דבמשקים חששו יותר, דמתחילף בצבע, אך כתב השעה"צ שם סק"ה דליתן קודם את המשקה הצובע כגון את היין או הפטל ואחר כך למלאות עליהם מים מותר גם לדעת המחמירים, יש אומרים דאם אין כוונתו לצבוע אלא לנתינת טעם, כפסל או תה, אין להחמיר, ויכול לתת קודם המים ואחר כך את הפטל או תה, מהגר"ד רוטמן].

ו. יש אומרים שאיסור שתיית מים מהנהר בבין השמשות, הוא בערב שבת, והנשמות מתקררים כשיוצאים מהגיהנום, וטוב לחוש גם לדבריהם. [א"ר שם סק"ט. ודווקא באופן שקידש קודם, כדלעיל בהלכות קידוש, דזמן השקיעה אסור לשתות אפילו מים עד שיקדש תחילה].

ז. שכח לומר רצה בברכת המזון דסעודה שלישית.

א. אם שכח לומר רצה בברכת המזון דסעודה שלישית, אינו חוזר ומברך.
ב. אם נזכר קודם שהתחיל לברך ברכת הטוב והמטיב יברך שם ברכת אשר נתן, אך כשמברך לאחר השקיעה יברך בלא שם ומלכות. [שו"ע ומ"ב סימן קפח ס"ח, ובה"ל שם ד"ה מזכיר של שבת].

הלכות מוצאי שבת

להם עד שישלימו כנסיה אחרונה שבישראל את סדריהם. [שו"ע, שו"ע, מ"ב, סימן רצה ס"א].

ה. אם חל יום טוב באחד מימות השבוע אפילו בערב שבת, אין אומרים ויהי נועם וגו', דבעינן שכל השבוע יהיה ראוי למלאכה, משום דכתיב ביה ומעשה ידינו כוננה עלינו וגו'. [שם, ובמ"ב שם סק"ג כתב דדוקא אם חל באמצע השבוע יו"ט גמור, אבל פורים או ערב פסח שחל בימי החול אין למנוע מלומר ויהי נועם במוצאי שבת שלפניו. ואם חל יו"ט בשבת, כתב הפמ"ג שם במשב"ז סק"ב, דאפילו פסח שחל בשבת וערב פסח ביום ו', ובערב פסח אחר חצות אסור במלאכה, מכל מקום אומרים ויהי נועם במוצאי שבת שלפניו, מאידך כתב בכרכי יוסף שם סק"ב והו"ד גם בשע"ת דכשחל פסח בשבת אין אומרים ויהי נועם בשבת שלפניו, ובסתם יו"ט שחל בשבת אומרים במוצאי שלפניו, והנוהגים שלא לומר בכל מוצאי שלפני יו"ט שחל יו"ט בשבת, יש לו סמך בשאלת יעב"ץ, דשם בשאלה י"ט כתב, דאין אומרים ויהי נועם בכל מוצאי שבת שלפני יו"ט גם שחל יו"ט בשבת, ורמז לדבר דבכל ויהי נועם וגו' לא מוזכר אות ז', לרמז על ז' מוצאי שבתות השנה שאין אומרים בהם ויהי נועם, א' לפני פסח, ב' לפני שביעי של פסח, ג' לפני שבועות, ד' לפני ר"ה, ה' לפני יו"ט, ו' לפני סוכות, ז' לפני שמיני עצרת. ונתפשט המנהג בא"י שאין אומרים, וכך נהג המהר"א מבעלזא זיע"א, ובעל שבת הלוי].

ו. אומרים ויתן לך בכל מוצאי שבת, שהם פסוקים של ברכה בתחלת ימי השבוע. [שם].

ז. יש אומרים דמבדילים קודם אמירת ויתן לך, והמנהג לומר תחילה ויתן לך ואחר כך מבדילים. [שם בה"ל ד"ה אבל].

ח. נוהגים לומר אליהו הנביא במוצאי שבת, שיבוא ויבשרנו על הגאולה, דאיתא בגמרא [עירובין ג.]. שאין אליהו בא בערבי שבתות מפני הטורח, ועל כן אנו מתפללים, כיון שעבר השבת ויכול לבוא, שיבוא ויבשרנו. [שם ס"ב ובמ"ב סק"ז, וכתב באליהו רבה, דהמדקדקים אומרים גם שאר פזמונים ושירים כאשר הם מצויים אצלנו, וראוי להיזהר לומר תפלת רבנו של עולם... כי הוא מהירושלמי, ברכות פ"ה ה"ב. יש מקומות שמדליקין נרות במקום אפל, דעל ידי זה זכה שאול למלוכה, מ"ב שם].

ד. סדר הבדלה.

סדר הבדלה, תחילה מברכים על היין, ואחר כך על הבשמים, ואחר כך על הנר, ואחר כך אומרים ברכת הבדלה, יין, בשמים, נר, הבדלה, וסימנך יבנה. [שו"ע סימן רצו ס"א].

ה. נוסח הבדלה ומנהגים שונים.

א. אומרים הנוסח הנה אל ישועתי וגו' כוס ישועות אשא וגו' ליהודים היתה אורה וגו' לסימן טוב, ובשעת הבדלה יתנו עיניהם בכוס ובנר גם המבדיל וגם השומעים כדי שלא יסיחו דעתם מההבדלה. [רמ"א שם ס"א].
ב. באמירת הפסוקים ליהודים היתה אורה נוהגים להסתכל על הנר, ויש נוהגים גם להגביה הנר קצת. [מבואר ועד צאתו עת"ל].

א. זמן צאת השבת.

א. זמן צאת השבת הוא כאשר נראים ברקיע השמים שלשה כוכבים קטנים, ומשום תוספת שבת צריך שיהיו רצופים וסמוכים זה לזה. ונכון להקפיד ולהמתין לזמן שבו נעלם כל אדם במערב רקיע השמים. [שו"ע ומ"ב סימן רצג ס"א].

ב. לפי שיטת רבנו תם זמנה, 72 דקות אחר השקיעה.

ג. יש שקבעו זמן צאת השבת לפי אופק ארץ ישראל, הוא בין 45-50 דקות אחר השקיעה. [שש"כ פנ"ח ס"ב בשם החזו"א, בנשמת שבת ח"ב סת"ג הביא מהרה"ק מהר"א מבעלזא זיע"א דבא"י הזמן הוא 50 דק' אחר השקיעה, ובקצוה"ש סצ"ג סק"ב כתב דבחורף צריך להמתין לפחות 24 דק' אחר השקיעה, ובקיץ 30 דק' אחר השקיעה].

ד. בלוחות ארץ ישראל מהגרי"מ טיקונסקי זמנה נע בין 35 ל-41 דק' אחר השקיעה.

ב. הבדלה בתפלה.

א. מבדילים בברכת אתה חונן, ולאחר שמסיימים ומלמד לאנוש בינה, אומרים אתה חוננתנו וכו', ומסיימים אחר כך וחננו מאתך וכו'.

ב. וקבעהו בברכה זו, דאיתא בגמרא [ברכות לג.]. דמה שאדם יודע להכיר ולהבדיל בין קודש לחול הוא ענין של חכמה, ועוד, דאסור לבקש על צרכיו קודם הבדלה. [מ"ב סימן רצד סק"ב, ובשעה"צ סק"ב].

ג. שכח לומר אתה חוננתנו, ונזכר לאחר שאמר את השם של סיום הברכה, אין צריך לחזור, כיון שצריך לחזור ולהבדיל על הכוס. [ובערוך השולחן שם ס"י כתב לאמרו בתפלת אלוקי נצור].

ד. שכח לומר אתה חוננתנו, וטעם קודם שהבדיל על הכוס, קונסים אותו שיחזור להתפלל. [מיהו אם שנה רק מים אין קונסים אותו, דמעיך הדין מותר לשתות מים לפני הבדלה כדלהלן]. ואם הבדיל על הכוס ואחר כך בא לשאול אם צריך לחזור להתפלל, לדעת הפרי מגדים אינו חוזר ומתפלל, ולדעת הדרך החיים חוזר ומתפלל. [שו"ע ומ"ב שם ס"א, ובה"ל ד"ה צריך לחזור].

ה. שכח לומר אתה חוננתנו, ועשה מלאכה קודם שהבדיל על הכוס, אינו חוזר ומתפלל. [בה"ל שם ד"ה ואם טעם].

ג. דברים שאומרים במוצאי שבת.

א. אומרים ויהי נועם וכו', וצריך לאמרו מעומד.
ב. נוהגים לכפול פסוק אורך ימים וגו' שעל ידי כך נשלם השם היוצא ממנו.
ג. מתחילים ואתה קדוש, ואין אומרים ובה לציון גואל, לפי שאין גאולה בלילה.
ד. מה שמארכים בתפלת ערבית של מוצאי שבת הוא כדי שישוה ישראל בהשלמת סדריהם, כדי להאריך לרשעים מלחזור לגיהנום, כי ממתניים

פנים
מתוך הספר

עברת קודש

ספר זיהרון

לידידו שנה

החלפת בחות לקראת השבת

פריח שדה

באמת דבר פלא הוא עבודת הצדיקים מתוך שנה דוקא, שעל ידה מסגלים להגיע למדרגות אלקים ולמדרגות גבוהות שהרי השנה צרך גופני יש בה, ובשעה שאדם ישן על משתו, נשמתו, שהיא חלק אלו-ה ממעל אשר בו, מסתלקת ממנו, ונשאיר האדם רק עם הגוף שהוא החלק הגשמי, וכיצד יתכן שבאותן שעות יזכו הצדיקים להתעלות ולחד את שמו יתברך בדרגה שאינם מסגלים להגיע אליה באמצעות דברים אחרים?

באור לדבר מצאנו בדברי של הגאון הקדוש רבי אברהם אזולאי ז"ע, שהסביר בספרו 'אור החמה' (פר בשלה) את ענין השנה הקדושה שצאמרה באלישע הנביא בהיותו בבית השונמית בבאור נפלא:

בספר **מלכים** (כ ד ט) מספר, שאמרה האשה השונמית על אלישע הנביא: 'הנה נא ידעתי כי איש אלקים קדוש הוא, ותמוה, מנין ידעה השונמית שאלישע איש אלקים קדוש, עד שקבעה הנה נא ידעתי?'

התשובה לכך מופיעה בזהר הקדוש (בשלה מד.), שאומר שלמדה זאת ממשותו של אלישע:

אלישע התארח בביתה של האשה השונמית, שבנתה פן על שם מגוריה בכפר שונים והיתה אשה גדולה. דרבה היתה לסדר משתו של אלישע בעצמה מפני כבודו טרם ישכב לישן ולאחר שקם ממשותו בשעת בקר.

בשונה מדרך העולם, שלאחר שנת לילה מעלה הסדין ריח רע, העלתה משתו של אלישע ניהוחות נעימים וערכים בריחות גן עדן. בשהריחה אותם אמרה האשה השונמית לעצמה: מברך שאלישע איש קדוש הוא, אחרת לא היה עולה ריח קדוש כל כך ממשותו.

הרי בשעה שמת האדם ונשמתו מסתלקת ממנו, לא חולף זמן רב וגופו מעלה ריח רע, כיון שאבד את מקור חייתו, ומסכה זו גם לאחר שיגיש האדם על משתו, והשנה אחד מששים במיתה היא (ברכות נז.), עולה ממנה ריח רע.

אמנם אצל אלישע הנביא, שהיה איש אלקים קדוש, היה הדבר שונה. השנה היא זו שגרמה לגופו להתעורר ולהתעלות, כיון שבשנתו נקשרה נפשו בנפשות הצדיקים שבגן עדן, וכשהורה נשמתו ונבנכה שוב בגופו, הביאה עמה ניהוחות מגן עדן, והגוף קלט מאותם ריחות והתבשם אף הוא.

בשהריחה האשה השונמית ריח גן עדן במשתו של אלישע, הבינה מיד את קדושתו ואת מעלת נשמתו שנקשרת בעולם העליון בנפשות הצדיקים בעת השנה, ולכן קבעה שאיש אלקים קדוש הוא.

הפליג בענין זה הרב הקדוש רבי שלום מבעלזא ז"ע, שהוכחת האשה השונמית שאלישע איש קדוש, לא היתה רק בהיותו אלישע בביתו, לפי שכל כך נתקדשה משתו של אלישע, עד שמי שיגיש עליה גם לאחר מפן קלט מקדושתו ושוב לא היה מסגל לחטא לעולם.

בכך גלינו עבדה מענינת, שלא הכסא שעליו ישב ולמד הנביא אלישע, לא הסתגדר שעליו התפלל ונתקשר בבואו, היו הוכחה שאיש קדוש הוא, אלא דוקא המטה שעליו ישן, היא שהוכיחה את קדושתו ונרמה לכך שמי שיגיש עליה יותר לא היה מסגל לחטא.

אמנם, אנו האנשים הפשוטים איננו מתמרים לדמות את השנה שלטו לשל אלישע הנביא, אך מכך נוכל למד שהשנה אינה בהכרח צרך גשמי ותענוג גופני, אלא נתן לקדושה ולהתעלות על ידה בשנעשית בפונה הראויה, בדרגמת השנה בערב שבת הנעשית מתוך פונה לאגד פח לקראת השבת ולבכדה.

סוד ה ליראיו

על העבודה השמירה שנעשית בידי הצדיקים מתוך שנה, נוכל ללמד גם מהמספר על רבנו האריז"ל, שבשנה אחת זכה לקבל רזין עלאין מן השמים שצריך כמה שנים לאמדם.

כך מספר בספר 'שם הגדולים לרבנו החיד"א' (מערכת גדולים, האריז"ל): פעם היה ישן האריז"ל ביום השבת, והבחינו תלמידיו ששפתותיו מרחשות בשעת השנה. נגש אחד התלמידים ונסה להקשיב לדבורים היוצאים מפיו הקדוש אך לא הבין דבר. לאחר שהתעורר אמר שעתה קבלה נשמתו סודות עלאיים מהשמים שצריך כמה שנים כדי לחזר עליהם.

על כך פרש החיד"א שאכן דוקא בעת השנה נתן להגיע להבנה ולידיעה רבה יותר בתורה הקדושה, משום שאז מסתלק החומר העכור שבאדם, הוא גוף האדם, וכך יכולה הנשמה להגיע לידיעה נרחבת בתורה ולמעלות רמות ביראה, יותר מאשר בהקיץ.

כעין זה מצאנו גם אצל דוד המלך, עליו השלום, עליו מספר במדרש (ילקוט, שמואל א י"ח) שלמד בלילה אחד עם שמואל הנביא מה שתלמיד ותיק אינו לומד אף בארץ שנים, כיון שכל המעכב להשיג את התורה הוא החומר העכור שבאדם, ודוד המלך בכחו של שמואל הנביא הפשיט החומר וזכה להשיג הרבה דברי תורה.

שוב להם ולעולם

את קדושת השנה אצל צדיקים ומעלתה על פני דברים אחרים, נוכל ללמד מהספור הפא (ורוש טוב, לרבי נחום מרדכי מטשוטקוב, י"ט כסלו מאמר ז):

בעיר **מזריטש** הודעת לתהלה במקום מושבו של הרב הקדוש המגיד רבי **דב בער מזריטש** ז"ע, התקבצו מספר תלמידים גדולי תורה ויראה בשבת קדש, להתבשם מאורו ולהתענג בדברי תורתו של רבם המגיד.

בדרך של חסידים, כליל שבת התאספו כלם בבית המדרש וחזרו על דברי התורה ששמעו מפיו של המגיד. אמנם, בעוד החסידים מסבים בבית המדרש, ישב הרב הקדוש רבי אהרן 'הגדול' מקרלין ז"ע בחדר צדדי, וכשהוא שווה בחדר לבדו היו שפתיו מרחשות וממלמלות, אך קולו אינו נשמע.

לפתע שמעו קול דפיקות בדלת המפרידה בין חדרו של המגיד להיכל בית המדרש. על מפתח הדלת נראתה דמותו של שמשו של המגיד שישאל למקום המצאו של רבי אהרן.

הפנו החסידים את השמש אל החדר הצדדי בו ישב רבי אהרן, וכשמצאו אמר לו: 'רבנו המגיד צוה שתפסיקו מלומר שיר השירים, כי בשיר השירים שלכם אתם מרעישים העולמות, ורבנו הקדוש אינו יכול לישן.'

נפעמו החסידים מנחו של רבי אהרן, שבאשר אומר שיר השירים נרעשים העולמות. אמנם כשספר זאת הרב הקדוש רבי הלל מפאריטש ז"ע הוא הוסיף על כך דבר נפלא:

"מספור זה נוכל דוקא ללמד אפס קצוה מגדלתו של המגיד ושגב עבודתו. שוו בנפשכם, שהגם שאמירת שיר השירים על ידי רבי אהרן מקרלין הרעישו עולמות, אך עם כל זאת היתה השנה של הרב המגיד יקרה וחשובה יותר בשמים, עד שמכרה היה לבקשו שיפסיק את אמירתו..."

קול דודי דופק

בדומה לכך מספר על גדלת שנת הצדיקים, שבאשר מפריעים אותה חלילה, עלול הדבר לגרם לקלקול נורא ולמעוות שלא יוכל לתקן (צבי לצדיק עמוד כא):

היה זה באשר שנה הרב הקדוש רבי **צבי הירש מזידיטשוב** ז"ע אצל רבו הקדוש רבי **יעקב יצחק** ז"ע, החוזה מלובלין, ביום טוב אחרון של חג, שהל בו יום שמחת תורה בערב שבת.

לקראת שבת התעייף רבי צבי הירש מאד מעבודת הקדש של הושענא רבה והתקפות של שני הימים, והרגיש צרך לנח מעט ולהחליף פח טרם תבנס השבת. לכן התפלל מנחה מבעוד יום ושכב על משתו בשבתכניתו היה לקום בעוד שעה קלה, אלא שלמעשה תקפחו שנה ארבה ובימים נבנכה השבת.

בא הרבי מלובלין לבית מדרשו לתפלת קבלת שבת, ובראותו שאין רבי צבי הירש בבית המדרש שאל לסבת חסרונו. הלכו החסידים לבית האכסניה ומצאוהו ישן, ושבו להודיע זאת לרבי ולשאלו אם להקיצו משנתו. אמר להם הרבי: "חס ושלום, הוא ישן שנה טובה, אל תקיצו אותו!"

מילין יקירין ויהודשים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצדק שליט"א

מִי־הֵיָא חֲדָהָא

חֲדָהָא דְאִזְרֵיִתָא
יְסוּד חֲדָשׁ וְנִפְלֵא עַל הַפְּרָשָׁה

עומק משמעות אחדות

שאינו תופס מקום לכן בשרשם הרוחני הם אחד ממש.

והגם שאין כל ישראל שווים בחכמה ובצדקות ולא הרי זה כהרי זה, אך זה רק בבחינת הגוף שיש בו איברים שונים אחד חשוב מחבירו, ועיקרא דכולא הוא הראש שיש בו השכל, וגם הלב שממנו בינה לאדם, והכליות יועצות, וככל שקרוב איבר זה לאיברים שהנשמה תלויים בהם כך נחשב הוא יותר. וכן הוא הדבר בכללות ישראל שהצדיק הוא השכל לכל העולם ולכל העם שמתפשט שכלו לכולם, וכן יש 'עיני העדה' וכו'.

וכמו בגוף האדם כאשר יש חולי או מיחוש כלשהו במוח מרגישים זאת שאר האיברים, כך אם ישנו הרהור דק מן הדק בראשי העדה מרגישים כל עם ישראל אפילו המרוחקים מאוד עד שיכולים לבוא לידי חטא בשל כך. וכן בהיפך, כשם שמיחוש בשאר האיברים משפיע על המוח שמיד מרגיש את זה, כי הרי זה גוף אחד, כך עלולים חטאי העם לגרום הרהור לצדיק.

משה רבינו ע"ה בענוותנותו תלה חטאם של ישראל בשלו

לפי זה ביאר **הבעל שם טוב ע"ה** דברי משה רבינו ע"ה 'ואם אין מחני נא מספרך' שכיון שחטאו ישראל, חשב משה רבינו שסיבת חטאם הינה בסיבתו, כמו שהראש משפיע על כל הגוף כך הצדיק כשחלילה חוטא בהרהור משפיע על כל העם, ולכן אם חטאו, ודאי שהושפעו ממנו וממחשבתו שלא הייתה טובה, ולכן 'מחני נא' כי איני זכאי שתתקבל תפילתי. אך הקב"ה השיב לו שהפגם אינו מחמתו אלא מחמת חטאם הגיע הרהור לראש הדור ולכן תפילתו מקובלת כי ההרהור בא לו באונס גמור.

מעתה נשובה לראשונה, זהו אפוא ביאור דברי שערי אורה, והיו **תואמים מלמטה** שלמטה נראים ישראל כנפרדים וכל אחד עומד על מקומו בפני עצמו, אך **ויחידיו יהיו תמים אל ראשו** למעלה בשורש בני ישראל הינם בבחינת 'תמים' שמחוברים זה בזה כאחד.

כלל ישראל כגוף אחד וכשחוטאים משפיעים זה על זה

בדבריו אלו ביאר **בערבי נחל** (בהעלותך דרוש ב) את דברי **הבעל שם טוב הקדוש ע"ה** שאמר לבאר את הכתוב (לעיל לב לב) 'ועתה אם תשא חטאתם, ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת', כי כלל ישראל אף שהגופים מחולקים זה מזה מכל מקום מצד נשמותיהם בשרשם למעלה הם אחדות אחד, כי לדבר גשמי יש לו גבול ומקום לכן גם שייך בו ריבוי ופירוד וחלוקה, מה שאינו כן בדבר רוחני

וְהָיוּ תוֹאֲמִים מְלֻמְטָה וְיַחְדָּו יִהְיוּ תָמִים אֶל רֵאשׁוֹ אֶל הַטְּבַעַת הָאֶחָת וְגו' (לו כט).

להבין את שינוי הלשון שבתחילה אמר 'תואמים' ובהמשך 'יהיו תמים' יש לבאר מה שכתב **בשערי אורה** (שער ה) כי 'תואמים' מלשון 'תאומים' הנראים כשני דברים נפרדים, אך לשון 'תמים' משמעותו אחד מיוחד בתכלית ללא פירוד כלל, וזה באה תורה לומר כי למטה היו נראים כנפרדים זה מזה, אך 'יחידיו יהיו תמים אל ראשו' כי המביט בראש יראה שהינם אחד ממש.

מילתא דפליאה

התאספות בני ישראל מעוררת כח מתן תורה

וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת כָּל עֵדֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו' (לה, א).

רואים במעמד מתן תורה יסוד הקדושה שבישראל, ששם נזכר עניין ההתקהלות והאסיפה, שיום מתן תורה קרוי בתורה (דברים ט ז) 'יום הקהל', כי התאספות בני ישראל היא שעוררה את השפעת התורה מלמעלה כמו שנאמר למשה רבינו ע"ה (שם ד ז) 'הקהל לי את העם ואשמיעם את דברי', 'את כל הדברים האלה דיבר ה' אל כל קהלכם' (שם ה יט).

וכן זה אינו דבר שהיה פעם כי אם בכל דור ודור חוזר ובא כח זה בעת שישאל מתאספים כדברי **השפת אמת** (ואתחנן תרל"ט ד"ה בפסוק): 'אל כל קהלכם' 'כל' מיותר לכאורה, ויש לומר על כל הקהילות שמתאספין בני ישראל תמיד וכו', וכל זה בא בשעת מתן תורה כמו שכתוב 'הקהל כו' ואשמיעם את דברי', היה הכנה והארה שכל התאספות של בני ישראל לדורי דורות יכולין לעורר אותן הדברים, עכ"ל ק. הרי לנו שכל התקהלות בני ישראל לשם שמים הרי היא בכלל מה שנאמר 'כל קהלכם'.

בכך מובנים ההפלגות שדיברו חז"ל בגדלות התאספות עשרה מישראל, שכן אמרו (סנהדרין לט.) 'כל בי עשרה שכינתא שריא', ועשרה שיושבים ועוסקים בתורה שכינה שרויה ביניהם (אבות פ"ג מ"ו).

כי כל דבר שהוא לשם שמים יש לו קיום נצחי, וכיון שהתקהלו בני ישראל בקבלת התורה לשם שמים, נקבע כוח ההתקהלות לדורות לעורר כח מתן תורה (שפת אמת לשבועות תרמ"ז ד"ה כתיב).

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

'דיים' - בענייני עולם הזה 'והותר' - בענייני שמים

כדרך זו מצינו בהרבה מקומות בספרי הקודש לבאר, עד כמה נצרך לבקש ולכסוף לעוד רוחניות ובד בבד לעצור נפשו שתסתפק במה שיש לה בענייני הגשמיות. כדוגמא מה שאמרו 'וידעת היום והשבות אל לבבך' שזהו הידיעה החשובה שבעולם ואין עוד בלתי, 'כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל' שבכל ענייני שמים עבודת היהודי תהיה בבחינת 'ממעל' שתמיד יראה כמה עליו להוסיף ולהתעלות לדרגה גבוהה משעומד בה עכשיו, אך 'ועל הארץ מתחת', ענייני הארץ וגשמיות שם יש לעבוד בבחינת 'מתחת' שכמה שיכול לצמצם לדרגה נמוכה יותר עדיף.

'דיים' בגשמיות יסתפק באשר לו 'והותר' ברוחניות ישתוקק תמיד להוסיף

בזה אפשר לתרץ הסתירה שבפסוק **והמלאכה הייתה דיים לכל המלאכה לעשות אותה והותר**, שנראה שיותר דבריו, אם הייתה המלאכה דיים, מהו והותר שמשמעו שעוד נותר ממלאכת המשכן, אך לפי דברינו יבואר, שממלאכת המשכן נלמד לעבודתנו בעולם היאך נשרה שכינה בינותינו, ושתי דרכים יש להנהגתו של אדם, האחת **דיים** - שבענייני עולם הזה והגשמיות יש לו להשתמש במידת **דיים** שדי לו במה שיש ואל יכסוף ליותר מכך בבחינת 'איזהו עשיר השמח בחלקו', ואילו בדרך השניה **והותר** - יש להשתמש לענייני שמים תורה וקדושה, שבזה לא יסתפק באשר כבר השיג אלא תמיד יכסוף וישתוקק למעלה גדולה ממה שנמצא בה עתה, שלצורך זה נבראה התאוה בעולם, שישתוקק להוסיף עוד ועוד במלאכת הקודש.

אשריו של האדם שזכה ומנצל כוחותיו לטוב ורוחניות, אך אם חלילה וחס לא זכה מנצל זאת לחולין. כדרך שאמרו חז"ל (ב"ר יג ז): 'לא נברא אדם אלא לעמל, אם זכה הוא עמל בתורה, ואם לא זכה הוא עמל בארץ, אשריו לאדם שהוא עמל בתורה'. ועל זה נאמר 'והיה אם שמוע תשמעו אל מצוותי אשר אנכי מצוה אתכם היום וגו' ונתתי מטר ארצכם בעיתו, כלומר, אמנם יש לו לאדם לעמול בעבודת האדמה כמו שכתוב (בראשית ג יט) 'בזיעת אפיך תאכל לחם', אך אם שמוע נשמע למצוות ה', נצא ידי חובת העמל בעמל התורה והמצוות, ושאר הדברים הנצרכים יבואו לנו בברכת שמים.

דוד המלך ע"ה ביקש שמאחר שמשתמש בכח התאוה לה' יעזור לו שלא תתאוה נפשו לגשמיות

ביאור הדבר, כי אכן עבודה גדולה יש כאן, ויש לו לאדם להתחנן לזכות לסייעתא מן שמיא להצליח במלאכת עבודת קודש זו, וכך שפך נפשו בתפילתו דוד מלכנו ע"ה, באמרו (שם כה א) 'שמח נפש עבדך כי אליך ה' נפשי אשא', כפי שביאר **בעל אפיקי יהודה** (שם), שדוד המלך ע"ה ידע שקשה היא העבודה להשתמש בכוחות מנוגדים פעם בזה ופעם באחר, כמו מידת התאוה שבענייני רוחניות יש להשתמש בה ולכסוף תמיד למעלה למעלה, אך ברגע שמגיעה התאוה לכוחות עולם הזה צריך לאזור כוח שלא להשתמש בה, נמצא כי יש להשתמש בכוחות מנוגדים בכל רגע ורגע, הסתפקות לענייני עולם הזה, והתאוות וכיסופין לענייני הרוחניות.

כיון שאני משתמש בכח התאוה לעבודתך עזרני שנפשי הגשמית תסתפק במה שיש לה

לכן ביקש דוד המלך ע"ה 'שמח נפש עבדך' - אתה ה' שמח את נפשי והביאה לידי סיפוק - היינו נפש המתאוה לענייני העולם, ואומר כמתנצל כי אני איני יכול לדאוג להשקיטה מהשתוקקותה, וזאת, 'כי אליך ה' נפשי אשא' - כיון שאני נושא את נפשי ואת השתוקקותה אליך לדברים הרוחניים, בכך אני מעורר על עצמי את כוח התאוה והכיסופין להינשא ולבקש עוד, וקשה עלי הדבר להשתמש במידה זו רק בעבודת ה' שאין בכוחי להשתמש במידת ההסתפקות כאשר איני מסתפק בהשגת רוחניות, והרי מידת התאוה כשהיא לגשמיות מפריעה להשגת החכמה וההתעלות בעבודת ה' יתברך, לכן אתה ה' 'שמח נפש עבדך' - עשה אתה למעני וספק את נפשי בענייני עולם הזה.

ובזה פירש במקום אחר (דרוש ל"ז יא) דברי דוד ע"ה (תהלים קד לג) 'אזמרה לאלוקי בעודי' שעבודת הזמרה לאלוקי היא בבחינת 'עודי' - להוסיף עוד ועוד, אולם על נפש החיונית באדם בענייני עולם הזה, יומלץ 'צדיק אוכל לשובע נפשו' (משלי יג כה).

'בשמים ממעל' - אתבונן למעלה גדולה מעכשיו 'בארץ מתחת' - אתבונן לדרגה נמוכה מעכשיו

וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בַּמַּחֲנֶה לֵאמֹר אִישׁ וְאִשָּׁה אֵל יַעֲשׂוּ עוֹד מְלָאכָה לְתִרְוַמַת הַקֹּדֶשׁ וַיִּפְלֵא הָעָם מֵהִבְיָא. וְהַמְּלָאכָה הִיְתָה דַיִם לְכָל הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהוֹתֵר (לו ו-ז).

התקשו המפרשים בביאור פסוק זה, מצד אחד אומרת התורה 'המלאכה הייתה דיים', שנדבת עם ישראל הספיקה במדויק למלאכת המשכן, אך בסיום הפסוק נאמר 'והותר', שמשמעו שנשאר יותר מהדרוש למלאכה, הרי זה תרתי דסתרן אהדדי.

ויש לבאר בהקדם מה ששינוי במסכת אבות (פ"ד מ"א) 'איזהו עשיר השמח בחלקו' וביארו בספרן של צדיקים, כי כל זה אינו אלא בענייני גשמיות וקנייני עולם הזה, שם אומרים לו לאדם כי כאשר יהיה שמח בחלקו ייחשב לעשיר, אך בענייני שמים ורוחניות אל לו לאדם להסתפק במה שבדו, אלא ישתוקק ויכסוף ליותר ממעמדו שעכשיו, וע"י זה יוכל לצבור הון של קדושה ורוחניות ולהיעשות עשיר.

זו בעצם הסיבה שנברא האדם בטבעו שלא יסתפק במה שיש לו וישתוקק תמיד ליותר ממה שהשיג, וכך כתב **באפיקי יהודה** (דרוש מקוה מים ערבי נחל יג) בשם הספר הקדום **רוח חן**: כי הוטבע האדם בכח המתאוה, שייבקש וישתוקק ליותר ממה שיש לו ושלא יסתפק במה שכבר השיג, כל זה הטביע לו יוצר בראשית ברוך הוא, כדי שעל ידי הכח הלוז התואב והכוסף יבקש לעלות במעלות בדרכי התורה והמצוה ומה שהשיג כבר ממנה, יחשב לו למעט מזעיר, ולא יחזיק טובה לעצמו לומר די מה שלמדתי ומה שעשיתי.

יש להשתמש בתאוה רק לצרכי שמים

אחר שראינו כי כל מטרת התאוה והכיסופין הכל לצורך שמים, להתאוות להשתוקק ולכסוף למעלות רמות בלי שיעור ומידה בבחינת 'נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה' (תהלים פד ג), יטען האדם הכיצד אוכל להשתמש בכח התאוה רק למטרה שלשמה נוצר, שבענייני גשמיות יסתפק וישמח בחלקו, ולעומתם ענייני שמים יכסוף ויתאוה ולא יסתפק בכל אשר לו, רק יעלה מעלה מעלה בעבודת ה' וביראתו עד שלא יאמר די. שכן אם ישתמש בתאוה זו לצרכי העולם יעכב את ההתעלות לצרכי שמים.

השבת מקיפה את האדם כולו

שלומים מאביה הבורא ברוך הוא, מחמת הגוף שהוא כבן כפר חסר דעה, לכך צייתה התורה לענג הגוף בשבת וביום טוב, וכשהגוף שמח בשמחת הגוף אז יש פנאי לנשמה לשמוח בשמחת דביקותה במלך הקדוש ברוך הוא.

רצון המלך שישמחו עמו בני העיר

והרי זה בבחינת מלכותא דרקייעא כעין מלכותא דארעא, וכמו מלך בשר ודם בעת שמחתו רצונו שישמחו עמו כל בני היכלו וכל המקורבים אליו והסרים למשמעתו, שיתענגו בתענוגים ויתעדנו בתפנוקי מעדנים ושתות יינות מבושמים, להיות ששים ושמחים ברוב חדוה ונחת ביום שמחתו. וכבוד גדול הוא למלך שישתתפו הכל ביום שמחת לבו. כך הוא ממש ויותר מזה בכפל כפלים לאין קץ ביום השבת, יום שמחה וחדוה ותענוג גדול לפני צור ישראל ברוך הוא, ואור שמחת השבת המאיר בזיו הדרו בכל העולמות הקדושים, וכמה וכמה גדול התענוג ונחת רוח שעולה לפני מי שאמר והיה העולם, כשאנו שמחים ביום שמחתו ומתעדנים בתפנוקי מעדנים בכל שלש פעמים, כל אחד ואחד במה שהוא מתענג לפי ערכו ומדרגתו בין בגופו ובין בנשמתו.

נמצא אפוא שביום שבת קודש גם התענוג הגשמי הוא מצוה, וסעודות השבת הם בבחינת 'אז תתענג על ה' שגם ה'לכם' - ענייני הגוף יהיו אף הם קודש, ומתוך אכילה ושתיה של מצוה באים לזמר זמירות שירות ותשבחות למלך קל חי וקיים, וגם הגוף וגם הנשמה מקבלים את מבוקשם ויש שמחה ושלום ביניהם.

וכן מובא בשם האבני נזר זלה"ה, נר שבת משום שלום בית (שבת כג:), כי בכל ששת ימי המעשה אין שלום בתוך גוף האדם, שהנפש מושכת למעלה והגוף והחומר למטה, אבל בשבת אפילו עם הארץ אימת שבת עליו (ירושלמי דמאי פ"ד ה"א), אין הגוף והחומר מושכים כל כך למטה ונעשה שלום ביניהם (שם משמואל וירא תרע"ז ד"ה וכעין).

וזהו שאמרה תורתנו הקדושה **וביום השביעי יהיה לכם קודש**, וביאר הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב ע"ה שהוא על דרך חציו לה' וחציו לכם, שבשבת ה'לכם' הוא גם כן לה', וזה יהיה לכם קודש, ה'לכם' יהיה גם כן 'קודש', וקל להבין.

שבת, דאיהו שלמא דעלאי ותתאי, וכדין אתקיים עלמא], וכן נוהגים לומר 'שבת שלום'. וביאור השייכות שלום לשבת, כי האדם מורכב משני כוחות מנוגדים, הגוף הגשמי והנשמה הרוחנית, והם נלחמים זה בזה מיום הוולדו ועד יום פטירתו מן העולם, כי הנשמה לא תחפוץ בשום אכילה ושתיה או בשום תענוג מהבלי העולם הזה, רק בדברים רוחניים כתלמוד תורה ומצוות ומעשים טובים, וסיגופים ותעניות בכדי לנקות אותה מחלאת החטאים והעוונות, מה שאין כן הגוף ממש להיפך, והוא להוט אחר המאכלות והמשתאות והתענוגים. ולכן בכל ימות החול המה מתקוטטים זה עם זה, ובימים שיש בהם אכילה ושתיה אזי הגוף מתענג והנשמה מצטערת, ובימי תענית אזי הנשמה מתענגת והגוף מצטער.

עונג שבת לגוף מסייע לנשמה לשמוח

ויש להוסיף עוד על פי המבואר **בתולדות יעקב יוסף** (כי תבוא) בטעם משתה ושמחה בשבת וביום טוב, מלבד סוד הדבר המבואר לבאים בסוד ה' תיקון שלש סעודות של שבת, על דרך הדברים ששמע ממורו ורבו **הבעל שם טוב ע"ה**, משל לבן מלך שנשתלח למרחקים לכפר אחד, שם היה שרוי במחיצת אנשים פחותי ערך וקטני דעה. לימים קיבל הבן מכתב מאביו המלך ושמח בו מאד עד שביקש לרקוד, אך התבייש מבני הכפר שלא יהיו מסוגלים להבין את שמחתו וילעגו עליו באומרם מה יום מיומיים ולשמחה מה זו עושה. מה עשה בן המלך, קרא לבני הכפר, וקנה להם יין ושאר מיני משקאות המשכרים והיטיבו בהם את ליבם כל כך עד שהתחילו לרקוד. הם רקדו משמחת היין, וכך הוא מצא עת לשמוח מאוד בשמחת המכתב שקיבל מאביו.

הנמשל הוא, שהנשמה מרגישה את נועם זיוה של שבת קודש בעוד שהגוף אינו מרגיש מאומה, ובושה הנשמה לשמוח בתענוגים שקיבלה מאת אביה המלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, דהיינו הנשמה היתירה שהיא לה כאיגרת

שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יְהִי־לָכֶם קָדֹשׁ שַׁבְּתוֹן לַה' כָּל הַעֲשֵׂה בּו מְלָאכָה יִמָּת (לה ב).

ידוע ומפורסם מה שאומרים בשם הגאון **מווילנא ע"ה** שבכל מצוות התורה אדם מקיים את המצוה באחד מאבריו, כדוגמת מצות תפילין שמניחים ביד ובראש וכדומה, מלבד שתי מצוות שהאדם מקיים אותם בכל אברי גופו, והם מצות סוכה ומצות יישוב ארץ ישראל, שנכנסים לתוכם בשלימות הגוף, ואף הסמך רמז נאה לכך בפסוק (תהלים עו ג) **יְיָהִי בְשָׁלֹם סוּכּוֹ וּמְעוֹנָתוֹ בְּצִיּוֹן**, ויהי בשלם' אלו הן המצוות שאדם מקיים בגוף שלם, 'סוכו' רמז למצות ישיבה בסוכה, 'ומעונתו בציון' מצות יישוב ארץ ישראל.

כדבר זה דרש הרה"ק רבי שמחה בונם **מפרשיסחא ע"ה**, הוסיף רבי שלמה לייב **מלענטשנא ע"ה** שהשבת במעלה גדולה עוד יותר ממצוות סוכה ויישוב ארץ ישראל, שאין צריך לעשות שום דבר ופעולה ואף תנועה קלה בכדי להיכנס אליה, רק בהגיע זמן השבת הרי הוא כבר בתוך המצוה ממילא, ויותר מכך, כי מארץ ישראל ומסוכה יכול לצאת באיזה זמן שירצה, מה שאין כן במצות שבת אי אפשר לצאת מן המצוה במשך כל היום אפילו לרגע, וכל רמ"ח איברים ושס"ה גידים מתקדשים שהרי כולם מחוייבים בשמירת שבת, ומוקפים כולם במצות וקדושת השבת.

'שבת שלום' - שלום בין הנשמה והגוף

יתכן לבאר בתוספת ביאור, מה עניין יש בכך שבמצוה זו נכנסים עם כל המלבושים, דהנה מובא בשם **האריז"ל** שבלייל שבת כשיכנס אדם לביתו יאמר בקול רם ובשמחה יתירה 'שבת שלום', כחתן המקבל את הכלה בשמחה גדולה ובסבר פנים יפות. ואם אין מנהגו כן מכל מקום הרי יאמר 'שלום עליכם מלאכי השרת, מלאכי השלום מלאכי עליון' שתיקנו המקובלים לאמרו (כמובא בתיקוני שבת).

ובאמת כבר מצינו בדברי הזוהר הקדוש (קרח קעו:) שהשבת נקראת שלום [בזוהר: תא חזי, לית עלמא קאים אלא על שלום, כד ברא קודשא בריך הוא עלמא לא יכיל לאתקיימא עד דאתא ושרא עלייהו שלום, ומאי הוא,

אֵלֶּזְנֹת

לְשִׁמּוֹן עֵבֶת

פְּרֻשַׁת וַיְקַח - פָּרָה

כס"ד, ג' אלול רפ"ה

ביטול הכשוף

וטבל במים איש טהור (קריאת פְּרֻשַׁת פָּרָה - במדבר יט, יח).

ספר הגאון רבי אלימלך אבד"ק מיוזאטש זצ"ל, דבר נפלא שספר לו אחד ממידעיו, איש חסיד גדול שהיה מלמד בכפר, והיה מתנהג שבכל ימי החורף היה תבר גזיזא דברדא ונחית וטבל בכל יום.

סמוך להנהר היה דר נכרי אחד שומר הכבשים, וכמו בכל יום היה שואל אותו הנכרי למה הוא טובל את עצמו.

ודחה אותו בתרוצים שונים. פעם אחת היה קר גדול, ושאל אותו: הלא היום קר גדול, למה לך לטבל עצמך. השיב לו החסיד ואמר לו: מה אכפת לך ומה דאגתך ולמה אינו מביט עלי שום איש בזה מה שאני הולך לטבל כי אם אתה.

השיב לו הנכרי: מה אעשה שהדבר הזה נוגע לי מאד, והאמת אגיד ולא אכחד מה שאבי ספר לי ששמע מזקנו שהיה מכשף גדול, אשר מעת שרבנו אור שבעת הימים הרה"ק רבי ישראל בעל שם טוב זיע"א חדש וחזק את ענין המקוה, על ידי זה היה מבטל ממנו כל כחו וכח כל מכשפי זמננו עד היום, עד שכמעט נתבטל ממנו כל ענין הכשוף על ידי הטבילה במקוה, והענין פלא.

מקוה מטהרת

על הפסוק (במדבר יט ב): 'זאת ח'קת ה'תורה אשר צ'וה ה' לאמר [דבר אל בני ישראל ויקחו אליה פרה אדמה תמימה אשר אין בה מום אשר לא עלה

עליה על], מביא הגאון רבי יצחק וייס זצ"ל אב"ד ווערבוי, בספרו 'שיח יצחק': ראשי תבות בגימטריא 'מקוה', רומז שכמו שהפרה מטהרת כן מקוה מטהרת.

עוד נאמר בפְּרֻשַׁת השבוע (במדבר יט ז): 'וכבס בגדיי הנהו ורחץ בשרו במים ואחר יבא אל המחנה וטמא הנהו עד הערב, ופרש בספר 'שבט מיהודה' להרה"ק רבי יהודה גרינואלד מסאטמאר זיע"א: היה לו לומר 'ואחרי כן יבוא, ומהו הלשון 'ואחר'. ונראה דתכלית הטבילה היא על כל פנים תשובה. ורמב"ם ז"ל (בפ"ב מהלכות תשובה) כתב: מדרכי התשובה להיות השב צועק תמיד לפני הקב"ה לפני השם בבכי ובתחנונים ועושה צדקה כפי כחו ומתרחק הרבה מן הדבר שחטא בו, ומשנה שמו כלומר אני אחר ואני אותו האיש שעשה אותן המעשים, עין שם דברי אלקים חיים. והינו כא, שעל ידי שטבל ורחץ על ידי זה 'ואחר יבא אל המחנה', יבוא למחנהו בבחינת 'אחר', בעל תשובה אמתי. וכבר כתב השל"ה הקדוש שראשי תבות: 'לב טהור ברא' הוי 'טבל' שכח הטבילה מטהר המחשבה. וי"ל דסופי תבות: 'ברא', נעשה בריה חדשה. ואחד ממ"ח דברים שתורה נקנית הוי בטרהרה, וזכנו השי"ת ברחמי היות מהעומדים בבית ה' בטרהרה תמידית מבית ומחוץ בכי"א. עכ"ל.

תשובה צריך טבילה

ויש להסמיך לזה עובדא נפלאה (דיבורים קדושים' מסכת אבות): פעם בא לפני הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זיע"א, כשהיה בראצפערד, רב אחד מגליל

העליון בתרעמת, שהחסידים בעירו רודפים אותו ברדיפות שונות. ושאל אותו המהרי"ד זיע"א מפני מה רודפים אותו. השיב הרב, מפני שאינו הולך לטבל בכל יום ויום במקוה. שאל אותו המהרי"ד האם החסידים שרודפים אותו הולכים בכל יום ויום לטבל במקוה. והשיב: הן. אמר לו המהרי"ד: אם כן הצדק עמכם, למה אינו הולך גם כבוד מעלתו בכל יום ויום לטבל במקוה. שאלו הרב: היכן איתא זאת שצריכין לילך בכל יום למקוה לטבל.

השיב לו בזה הלשון: מקבל בידינו שמי ששואל על איזה דבר שבקדשה ומנהג בישראל 'וי שטייט דאס' [-היכן זה כתוב] הרי זה מדת אפיקורסות. ואמר לו כה, דהנה איתא במגן אברהם (הל' יוה"כ) בשם מהרי"ל, דבערב יום הכפורים צריך לטבל במקוה, כיון דתשובה הוא מצות עשה, ותשובה צריך טבילה. והנה איתא בפרקי אבות 'ושוב יום אחד לפני מיתתך', אם כן בכל יום ויום צריך לעשות תשובה, וממילא צריך בכל יום ויום לטבל במקוה.

וכתב רבנו האור החיים הקדוש זיע"א בספרו 'ראשון לציון' (משלי ד"ה או יאמר): הטבילה היא במים ארבעים סאה, וזה יועיל לכאשר יחשב האדם מחשבות רעות אשר לא תעשינה צריך לטבל במים להעביר המחשבה העולה על רוחו ולזה היתה עולה באה, לזה יטבל במים ויעביר טמאתו ממנו.

(מתוך הספר ספיר ויהלום להרב הגאון רבי מנחם מנדל פורמניץ שליט"א)

חידון אֵלֶּזְנֹת - נושא פרסים מהם שני הפריטים המרבעים במשכן המזכרים בפרשתנו?

פתרון החידה - פרשת וישב:

ש. איזה שני מילים סמוכים בפרשתנו, שניהם אותם אותיות אך הניקוד שונה?
ת. טרף טרף יוסף (בראשית לו, לג).

שם הזוכה בסידור מתיבתא מנחה מעריב בהוצאת "עוז והדר":

פרשת וישב:

הרב יעקב אליהו מנדל מקרית צאנו נתניה.

פתרון החידה וכן שם הזוכה, יפורסמו אי"ה בגליונות הבאים

הפותרים נכנסו להגרלה אי"ה על סידור מתיבתא מנחה מעריב בהוצאת "עוז והדר".
את הפתרונות יש לשלוח אלינו עד ליום שני

למספר פקס: 077-470-26-81
או למייל: magdenot@gmail.com

נא לכתוב שם, כתובת מדויקת וטלפון.
בראש הדף לציון "עבור חידון לנוער".

מקושרים

גיליון שבועי בענייני כוונת וביאורי תיבות התפילה מתוך אוצרות סידורים ומחזורים מתיבתא

גיליון כ"ב

פרשת ויקהל-פרה | תשפ"ה

ראני תפילתי

צדיקים ועבודת התפילה - בראי הפרשה

המשכן, הלא הוא מרכז חייהם של עם ישראל והמקום בו זכו להתדבק בשכינה ולהתעלות טפח וטפחיים מעל הבלי העולם הזה וטרדות הקיום, להתייחד לזמן-מה עם קונם ולהביא לפניו את קרבנותיהם לרצון ולנדבה, לתודה ולכפרה. כן הדבר גם בימינו אנו, כאשר למגנית לב ניטל מאתנו משוש חיינו ובית תפארנו ואין לנו שיעור כי אם לקיים (הושע י"א): "וְנִשְׁלַמְנָה פְּרִים שְׁפִתֵינוּ", וכמאמר חז"ל (במדבר רבה י"ח, כא) שהתפילות עולות לפני הקב"ה לריח ניחוח כמו הקרבנות שהועלו לפניו בבית המקדש.

בפרשתנו נאמר אודות קרשי המשכן (לו, כב): "שְׁפִי יָדָת לְקָרֶשֶׁת הָאֶחָד מִשְׁלֶבֶת אֶחָת אֶל אֶחָת כֹּן עֶשֶׂה לְכָל קְרָשֵׁי הַמִּשְׁכָּן", ועד כמה מפעים המעשה הבה המלמדנו כי אכן - גם בעבודה שבלב זו תפילה לפני הקב"ה - יש והתפילות משתלבות זו בזו ופועלות את פעולתן באופן פלאי ומרגש.

באחד הימים, אי אז לפני למעלה ממאתיים שנה, נקלע יהודי בו עלייה לעיריה מסוימת ושבת בה את שבתו. בעת רעוא דרעוין הלא היא השעה המרוממת של סעודה שלישית, נכנס היהודי לבית הכנסת המקומי ונכח לראות אדם לא מוכר דבוק בספר התהלים, כולו אפוף שלהבת יוקדת של התלהבות ועיניו זולגות דמעות בעודו מתלהט באמירת מזמוריו של דוד המלך נעים זמירות ישראל.

'טובים השניים מן האחד' החליט הלה, והצטרף לאמירת תהלים בצוותא חדא, אף הוא בסערה וברגש.

חלפה שעה ארוכה, והסערה שככה אט אט. בזה אחר זה סגרו השניים בחביבה את ספר התהלים, וכשהרגע העז עדיין אוזח בהם ניגשו זה לזה וכמנהג היהודים התעניינו איש בזהותו של פלוני וכך גם בשלמו.

'התרגשתי עד מאד לראותך משתפך כך בתחינה ומתרפק על מזמורי התהלים' פנה האורח לדידו החדש, 'אך אָמור נא, האם ישנה סיבה מסוימת בשלה סערה נפשך כל כך? האם השתרנה חלילה צרה כזו או אחרת על צווארך?'

"דְּאֵגָה לְבָב אִישׁ יִשְׁחָנָה" כבר אמר החכם מכל אדם (משלי י"ב, כה), ועל כך ידוע מאמרו ז"ל (יומא ע"א, א): "רבי אמי ורבי אסי, חד אמר ישחנה מדעתו, וחד אמר ישחנה לאחרים", וכבר התבטאו גדולי הדורות כי אלו ואלו דברי אלקים חיים - ישחנה מדעתו על ידי שיחנה לאחרים. אם כן, מה טוב מלשפוך את הנפש לפני יהודי אחר?

'בת צנועה וחסודה יש לי' סיפר הלה, 'כל הליכותיה כשל בת יעקב, תכונותיה אציליות והרי היא ראויה לשידוך הגון ולמעלה מכך. דא עקא, הריני מתמודד זה שנים ארוכות עם מצב כלכלי שאינו מן המשופרים ואף רחוק מכך, ומשכך אין בידי להעמיד לה דנויה כמנהג בעלי בתים חשובים!'

התוצאה העגומה, בה יושבת בתו ושערותיה מלבינות בעודה ממתינה עד בוש לזיווגה ההגון, הוא שהביא אותו לשפוך את לבו לפני הקב"ה, אולי יחוס אולי ירחם.

הלה היטה אוזן קשבת, הופתע וגם הפתיע.

'אף לי צרה מעין זו' שיתף בסיפורו האישי, 'נער משכמו ומעלה יש לי, מחונן בכל מידה טובה ויראתו קודמת לחכמתו, אולם הסוגיא העתיקה 'כסף מנלן' כמו חוסמת את שערי הזיווגים לפניו והוא ממתין מזה עידן ועידנים לשידוך.'

הביטו השניים זה בפני זה, וההצעה כמו עלתה מאליה. תפילתם הרתחת של השניים, דמעוניהם שכמו השתלבו והפכו למעיין טהור וזך, יצרו כמו באורח נס את השידוך המופלא ממנו נולד לימים מאורם של ישראל, הלא הוא הגה"ק ר' אריה לייב הלר בעל 'קצות החושן'.

"וְהִמְלֵאכָה הַיְתָה דָּיִם לְכָל הַמְּלֵאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהוֹתֵר" (לו, ז).

יש לפרש בדרך רמז על דרך שאמרו חז"ל (ברכות לב, ב) על קושיא על חסידים הראשונים - תורתם מתי היתה ומלאכתם מתי נעשית, ותירצו מתוך שחסידיהם היו תורתם משתמרת ומלאכתם מתברכת.

וזה יש לומר שרמזו כאן: 'וְהִמְלֵאכָה' היינו מלאכת עבודת הקודש זו תפילה שנקרא עבודה שבלב, 'הַיְתָה דָּיִם לְכָל הַמְּלֵאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ', היינו שהיה די לכל מלאכתם הצריך לעשות כי היתה מלאכתם מתברכת, 'וְהוֹתֵר' היינו אותיות תורה, רצה לומר שגם די לתורתם מעט שלומדים כי תורתם משתמרת כנ"ל, והבן (דגל מחנה אפרים).

"וַיַּעַשׂ אֶת הַפִּיזוֹר נְחֹשֶׁת וְאֵת פָּנּוּ נְחֹשֶׁת בְּמִרְאֵת הַצְּבָאוֹת אֲשֶׁר צָבְאוּ פָתַח אֶהָל מוֹעֵד" (ח, ח), "וְהִיָּה מוֹאֵס מִשֶּׁה בְהֵן, מַפְנֵי שַׁעֲשׂוּיִים לִיצַר רַע, אִמֵּר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא קֵבֵל, כִּי אֵלּוּ חֲבִיבִין עָלַי מִן הַכֹּל".

איתא ברש"י שמה רבינו לא רצה לקבל המראות מפני שעשויים ליצר הרע, אולם הם ביטלו זאת להקב"ה, וזה ענין תפילה כדאיתא (טור א"ח צ"ח) שחסידיהם הראשונים הגיעו להתפשטות הגשמיות בתפלתן, וכן היה כאן (אמרי אמת).

התפילה בפרשה

אמרי שפר ממאורי האומה

"וַיְהִי הַכָּרְבִּים פְּרִשֵׁי כַנְפֵיהֶם לְמַעְלָה סִכְכִים בְּכַנְפֵיהֶם עַל הַכַּפְרֹת וּפְנִיָהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו אֶל הַכַּפְרֹת הָיוּ פְּנֵי הַכָּרְבִּים" (לו, ט).

ענין התפילה, כאשר מעורר רחמים בתפלתו על חבירו אזי היא קרובה להתקבל לעורר הרצון והחסד מלמעלה. כי כאשר האדם אינו משגיח רק לעצמו לטובתו, אזי הוא רחוק מאד שיעלה תפלתו למעלה לרצון.

וזהו פירוש 'וַיְהִי הַכָּרְבִּים פְּרִשֵׁי כַנְפֵיהֶם לְמַעְלָה', רומז למעלת התפלה כמו שכתוב (ישעיהו א, טו): 'וּבְכַפְרֵשְׁכֶם פְּרִיָּם' כו'. 'סִכְכִים בְּכַנְפֵיהֶם' להגן בתפילתם ולעורר רחמים על ידי זה. 'וּפְנִיָהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו', להסתכל על טובת חבירו כנ"ל.

וזה שכתוב לעיל בפרשה (לו, יב - יג): 'מִקְבִּילַת הַלְּלֹאֹת אֶחָת אֶל אֶחָת... וַיִּחְבֵּר אֶת הַיְרִיעֹת אֶחָת אֶל אֶחָת בְּקָרְסִים וַיְהִי הַמִּשְׁכָּן אֶחָד', כי על ידי האתערותא דלתתא באחדות עם כל אחד ואחד מבני ישראל אנו מעוררים גם כן למעלה הייחוד, והיה המשכן אחד, פירוש שישכון בתוכנו אחדות הבורא ב"ה, אמן (תפארת שלמה).

צהר לתיבה

הארת מושגים ומנחים בתפילה

אם כי חלק ניכר מברכות תפילת שמונה עשרה עוסק בענין הנחמה והגאולה העתידית, קיבוץ הגלויות והישועה הגדולה לעתיד לבוא, אולם מעניין לציין לכמה משפטים השגורים בפי העם ואף נטמעו בנוסחי תפילה רבים, אך למעשה קמו עוררים רבים על אמירתם.

בשורות הבאות נעמוד על כמה דוגמאות כאלה, תוך התייחסות למקורן וכך גם לנידון סביב שילוב קטעים אלה בתוך נוסח התפילה.

ברכת הגאולה

נוסח מוכר מקובל הוא: 'וּנְגַאֲלֵנוּ אֶגְאָלָה שְׁלָמָה מְהֵרָה לְמַעַן שְׁמֹךְ', ונוסח זה אכן מתאים לכמיהה והכיסופים אותם חווה כל יהודי לגאולה השלימה שתבוא במהרה.

אכן, היו שפקפקו בביטויים מסוימים שלדעתם השתרבו בנוסח זה, בשל העובדה הפשוטה שברכה זו אינה מכוונת כלל כנגד גאולת ישראל העתידית, כי אם בקשה שגאל אותנו הש"י"ת מהצרות העוברות עלינו כאן בהווה (עיי' רש"י מגילה יז, ב ד"ה אהחלחא).

לפיכך היו שהקפידו (צלוחא דאברהם ועוד) שלא לומר 'אֶגְאָלָה שְׁלָמָה', משום שלשון זו מורה על הגאולה העתידית ואין מקומה בברכה זו, וכך גם ישנן דעות (מאמר נוסח התפילה) בנוגע לאמירת 'מְהֵרָה', מאותה סיבה.

ברכת בונה ירושלים

ברכה זו רבים האומרים לפני חתימתה: 'וְכִסָּא דְּוֹד עֲבָדְךָ מְהֵרָה לְתוֹכָה תְּכִין', מה שנתפס

באופן פשוט כחלק מבנין ירושלים וגאולת ישראל על ידי משיח בן דוד.

אמנם, אם כי מנקודת מבט כללית אכן קשורים הדברים זה לזה, אולם בכל הנוגע לחלוקת ברכות שמונה עשרה קבעו חכמינו הקדמונים נוסח מדויק המפריד באופן ברור בין ההיבטים השונים של הגאולה.

על כן, היו שפקפקו (צלוחא דאברהם, ועיי' ליקוטי מהר"ח בשם ש"צ) בהוספת תיבות אלה לברכה זו - העוסקת בבנין ירושלים, משום שלדעתם היא שייכת דווקא בברכת 'את צמח' - העוסקת בגאולת ישראל על ידי משיח בן דוד, ולפיכך אין זו חתימה מעין תוכן הברכה.

מאידך, הובא (שם) בשם האריז"ל כי הקפיד מאד לאומרו, ואדרבה התבטא כי המתפלל ואין חותם ברכה זו בנוסח זה, הרי אין תפילתו שלימה.

ברכת את צמח דוד

הנוסח: 'פִּי לִישׁוּעָתְךָ קִינֵנוּ כָּל הַיּוֹם וּמִצְפִּים לִישׁוּעָה' מקובל בקהילות רבות כחלק מחתימת ברכת 'את צמח דוד', וכך אכן נוסח ספרד לפי החסידים וברוב נוסחי האר"י.

אכן יש המשערים (אשל אברהם להג"ק מבוטשאטש ועוד) כי מקור המילים 'וּמִצְפִּים לִישׁוּעָה' בטעות שהשתרשה עם השנים, לאחר שבסידורי תפילה קדומים הוסיפו המודפסים כעין 'הוראה' למתפלל: 'ומצפים לישועה', והיינו - כאן יש לצפות לישועה.

עוד יש שסברו (מאמר נוסח התפילה בשם 'קדוש אחד') כי אכן מדובר בטעות, אולם לדעתם מקור הטעות שונה. על פי דבריהם, נהוג היה בקהילות הספרדים בדורות עברו כי חזון אומר: 'פִּי לִישׁוּעָתְךָ קִינֵנוּ כָּל הַיּוֹם', והקהל מצדו עונה: 'וּמִצְפִּים לִישׁוּעָה'. במרוצת הדורות נטמעו תיבות אלה בתוך נוסח התפילה.

בימים עברו נהגו מגידים ודרשנים כאלה ואחרים לסובב בערים ובעיירות, לשלהב נפשות בני ישראל לאביהם שבשמים ולעורר על דברים הצריכים תיקון וחיזוק. כך היה כאשר שבת מרן אור שבעת הימים הבעל שם טוב בקהילת אליק. בשבת אחר הצהריים פנה הבעל שם טוב לבית הכנסת המקומי והטה אוזן לדברי מגיד שנודמן למקום, וזה האחרון עמד ונאם בקום חוצב להבות אודות פרצות עמך ישראל, התרה בקול נזוף בהמון העם וצווח ככרוכיה תוך שהוא מפנה אצבע מאשימה כלפי הנוכחים.

בעיני הבעל שם טוב לא מצא חן הדבר כלל וכלל. עד מהרה נפוצה השמועה כי דברי הדרשן אינם לרוחו של איש האלקים, והציבור החל להישמט מבית הכנסת בזה אחר זה. בא המגיד במבוכה, תרעומת גדשה את לבו והוא פנה אל הבעל שם טוב בטרוניה: 'על מה ולמה יצא קצפכם עליי, הלא מעורר אני בדברי אמת ומתרה בעם על פרצותיו?'

'מי אתה שתדבר רע על ישראל? היודע הנך עד כמה רמה מעלתם וקדושתם?' הגיב הבעל שם טוב בקפיא תוך שענינו זולגות דמעות וקולו נרגש, **'הנה יהודי מסתובב במשך כל היום בשוק ועסוק בענייני פרנסה, ולעת ערב בבוא דמדומי חמה הרי הוא שם לבו לזמן החולף והוא אף לפינה כלשהי ומתפלל בחטף, כשאף אינו מבין את פירוש המילים הקדושות. דע לך כי אפילו לנוכח תפילה כזו מזדעזעים מלאכים ושרפים!'**

ענין נשגב זה וגודל חביבות תפילת המנחה, עליו כבר התבטאו חז"ל (ברכות ה. ב): **'לעולם יהא אדם זהיר בתפילת המנחה'**, מגלה לנו הרה"ק ר' יעקב אבוחצירא כי הוא נרמז בפרשת השבוע.

על הפסוק (לה. ד): **'וַיָּבֹאוּ כָּל הַחֲכָמִים הָעֹשִׂים אֶת כָּל מְלַאכְתְּ הַקֹּדֶשׁ אִישׁ אִישׁ מִמְּלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר הִמָּה עֲשִׂים'**, מבאר הרה"ק האב"י יעקב א"ש הכוונה לכל אותם בני אדם הפוסקים ממלאכתם ועמל כפיהם, המרפים לרגע מהווי החולין ומתייחדים לשעה קלה עם קונם בתפילת המנחה, ובוה ניכרת ביתר שאת יראת ה' ואהבתו הטובים בלבבם.

ואלו דבריו המלהטים כנחלת (בספרו 'פתוחי חותם'): **'אפשר לרמוז, דאמרו בגמרא: 'לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה, שהיר אליהו לא בענה אלא בתפלת המנחה'. והנה אין יראת ה' נכרת באדם אלא בשעת המנחה, לפי שאדם באותה שעה טרוד בעסקיו במשאו ובמתנו ובמלאכתו, ואם מניח חפציו ועוסק בחפצי שמים בזה נכרת בו יראת ה' ואהבתו. ואם אינו מניח חפציו בשביל חפצי שמים נכר שעבודת ה' עליו כמשאוי. ולפיכך הזהירו חכמים 'לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה'.**

'וזהו כוונת הפסוק וַיָּבֹאוּ כָּל הַחֲכָמִים הָעֹשִׂים אֶת כָּל מְלַאכְתְּ הַקֹּדֶשׁ', דהיינו בעת המנחה באו העושים את כל מלאכת הקודש, דהיינו, שדעתם תמיד כי אם כנגד תפלות ה' ועבודתו, ומקווים אימתי תבוא עת התפלה שיבואו להתפלל. והחכמים יראי ה' וחושבי שמו מבטלים עבודתם ובאים לעבודת ה', וזהו וַיָּבֹאוּ כָּל הַחֲכָמִים הָעֹשִׂים אֶת כָּל מְלַאכְתְּ הַקֹּדֶשׁ, היא תפלת ה'.

ומהיכן באו, **'אִישׁ אִישׁ מִמְּלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר הִמָּה עֲשִׂים'**, כל אחד בטל מלאכתו שהוא עושה, ובא למלאכת הקודש שהיא התפילה. והנה וַיָּבֹאוּ כָּל הַחֲכָמִים הָעֹשִׂים אֶת כָּל מְלַאכְתְּ הַקֹּדֶשׁ אִישׁ, ראשי תיבות גימטריא 'מנחה', לרמז על תפלת המנחה, שעליה שייך לומר ביטול המלאכה, לכן יהיה אדם זהיר וזריז בתפלת המנחה, דבזה נכרת אהבתו את ה'.

'יתכן להוסיף ולבאר בדרך זו את לשון התורה הקדושה החוזרת על עצמה שוב ושוב בפרשת פרה (כמדבר יט): 'וְיָטָא עַד הָעֶרֶב'. זאת משום שאף אם האדם שקוע עמוק בהבלי העולם הזה, עודו ככול להווי החולין שסביבו וראשו ורובו במסחר וצרכי קיום הגוף, אולם כל זאת - עד הערב ותו לא. כיון שבשעת הערב נחה על האדם רוח טהרה וקדושה, הוא מחיש פעמיו לבית הכנסת ופונה מכל עסקיו, והינו מתייחד בקדושה עם קונו לשעה של קורת רוח ונחת רוח לבורא העולם.

מאוצרותיו ושיתוחיו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

פינה לשבת
מבית מדרשם של רבותינו

'וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת כָּל עֵדֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם וְגו' (לה. א), פירש רש"י: **'למחרת יום הכפורים כשירד מן ההר'.** הנה מצאנו כי תיכף לאחר ירידתו מן ההר ציווה משה את ישראל מפי הגבורה על שבת קודש, ומיד לאחר מכן הורה להם להתנדב לבניית המשכן.

אמנם תמוה הדבר, לאור דברי חז"ל (סנהדרין כ. ב): **'שלוש מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ: להעמיד להם מלך, ולהכריז זרעו של עמלק, ולבנות להם בית הבחירה'**, והיינו שיעשו מצוות אלה דווקא על פי סדר זה האמור (עיי"ש רש"י ד"ה שלש).

אם כן מדוע נצטוו ישראל בשלב זה - תיכף לאחר שנמחל להם חטא העגל, כבר לבנות את המשכן,

קרבן אלהים
לאדם של גדולי הדורות

סיפר מגיד המישרים הבטלי נשכה ר' שלום שברון.

יהודי יקר תושב אנגליה מיווד היה עם עורך דין מסוים, בן לעם היהודי אך רחוק כרחוק מזרח ממערב מכל מה שריח יהדות נשב ממנו. לא מתוך שנאת עם הארץ לתלמידי חכמים וכפירה פושעת חלילה, כי אם מכורח העובדה שגדל כתינוק שנשבה ולא נחשף מעודו ליהדות האמיתית.

באחד הימים פונה אליו ידידו זה, ומתנה את צרתו בפניו.

באותם ימים, מתברר, הוא מייצג בבית המשפט לקוח 'כבד' כמו שאומרים, כזה שכיסו עמוק וקופת השרצים שלו עוד יותר עמוקה וכבדה.

בתחילת הדרך, לאחר פגישה או שתיים של היכרות עם הלקוח, בחר עורך הדין לקחת את התיק המדובר ולשמש כסניגור לאותו אדם, מתוך אמונה בחפותו וכמובן גם בתקוה לתגמול נאה שכשר טרחה. דא עקא, כעבור זמן מה התברר לו כי חושי המחוודים כעורך דין ככל הנראה אינם משויפים דיים. הלקוח המדובר התברר כרמאי ונוכל שאין כדוגמתו, הוא הפיל ברשתו אנשים רבים ועשק מאות ואלפים, כשעל הדרך גם את עורך הדין שלו הוא הצליח להוליך שולל ולשרד לו בכיכול הוא חף מפשע.

ככל מוקם מתייחסים בחומרה לפשעי הנאשם עצמו, אולם באנגליה מייחסים השופטים חומרה רבה אף לחלקו של הסניגור בטיוח הפשע והצלת הפושע מנתינת דין על מעשיו. כך מצא את עצמו עורך הדין במצב בו הוא עצו מואשם כי ידע, הבין והיה מעורב בכך שהלקוח פשע בידועין, וכי הוא לקח חלק בטיוח הפשע מתוך תאוות בצע.

לא זו בלבד שרישיונו כעורך דין עמד בסכנה, אלא שאף נגדו נפתחו הליכים פליליים והוא נאלץ להילחם על נפשו ולהוכיח את חפותו מול מערכת משפטית קשוחה, להסביר ולנמק כי לא ידע כלל מכל זה.

'תפתל על זה' הציע ידידו בפשטות, 'קח ספר תהלים. עמוד בקרן זוית ופשט תשפוך את לבך לפני אבא שבשמים שירחם עליך ויושיע אותך מצרה משונה זו'.

'לא ולא!' התשובה היתה נחרצת, והסיבה לכך מפתיעה.

לא היה זה סירוב מהסיבה המוכרת לדאבוננו, מתוך ריחוק וניכור לדבר שבקדושה. זה גם לא נבע מהעדר יכולת לקרוא לשון הקודש או כעין זה. **'הבטחתי לקדוש ברוך הוא שלא אבקש ממנו מאום יותר' הפתיע הלה, 'ואני אדם שעומד במילה שלי'.** לתייח בן שיחו, שיתף אותו בסיפור המרגש

הלא טרם הכריתו זרעו של עמלק ולא העמידו להם מלך, ויתירה מכך אף לא נכנסו לארץ ישראל? על כך משיב הגאון ר' יעקב קמינצקי זצ"ל, כי אכן מעיקר הדין ראוי היה להמתין עם בניית המשכן עד לאחר שישלימו את שאר המצוות הקודמות לה.

אולם ראה הקב"ה לאיזה מצב באו בני ישראל בחושבם אך לזמן מועט כי אין רועה לעדה, לאיזה תהום הם התדרדרו לנוכח החשש שמא נותרו ללא מנהיג, ללא שיוכלו לפנות אליו ולשפוך את נפשם לפניו.

על כן תיכף לאחר מכן ציווה לבנות משכן לשמו, בו יוכל כל יהודי להתדבק בשכינה הקדושה, וכאמור שלמה המלך (מלכים א. ח. מח): **'והתפללו אֲלֵיךָ דָּרָךְ אֲרָצִים אֲשֶׁר נָתַתָּה לְאַבוֹתֵינוּ הָעִיר אֲשֶׁר בְּחַרְתָּ וְהַפִּיִת אֲשֶׁר בְּנִית בְּיַמֵּינוּ לְשִׁמְךָ'.** או אז יזכה כל יהודי להסתופף בצל הקדושה ולהתקרב לקונו באהבה, ולא ידח ממנו נידח.

העומד מאחורי 'הבטחה' תמוהה זו.

היה זה כמה שנים לפני כן, כאשר נפש הלה באוסטרליה עם משפחתו. הוא תכנן ליהנות מהחוויות שמציעה היבשת הקסומה, לנצל עד תום את ימי החופשה המעטים שלו ולאגור כוחות לעצמו ולמשפחתו, אולם למגינת לבו התבדה.

לא חלף כי אם זמן מועט מאז הציגו בני המשפחה את כף רגלם על אדמת אוסטרליה, והנה נתקפה הילדה הקטנה בת השבע בחום גבוה ומיחושים קשים, ועד מהרה הובהלה לבית חולים מקומי ונלקחה לסדרת בדיקות מקיפות.

תוצאות הבדיקות הפילו את השמים על ראש ההורים, כשהתברר כי בתם הפעוטה חולה במחלה הנוראה ל"ע, ולנוכח הפסימיות הקודרת של הרופאים שניבאו שחורות - פשה בהם הייאוש ואכל כל חלקה טובה.

בהתחלה ניסה האב להפעיל רופאים מומחים ולערב את כל מי שרק יכול היה, אולם הגיע רגע בו הוא הבין כי בדרך הטבע אין לו דרך לעזור לבתו. ברגעים אלה צף בו זכרון נושן מלפני עשורים, כאשר היה ילד בן שלש עשרה ואביו הביא אותו לבית הכנסת והסביר לו במילים פשוטות כי כאן מתפללים לה'.

הוא תפס את עצמו באחת, ננער ואף לבית הכנסת המקומי הקרוב. שם דפדף בחטף בספר התהלים הראשון שהודמן לידו והחל לקרוא ברגש פסוק אחר פסוק, לגמוע מזמורים תוך שמעיניו זולג מעיין בלתי פוסק של דמעות.

'אבא שבשמים' פרץ בבכי תמרורים והבטיח בתמימות, **'אם תרפא את בתי ותעלה מזור למחלתה, אני מבטיח לך כי לא אציק יותר, ולעולם לא אבקש ממך עוד דבר נוסף!'**

למותר לציין כי תפילתו התמה של היהודי עשתה פירות, ובתוך שעות ספורות ניכר היה שינוי דרמטי במצבה של הילדה, עד שכעבור יומיים השתחררה מבית החולים והוגדרה בפי כלל הרופאים כנס-רפואי מהלך.

זהו, מאז הוא לא מבקש, לא מתחנן ולא מתפלל. הוא עומד במילתו.

שמע זאת ידידו, ובמילים רכות שיבר את אוזנו באשר לעבודת התפילה ועד כמה היא חביבה בעיני הקב"ה. הוא הטיב להבהיר לו כי אין לאביו שבשמים נחת רוח יותר גדולה מאשר כשכניו פונים אליו, מתפללים ומבקשים ממנו שוב ושוב, והלה השתכנע.

בשנית, אחז בספר התהלים והרווה אותו בדמעות, שפך תחינה נרגשת לפני היושב במרומים, ותפילתו - אין צורך לומר, נענתה במהירות הבוק.

עוד בדיון שהתקיים באותו יום קיבל המשפט תפנית חדה, כשהשופט קיבל את עמדתו והאמין לו כי אכן, כלל לא ידע. בכך לא רק שלא הסתבך מבחינה חוקית, אלא אף זכה לשמור על מעמדו כעורך דין ועל רישיונו בייצוג לקוחות.

מילתא חדת"א

פני תפילה מלוקט מדברות קדשו ותורתו של האדמו"ר רבי דוד חי אביחצירא שליט"א

קול תורה ותפילה

בפסוק בפרשת פרה אדמה כתוב לאמר זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר (במדבר י"ב). פרוש נאה כתב על כך הרה"ק רבי יוסף דוד מסאסוב ע"ה בספר עצי לבנון, תחלה הקשה מה בא להוסיף הכתוב באמרו 'לאמר', די אם יאמר 'זאת חקת התורה אשר צוה ה' ופרש על פי מאמר הרה"ק הישר שלום מבעלזא ע"ה על הפסוק (שיה"ש ב"ד) 'השמיעני את קולך כי קולך ערב, דהנה ידוע (שלי"ה כי תצא תורה אור אות ו') 'תשובה תפלה וצדקה' המעבירין את רע הגזרה עולים בגימטריא צום קול ממון, שהם ג' הדרכים בהם יתצוה עבד אל אדוניו ועולים בגימטריא 'זאת'.

והנה, בצום יכול אדם להצטדק ולומר כי אין בלחן לענות גופו. כן בממון יתכן שאין לו לאדם ממון לכפר על נפשו. אך 'קול' תורה ותפילה, מי כול להצטדק ולומר שלא היה בידו. ועל כך 'השמיעני את קולך' קול תורה ותפילה, 'כי קולך ערב' שהקול ערב בדבר ומוכיח כי אכן ברצונו של האדם לשוב בתשובה, וכשיש לו את הקול, מוכיח הדבר כי ברצונו היה גם להתענות ולתת ממון בעד נפשו אך אינו יכול מחמת חלשתו וחסר ממון, עד כאן דברי מהר"ש מבעלזא ע"ה.

ואכן, צום ממון בגימטריא 'ערב', שדברים אלו - צום וממון, נצרכים לערב, שהוא הקול, שיוכיח עליהם שהטעם שלא עשאוה היא מחמת חלשת הגוף וחסר הממון, וכשנותן קולו בקול תורה וקול תפילה, הקול ערב על הצום והממון.

על פי הדברים הללו פרש רבי יוסף דוד מסאסוב את הפסוק כך: זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר, כאשר האדם משמיע קולו בתורה ותפילה, אות הוא כי ברצונו לקיים את כל דברי התורה ולהגות בה יום ולילה, כאמור, אך יש ואין הדבר תלוי בו ואין זה באפשרותו. נמצא פרוש זאת חקת התורה אשר צוה ה' - מהי חקת המורה על רצונו של האדם לקיים את כל התורה כפי אשר צוהו ה', לאמר יאמר בפיו שילמד ויתפלל, או יעשה קול התורה והתפילה ערב ויוכיח 'הקול' על כל חקת התורה.

תפילה במקום גבוה

כך אמרו חז"ל (ברכות י, ב): "לא יעמוד אדם לא על גבי כסא ולא על גבי שרפרף ולא במקום גבוה ויתפלל, אלא במקום נמוך ויתפלל, לפי שאין גבהות לפני המקום, שנאמר (תהלים קל, א): "מפני מקום קראתיך ה'".

משום כן נהגו במקומות רבים (עיי' מגן אברהם או"ח צ, ב) שתיבת החזן ממוקמת במקום נמוך יותר משאר בית הכנסת. כן ביארו (מג"א שם. וראה שפירש שם עוד באופן אחר) שזהו ביאור הלשון המוכרת בחז"ל לעתים: 'היורד לפני התיבה'.

בגדר 'מקום גבוה' נחלקו הפוסקים. יש שכתבו (רמב"ם הלכות תפילה ה, ז) כי כל שהוא מעל שלשה טפחים הרי זה אסור, שעד שלשה טפחים הרי זה 'לבוד' ומכאן והלאה נחשב מקום גבוה. אכן יש החולקים על כך (ביי או"ח צ בשם א"ח) וסבורים כי עד עשרה טפחים אין זה נחשב מקום גבוה.

יש שפסקו (מג"א או"ח תריד, ג) כי אין לעמוד בשעת התפילה על כרים וכסתות, ואף למטה משלשה טפחים, היות ונראה כמתגאה לפני קונו.

אחורי רבו

אמרו רבותינו ז"ל (ברכות כו, ב) ונפסק ברמב"ם הלכות תלמוד תורה ה, ו) כי אין לאדם להתפלל לא לפני רבו, לא בצד רבו ולא מאחורי רבו. אכן, טעם הדבר שונה בין תפילה לצד או לפני רבו, לבין תפילה מאחורי רבו.

בטעם האיסור להתפלל לצד רבו, וכל שכן לפניו, הובא בראשונים (רש"י שם ד"ה כנגד) כי יש בכך גאווה, שנראה כמשווה עצמו לרבו.

בטעם האיסור להתפלל מאחורי רבו, יש המפרשים שיש בכך גאווה מהסיבה הנ"ל, יש שפירשו (מאירי שם בשם יש מפרשים) כי יש בכך משום 'יוהרה', שנראה כמדקדק בתפילת רבו לראות אים היא כהוגן.

עוד פירשו הראשונים (תוס' שם ד"ה ולא) שהוא משום שנראה כביכול משתחוה לרבו. ויש שתלו (תור"י שם) את הטעם בכך שלא יוכל רבו לפסוע לאחוריו כשיסיים תפילתו, משום העומד מאחוריו, והרי גורם בכך צער לרבו.

נידון בפני עצמו קיים בפוסקים לגבי תפילה מאחורי רבו גם כשרחוק ממנו ד' אמות (עיי' רמב"ם הלכות תלמוד תורה ה, ו; רא"ש ברכות פ"ד ס' ה ועוד).

יש שכתבו שאין האיסור תקף גם בתפילה בציבור, כשאלו סדרי הישיבה בבית הכנסת (עיי' אוצר הגאונים ברכות שם בשם רב האי גאון ועוד). עוד כתב החיי אדם (כלל רב, ו) כי איסור זה שייך אף באביו, וכן בגדול הדור הגם שאינו רבו.

ידוע מאמר חז"ל (ברכות ו, ב): "כל הקובע מקום לתפלתו - אלהי אברהם בעזרו", והדברים מתייחסים לייחוד מקום מסוים על ידי האדם, בו יתפלל דבר יום ביומו.

לצד הענין להתפלל במקום קבוע, ישנם אי אלו כללים והלכות הנוגעות לסוג המקום בו יש להתפלל, כאשר לעומת הענין הנשגב הקודם אשר על אף רום מעלתו אין זו חובה הלכתית, כללים אלו הינם הלכות מחייבות לכל דבר וענין.

במאמר הנוכחי נתייחס לכמה וכמה היבטים הלכתיים הנוגעים למקום הנכון בו יש להתפלל, ממה יש להימנע ומהן הסיבות לכך.

תפילה בדרך ובחורבה

ככלל, עדיף להימנע מתפילה בדרך, בשל יישוב הדעת הנדרש בתפילה (ברכות ג, א). אכן, במידה ונדרש האדם להתפלל בדרך ועומדת לפניו הברירה בין תפילה קצרה [ראה מדור זה פרשת ויחי תשפ"ד] בעודו בדרך - לבין תפילה שלימה בחורבה הניצבת על אס הדרך, עליו לבחור באפשרות הראשונה.

זאת משום שאין לאדם להיכנס לחורבה (ברכות שם) בגין שלש סיבות. הראשונה הינה משום שבכניסתו למקום מסוג זה יכול להתעורר כלפיו חשד כי כניסתו לשם היא למטרת עבירה; סיבה נוספת היא משום קיומם של מזיקים הנוהגים לשהות בחורבות; וסיבה נוספת נמנית בגמרא - בשל החשש שמא תיפול החורה ויסתכן.

תפילה במקום פרוץ

אין להתפלל במקום פרוץ לכל עבר, לדוגמה בשדה פתוח או בבקעה שאינה מוקפת, ומובא בגמרא (שם לה, ב) שהתבטא בחריפות האמורא רב כהנא כי הנוהג כך הינו חצוף.

יש שנימקו (רש"י שם ד"ה דמצלי) את הבעייתיות בכך - משום שהמתפלל במקום צנוע ומוקף מחיצות הרי לבו נשבר בקרבו והוא שרוי באימה הנדרשת בעת התפילה. אחרים מבארים (בית יוסף או"ח צ בשם מהר"א) כי על אף שהקב"ה רואה כל ואין כלל אפשרות להסתתר מפניו, אולם אדם שאף בהנהגתו הטבעית אינו רואה צורך להסתתר ולו בשביל להיכנע לפני בוראו, הרי הוא עז פנים.

אם כי נאמר ביצחק אבינו (בראשית כד, טג): "ויצא יצחק לשוץ בשדה" ודרשו חז"ל (ברכות כו, ב) כי יצא להתפלל, תירצו תוספות (שם לה, ב ד"ה חציף) כי שם היה הדבר שונה, שהרי היה זה בהר המוריה [וככל הנראה כוונתו שמקום קדוש זה משרה יראה על האדם], או שלא אסרו זאת אלא במקום בו רגילים בני אדם לעבור, ושם לא עברו הולכי דרך.

פרשה ופשרה
נידון בערשה בעניי תפילה

גדולה דעה

אודות בצלאל בן אורי נאמר בפרשתנו (לה, לא): "וימלא אתו רוח אלקים בחכמה בתבונה ובדעת ובכל מלאכה". על חכמתו של בצלאל, בינתו והשגת הדעת להן זכה, התבטא חז"ל בלשון מפליגה (ברכות נה, א): "יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ".

מהי אותה 'דעה' בה ניחן בצלאל?

יכולת האבחנה וההבדלה היא המכונה 'דעה', ותכונה זו מתבטאת ביכולתו של האדם לבחור בין טוב לרע, בין הקודש לחול. עד כדי כך היא חנוצה - שמצאנו בחז"ל (שם לה, א) כי "כל מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו".

דווקא משום חשיבותה הרבה קבעו חכמינו הקדמונים אנשי כנסת הגדולה ברכה מיוחדת בשמונה עשרה, בתחילת 'ברכות של חול' [ברכות האמצע הנאמרות אך ורק בימות החול], ברכה המבטאת את משאלתנו כי יחננו אותנו הבורא יתברך בחכמה, בינה ודעת. על כך נאמר (שם): "גדולה דעה - שניתנה בתחילת ברכה של חול".

פרשה למעשה
הלכות תפילה לאור הפרשה

בפרשה נאמר (לה, ח): "ויעש את הפיור נחשת ואת כננו נחשת פמראת הצבאות אשר צבאו פתח אהל מועד", וכאן המקום להקדיש לנושא המראָה בהלכות תפילה.

כך הובא במשנה ברורה (סי' צ ס"ק ע"א): "אסור להתפלל כנגד המראה, דמיחי [שנראה] כמשתחוה לבבואה שלו". בהמשך דבריו מדייש המשנה ברורה: "והיינו אף בעיניים סתומות, דבתוחות בלא הכי אסור משום ביטול כוונה".

כך גם הרחיבו האחרונים וכתבו (ראה פסקי תשובות שם באריכות) כי עדיף שלא להתפלל אף כנגד פורמייקה או שיש וכדומה, הגם שאין הם כעין מראה ממש, משום שבבואתו משתקפת בהם על כל פנים במידה מסוימת. אכן במידה נאלץ להתפלל מולם ואין לו אפשרות אחרת, אין בדבר איסור ממש, ובלבד שיעצום עיניו כדי למנוע היסח הדעת. אמנם במידה ואין בבואתו משתקפת בהם ממש, אלא רק צל וכדומה, אין כלל איסור.

סדרת הצלותא

תפילות הקדמונים ואבות האומה

נחמיה הנביא יושב בשושן הבירה, והנה באה אליו בשורת איוב מירושלים עיר הקודש, וכך מספר הנביא בעצמו (נחמיה א): "וַיָּבֵא חֲנַנִּי אֶחָד מֵאֵלֵי הָאֱנָשִׁים מִיְהוּדָה וְאֶשְׁאֵלָם עַל הַיְהוּדִים הַפְּלִיטָה אֲשֶׁר נִשְׁאָרוּ מִן הַשְּׂבִי וְעַל יְרוּשָׁלַם: וַיֹּאמְרוּ לִי הַנְּשָׂאִים אֲשֶׁר נִשְׁאָרוּ מִן הַשְּׂבִי שֶׁם בְּמִדְיָנָה בְּרָעָה גְדֹלָה וּבְחַרְפָּה וְחֹמֹת יְרוּשָׁלַם מְפֹרָצֹת וְשַׁעֲרֶיהָ נִצְתּוּ בְּאֵשׁ".

כאשר שמע נחמיה את הדברים נפל לבו בקרבו, והוא ישב ובכה והתאבל ימים רבים, תוך שהוא מתפלל לפני הש"ת על תקומת ירושלים.

תפילה מיוחדת זו מובאת בהמשך הפסוקים, ויש בה כדי ללמדנו כמה וכמה נקודות יסוד לגבי האופן הראוי להתפלל וכיצד יש לגשת ולדבר אל בורא העולם.

"וַיֹּאמֶר אֲנִי ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם הָאֵל הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא שֶׁמֶר הַבְּרִית וְחֶסֶד לְאֶבְרָהָם וְלְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב: כֹּהֵן אֲנִי וְרוֹאִים אִיךָ הוּא פֹתַח רְאִשִׁית בַּהֲזַכְרַת שְׁבַחֲךָ שֶׁל מְקוֹם, תוֹךְ שֶׁהוּא מְצִיֵּין אֶת הָעוֹבְדָה שֶׁהִקְבִּי"ה שׁוֹמֵר בְּרִית וְחֶסֶד לְאוֹהֲבָיו, הִרִי לֵנו פְּתִיחָה בְּשִׁבְחֲךָ".

כאן עובר נחמיה לפתיחת חלק הבקשה בתפילתו, אולם אף בשלב זה הוא אינו ניגש ישר לבקשה עצמה, אלא הוא פותח במעין הקדמה, הפצרה כי יהיו אוזני הש"ת קשובות לתפילתו: "תְּהִי נָא אָזְנוֹךָ קְשׁוּבָה וְעֵינֶיךָ פְּתוּחוֹת לְשִׁמְעַ אֶל תְּפִלַּת עַבְדְּךָ אֲשֶׁר אֲנִי מִתְּפַלֵּל לְפָנֶיךָ הַיּוֹם וְלַיְלָה עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַבְדֶּיךָ", והוא ממשיך - מודה ומתוודה כי מצד הדין אין מקום לקבל תפילתו, וכל בקשתו הינה אך ורק לפני משורת הדין ועל אף עוונות הדור: "וּמְתוּדָה עַל חַטֹּאוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר חָטְאוּ לָךְ וְאֲנִי וְכִיתָ אֲבִי חָטְאוֹנִי".

לאחר מכן חוזר נחמיה ומזכיר את בקשתו כי יקבל ה' תפילתו, תוך שהוא מציין כי מטרת בקשתו היא כדי להגשים את משאלת בניו רחומיו של מקום לעבדו באמת: "אֲנִי אֶ-דְּנִי תְּהִי נָא אָזְנוֹךָ קְשׁוּבָה אֶל תְּפִלַּת עַבְדְּךָ וְאֶל תְּפִלַּת עַבְדֶּיךָ הַחֲפָצִים לְיִרְאָה אֶת שְׁמֶךָ".

רק לאחר כל שלבי התפילה הוא ניגש לבקשה המעשית עצמה, ומעתיר בתחינה כי יתן ה' חינו בעיני המלך, וזה האחרון יאשר לו לפעול בנידון: "וְהַצְּלִיחָה נָא לְעַבְדְּךָ הַיּוֹם וְתִגְוֶהוּ לְרַחֲמִים לְפָנֵי הָאֵלִים הַזֶּה".

ביאו לפניו - בדיעה

הכרת קטעי התפילה - מתוך סידור שזוהר

הברכה השניה שבברכות קריאת שמע, הלא היא ברכת 'אהבת עולם' או 'אהבה רבה', עוסקת בעיקרה בשני נושאים - לימוד התורה וכן קיבוץ גלויות עם ישראל.

על כך כתב הפרישה (או"ח סי"א א) כי שני ענינים אלה שייכים דווקא בתפילת הבוקר. בקשה על לימוד התורה באה לידי ביטוי בבוקרו של יום, כשאדם קם משנתו וחפץ לעסוק בתורת ה', וכן תפילה על קיבוץ גלויות ישראל שייכת דווקא ביום - משום שאין דרך בני אדם לצאת לדרכם בלילה.

עוד כתבו הראשונים (כלבו סי"ח ע"ד) כי סמכו ברכה זו לברכת יוצר אור, משום שהיא מבטאת את ההבדל המהותי בין גרמי השמים לבין התורה הקדושה. בעוד שהשמש מאירה אך ורק ביום והירח מאיר בלילה בלבד, הרי שהתורה הקדושה מאירה ביום ובלילה.

בסיבת לסמיכות ברכה זו בדווקא לקראת שמע, הובא בסידור מנהגי אשכנז כי היא משום שאנו מזכירים בקריאת שמע את אהבת היהודי לבוראו: "וְאֶהְבֶּתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ וְגו'", ובהתאם לכך אנו מקדימים ומזכירים בברכה זו את האהבה הרבה אותה רוכש הקב"ה מצדו כלפי עמו ישראל.

בגמרא הובא (ברכות י"א, ב) כי אחד שלא בירך ברכות התורה, אם אמר ברכה זו יצא ואינו חייב לברכן לאחר מכן [וראה במשנה ברורה (או"ח סי"א כד) וביאור הלכה (ד"ה ולא) האם חובה עליו לכוון על כך כדי לצאת ידי חובתו]. ובתלמוד ירושלמי (ברכות פ"א ה"ה) הובא על מנת לצאת ידי חובתו יש לסמוך תיכף לתפילה לימוד, ואין קריאת שמע עצמה נחשבת לימוד לענין זה.

בגמרא (ברכות ס"ג) נחלקו אמוראים בנוגע לנוסח הפותח ברכה זו - האם 'אֶהְבֶּתְּ רַבֶּךָ' או שמא 'אֶהְבֶּתְּ עוֹלָם', ואף הראשונים נחלקו בכך. למעשה נתון הדבר במנהגי העדות ונוסחי התפילה השונים.

יד ושם

פסוקי שמות והטמן בהם

נפתלי

"נִרְ לְרַגְלֵי דְבַרְךָ וְאוֹר לְנִתְיָבְתִי" (תהלים קיט, קה).

תחילת קלקולו של היצר הרע והסתתרו את האדם, היא בעבירות קלות שהאדם דש בעקביו ונכשל בהן מבלי משים. בהמשך גורר היצר את האדם למדוחי שווא, עבירה גוררת עבירה וכך עד מהרה הוא מוצא את עצמו חלילה במדרון חלקלק המוביל לתהום רוחני.

מאידך, אם האדם נשמר כבר בהתחלה מאותן עבירות קלות ואינו נכשל בהן, הרי יש בכך שמירה והגנה אף לעתיד, שלא יבוא להיכשל באיסורים חמורים יותר. בהתאם ליסוד זה מבאר החיד"א את הפסוק כך.

אם "נִרְ לְרַגְלֵי דְבַרְךָ", היינו שמקפיד האדם על רגליו - להימנע מהעבירות שהוא דש בעקביו, אזי 'אוֹר לְנִתְיָבְתִי' - יביא הדבר לאור גדול בכל נתיבות חייו ולהארת דרכו הרוחנית בעולמו.

הפלא ופלא

שאלות וחיידות נבכי התפילה

לפתרון החידות יש לעיין בהרחבה בסידור המבואר ובמדורו מבית מתיבתא.

תשובות מגילון קודם פר' כי תשא:

1. תשובה ב, שנותיהם של אלישע הנביא ויצחק אבינו, בהן נתברכה הארץ בטוב גשמי.
2. תשובה ג, פגעי הזמן הבאים לפי העת.
3. תשובה א, הקב"ה מטיל יראתו על כל כוחות הטבע, שהרי יכול לבטלם בכל רגע.

בפסוקי 'והוא רחום' שבפסוקי דזמרא נאמר: 'נורא אלקים ממקדשיך'. התדע לאילו מקדשים - בלשון רבים, הכונה בפסוק זה?

- א) בית הכנסות ובתי המדרשות.
- ב) בית המקדש הראשון, ובית המקדש השני.
- ג) בית המקדש של מטה, ובית המקדש של מעלה.

אנו מבקשים בקדיש כי הגאולה השלימה תהיה 'בזמן קריב'. מהו הכירוש הנכון בנוגע לבקשה זו?

- א) שאף שאר הדברים השייכים לגאולה, כגון תחיית המתים ומלחמת גוג ומגוג, יהיו סמוכים זה לזה.
- ב) שתהיה הגאולה לא רק בזמנה הקבוע לה מעיקרה, אלא בבחינת 'אחישנה' ותבוא טרם הזמן המיועד.
- ג) שתי התשובות נכונות.

בברכת 'יוצר אור' אנו מבקשים: 'ברחמיך הרבים רחם עלינו'. מדוע דווקא כאן אנו מעוררים את ענין הרחמים?

- א) משום שאלמלא שומרים ישראל בריתו יתברך - לא יאירו המאורות, ולכך מבקשים רחמים שיאירו, וכך נדע שמעשינו רצויים לפניו יתברך.
- ב) כיון שביום רביעי נבראו המאורות, ומובא שביום זה קיים חשש למחלת האסכרה אצל תינוקות, על כך יש לבקש רחמים.
- ג) היות ומובא בחז"ל שבשעה שהשמש זורחת ומשתחווים לה אומות העולם - מיד כועס הקב"ה, לפיכך מבקשים רחמים שלא יופנה כעסו כלפי בניו.

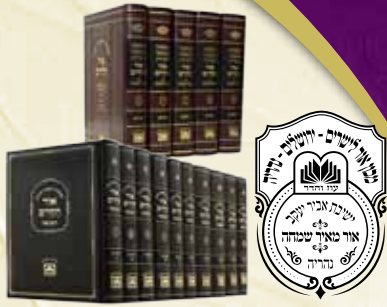
שם הזוכה בגיליון פר' משפטים: ה' משה הומיר, בית שמש

פתרונות יש לשלוח עד יום רביעי הקרוב
 לכתובת מייל: m02803999@gmail.com
 או בפקס 02-5385689 או ב'נדרים פלוס' - באר ישראל
 על מנת להשתתף בהגרלה: 1. יש לציין כתובת מדויקת וטלפון. 2. לציין בראש הדף עבור חידון 'מקושרים'. 3. בני חו"ל מתבקשים לכתוב כתובת (אדרסס) בארץ ישראל למקרה של זכיה, שישלח לשם.
 בין שולחי התשובות תערך הגרלה על סידור מתיבתא (או על ספר אחר הקיים במלאי כפי שיקולי המערכת).

ובחרת בחיים

גליון שבועי במשנת מרן האור החיים הק' זיע"א

תורת חיים

נושא תורני מרתק
לאור דברי האור החיים

בדבריו על הפסוק (לה, ט): **וַיֵּצֵא** **כַּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִלִּפְנֵי מֹשֶׁה** מזכיר רבנו את דברי חז"ל (יומא ג, א) אודות הדרך הנכונה בה יש לתלמיד להיפטר מרבו בפרידתו ממנו.

כמה פרטי דינים מצאנו בהלכות פרידה מרב, וראשיתם בהלכה שנפסקה בשלחן ערוך על פי דברי הגמרא הללו, וזו לשון המחבר (י"ד רמב, טז): "ולא יעמוד, עד שיאמר לו: עמוד, או עד שיטול רשות לעמוד. וכשנפטר מלפניו לא יחזיר לו אחוריו, אלא נרתע לאחוריו, ופניו כנגד פני רבו."

פרט אותו מוסיף הרמ"א (שם) מתייחס למקרה בו כבר נפרד מרבו, אלא שהתלמיד שווה בעיר לילה נוסף ורק לאחר מכן יוצא לדרכו, וזו לשונו: "והנפטר מרבו ונטל ממנו רשות ולן בעיר, צריך לחזור וליטול ממנו רשות. ודווקא שלא אמר לו מתחלה שרוצה ללון בעיר, אבל אם הגיד לו בשעה שנטל רשות, אין צריך לחזור וליטול ממנו רשות".

אכן, מרבית הפוסקים חולקים בזאת על הרמ"א וטוענים כי דבריו מבוססים על גרסה מוטעית שהיתה בידו בסוגיית הגמרא, אלא אדרבה הם מוכיחים מהסוגיא שאין צורך כלל להיפטר פעם נופת מרבו באופן זה, ואף אם לא הודיע לו על כך מתחילה.

נידון מעניין מצאנו בשו"ת שער אפרים (סימן עח), הן האם החיוב להיפטר בדרך זו של כבוד תקף אף כשרבו סגי-נהור ואינו יכול לראות גינוי כבוד אלה, או שמא באופן כזה אין התלמיד חייב בכך. השער אפרים מסיק כי אכן יש לנהוג כן אף כשרבו סגי-נהור, אולם במידה פחותה. כך למשל מעידה הגמרא (שם) אודות רבא אשר בפרידתו מרבו היה פוסע לאחוריו עד שהיו רגלו זכות דם, והחיוב לנהוג עד כדי כך בוודאי שאינו נוהג כשרבו סגי-נהור.

שולחן שבת עם האור החיים

את המעשה המטלטל והמצער הבא סיפר אחד מגדולי ראשי הישיבות.

במשך שנים רבות נאלץ ראש הישיבה, כמנהג הנושאים במשרה רמה זו, לכתת את רגליו בארץ ובעיקר מחוצה לה, לדבר על לב אנשי הממון ובעלי המאה כדי בתקוה שיואילו אלה האחרונים להיכלל בהסכם ההיסטורי והקדוש: 'הסכם יששכר וזבולון'.

כצפוי, אין זו משימה קלה. על כל גביר שפוחת לבו כאולם ומוכן לתרום סכום ניכר, קיימים עשרה כנגדו שלכם פתוח בקושי כחודו של מחט וניאותים אך בקושי לתת משהו זעום, כמעט בגדר בדיחה. כנגד כל עשיר מהסוג האחרון, קיימים מאה שידם קמוצה אף יותר מכך, אחוזתם מבוזרת והם מסבים להם בכורסתם במגדל השן, בזים בקרבם לחובשי ספסלי בית המדרש ואינם מעוניינים לשמוע כהוא-זה על תמיכה בהם.

יחד עם זאת, לעתים נמוג כמעט הסתר הפנים והוא זוכה לראות עין בעין את ההשגחה הגלויה, להיווכח עד כמה שש ושמש הקב"ה בבניו חביביו המנותקים מהבלי העולם הזה ודבקים בו ובתורתו, ועד כמה הוא דואג להם.

פה ושם, לעתים נדירות אמנם, זוכה הרב להארת פנים מיוחדת ממרום, בדמות תרומה מפתיעה בסדר גודל משמעותי, נדבה הגונה ממקור בלתי צפוי.

כך היה באחד הימים, כששיחת הטלפון שהתקבלה במשרדו הבהירה לו בפעם המי-יודע-כמה שאנגליה - הוא לא יודע. בטח שלא אנגליה במבטא דרום-אמריקאי כבד. שברי המשפטים שהצליח ללקט מתוך דבריו של איש שיחו מעבר לים, גרמו לחושי להתחדד ולליבו לפעום בקצב מהיר.

עד מהרה נקרא אל החדר מזכיר הישיבה, אברך אנרגטי השולט בשפה האנגלית כשפת-אם, ולאחר תיווך ותרגום ארוך למדי התבררה התמונה כולה.

מיליוני פלוגי, דמות מוכרת בשוק ההון ובעל עסקים חובקי עולם הנמנה על עשירי תבל והמתגורר בברזיל, שוכב בימים אלה על ערש דוויו. מתברר כי הוא חפץ לחלק ברגעיו האחרונים את ממונו לצדקה, ולשם כך הוא מזמן אליו את ראש הישיבה.

דרכונו של הרב, אשר שימש כבן-לוויה צמוד לנוכה טיסותיו התכופות, נשלף חיש מהר. שיחת טלפון זריזה לסוכן נסיעות והפעלת כמה קשרים, ובתוך שעות ספורות הוא מצא את עצמו על המטוס, בדרכו ברזילה.

כבר בשדה התעופה המתינה לו לימוזינה ארוכה ושחורה, מהודרת ובעלת בעלת חלונות כהים, לצידה המתין נהג מקומי ובידו שלט עם כיתוב עברי עילג המבהיר כי זו ההסעה של ראש הישיבה. הגביר, כך נראה, לא שש לבזבז זמן מיותר, והוא החיש את האורח הנכבד היישר לאחוזתו.

רק הדרך הקצרה מהרכב עד לחדרו של המיליונר, דרך שערים חשמליים ושדרות עצים מלבליים, ערוגות פרחים מוקפדות ומסדרונות ארוכים מרופדים בשטיחים שהיוקרה זעקה מהם, רמזה לרב כי היכולות הכספיות של מארחו יכולות ליישב כמה וכמה סוגיות ותהיות הנוגעות במישרין לשאלה 'כסף מנין' ולהסדיר את המשך קיום הישיבה בכמה וכמה מישורים שהמכנה המשותף להם הוא העדר מימון.

בסופו של דבר מצא את עצמו ראש הישיבה ניצב בחדר ענק, מעין אולם, אשר התברר כחדרו הפרטי של המארח. בפניו החדר ניצבה מיטה מוקפת מכשירים מצפצפים ומוניטורים שונים ומשונים, עליה שכבה דמות צנומה, פניה מצהיבות, ונראה כי מלאך המוות כבר החל את פגישתו הבלתי-נמנעת עמה.

נעים מאד! נשלחה אליו יד איתנה, 'אני ג'ורג', עורך הדין של מרשי השוכב כאן על ערש דוויו, והוא מינה אותי לחלק באופן שוויוני והוגן את עזבונו לאחר מותו'.

שוויוני? הוגן? ראש הישיבה סקר את סביבתו, בודק אם הוא אינו לבד, ומתבדה. הוא כאן לבד, אז מי הוא המוטב הנוסף לעזבונו של הגביר?

כמה משפטים הבהירו כמה מדובר. בצוואתו ציין הגביר, אדם הרחוק מתורה ומצוות לדאבון לב, כי הוא מוריש את כל רכושו למוסדות בהם לומדים תורה. לשם כך נקרא הרב, כדי למנותו כאחראי לחלוקת הירושה בין המוסדות העונים על הגדרה זו.

אם כי לבו נצבט מעט, אולם עד מהרה התעודד הרב. הוא ידע כי לא בא לחינם. גם אם את ישיבתו שלו לא יוכל לשקם באמצעות אותה ירושה, אולם לכל הפחות יינהג מכך עולם התורה כולו.

הוא חתם בוריוזות על המסמכים הנדרשים, אינו מתעמק, הוא לא שם לב למבט הערמומי, האפל, של עורך הדין.

כעבור תקופת-מה, כשקיבל ראש הישיבה את ההודעה על פטירתו של העשיר ולצידה בקשה לבוא ולחלק את הממון הרב - בהיותו ממונה על חלוקת הירושה, לא בזבו זמן מיותר ותכף נסע שוב לכיתו של הגביר, נחוש להביא עמו את הברויה וההקלה לכמה וכמה מוסדות תורה בארץ הקודש.

בבואו, נתקף ראש הישיבה בהלם. קבוצה קטנה של לובשי גלימות ועטויי שתי-וערב כסוף המשתלשל מצווארם ניצבו אף הם בחדר, ממלמלים בארשת חסודה ומצקצקים בלשונם כמתבקש.

'נו, נשכח? עורך הדין היה ענייני, נחתום על מה שצריך ונחלק את הירושה?'

נחלק? להם? הרב הביט סביבו מוזעזע, קבס עולה בגרונו והוא אינו מבין כיצד נקלע לסיטואציה שכזו. האם זכרונו מתעתע בו? הלא הוא זוכר במפורש כי הצוואה דיברה על חלוקה למוסדות תורה, ומה לאותם גלחים ושונאי ישראל לחפש כאן?

'מוסדות בהם לומדים' בייביל, או כמו אתם היהודים קוראים לזה: תנ"ך' תיקן עורך הדין בשמץ חיך עוקצני, השמחה-לאיד נשמעת היטב בקולו, **'זוה כולל כמוון כנסיות ומנוזרים, בהם לומדים' בייביל, באופן סדיר.**

הרב חישב להתעלף, ורק המחשבה על כך שאלה שיטפלו בו יהיו הכמרים מנעה ממנו לקרוס על הרצפה בקול חבטה רמה. הוא ניסה להתמקח, להוכיח שהגביר היה יהודי ובוודאי כוונתו היתה למוסדות ישיבתיים ותורניים, אולם עורך הדין המיומן תפר את הצוואה במקצועיות מרושעת בדיוק כפי שרצה.

המחשבה על כך שאם רק היה אותו גביר מחלק את ממונו בחייו, אם הוא היה זוכה להתחבר כבר בהיותו בעולם הזה

חיים שיש בהם בנתיבי חייו ופועלו של איש האלקים

רבנו, מלבד היותו גדול ביותר בתורה ובמעשים טובים, קדוש ישראל ומנהיג העדה ברמה, עוד היה טרוד ועסוק תדיר בצרכי העם ועשה כל שלאל ידו כדי לדאוג לפרנסתו של כל אחד ואחד, כדי שחס ושלום לא יחסר לאי-מי כדי מחייתו ברווח ככל האפשר.

דאגה יתירה ומיוחדת במינה היתה לרבנו כלפי אותם צורכי מרבנו, תלמידי חכמים אשר תורתם אומנותם ועשו תורתם קבע ומלאכתם בקושי עראי, והיה מקדיש מזמנו היקר כדי לכלכלם ולתמוך בהם ביד רחבה, בדרך של כבוד ונתינה שיש בה ממש.

באחד הימים הופיע לפני רבנו אברך עדין נפש ואציל מבט, ובבושת פנים שיתף אותו בעובדה כי ביתו ריק מכל ואין לו במה להחיות את אשתו וילדיו.

נכמר לבו של רבנו, אולם היות ובאותה העת לא היה לו די כדי לכלכל הן את עניי המון העם והן את תלמידי החכמים, העדיף לתמוך ראשית באלה שתורתם אומנותם.

פנה אפוא רבנו לאברך, ובעדינות ניסה לתהות על קנקנו ולראות האם הוא אכן עונה על ההגדרה 'תלמיד חכם', ואם כן יזכה במתת-יד הגונה.

'אמור נא לי, בני' פנה אליו, 'האם תוכל למנות בפניי מקומות בתנ"ך בהם קיימת חזרה על אותה אות פעמיים ברצף, בזו אחר זו באותה מילה?'

'אכן כן' נענה הלה לאתגר, אולם הוסיף וציין כי במרבית האותיות אכן קיימת תופעה זו, מלבד האות עי"ן שאינה מופיעה פעמיים ברצף באותה מילה בכל התנ"ך כולו.

כאן החל התלמיד למנות בזה אחר זה, ברהיטות ובהירות, את הפסוקים בהם מופיע כפל אותיות מסוג זה, אולם כשהגיע לאות ת' - עצר ונדם. 'ייתן לי רבנו את הנדבה שהתחייב לי' פנה לרבנו, 'או אז אומר היכן כתובה האות ת' פעמיים באופן זה'.

רבנו נעתר לכך, והושיט לו סכום נאה. 'נתון נתון לו' ציין הלה את המילה המדוברת, העוסקת בענין הנתינה לעני... ותיכף הוסיף וציין כי כפילות זו באה לרמוז על מתנה כפולה.

רבנו נהנה מאד מתשובתו המחוכמת ומידיעותיו בתורה, והוא אכן נענה לו בלב רחב והכפיל את מתנתו.

בנתיבי החיים פרקי מחשבה ומוסר לאורו הזך של האור החיים

"וְהַשְׁמִיעֵנוּ הַכְּתוּב כִּי מְלֹאכֶת הַמִּשְׁכָּן שְׁלֹמֶה הִיְתָה גַם בְּבַחֲיָנָה זֹאת, כִּי הִנּוּחַן חֲכָמָה בְּהִמָּה הַשְּׁוֹה אוֹתָם בְּהַתְּבוּנָה הַחֲכָמָה שְׁוֹה, וְדוּמִים כָּלָם לְאִישׁ אֶחָד."

כשכולם שואפים לאותה מטרה, לעשות רצון השי"ת באמת ובתמים, או אז נוצר פסיפס רוחני מרהיב שכל כולו קידוש שם שמים בעולם. אולם כל זאת רק אם אכן עומדים בתנאי בסיסי זה, ולא כאשר המניעים הינם כבוד וכח, שררה ותאוות שלטון.

אז נכון, אין להתעלם מהעובדה שבכל דור ודור ישנם חילוקי דעות, ואף גדולי ישראל בנם לבין עצמם לא תמיד תמימי דעים בנוגע לסוגיה כזו או אחרת. אולם עדיין ניתן לכלול כל זאת תחת הכותרת 'מחלוקת לשם שמים', כל זמן שניזוהר שלא למעוד ולהיסחף למדרון החלקלק של המחלוקת ההרסנית, המורעלת, שאינה לשם שמים.

מחלוקת, כשמה כן היא, מחלקת ומפלגת, משסעת וקורעת כל חלקה טובה והופכת אותה לקרעים-קרעים. דעה נוגדת את רעותה, שיטה אחת יוצאת חוצץ אל מול זאת שמנגד וכל מחנה יורק גיצי אש כלפי זולתו.

יחד עם זאת, ישנה מחלוקת שאינה זו. אבחנה ברורה בענין קובעים חכמינו ז"ל (אבות ה. יז): "כל מחלוקת שהיא לשם שמים - סופה להתקיים, ושאינה לשם שמים - אין סופה להתקיים".

אודות כך כותב רבנו בפרשתנו, בדבריו על הפסוק (לו. ח): "וַיַּעֲשׂוּ כָל חָכֵם לֵב בְּעֵשִׂי הַמְּלָאכָה אֶת הַמִּשְׁכָּן, וְזוּ לְשׁוֹנוֹ: "פְּרוּשׁ, הַגַּם שֶׁהַעוֹשִׂים רְבִים הֵם, אֵף עַל פִּי כֵן הִיְתָה הַמְּלָאכָה נַעֲשִׂית כְּאֵלוֹ עֲשֵׂאָה אָדָם אֶחָד. וְהַפְּנִיָּה בְּזֶה, כִּי כְּשִׁיעֲשׂוּ הַמְּלָאכָה רְבִים, עַל כָּל פְּנִים יִשְׁתַּנָּה תֵּאָר מְלֹאכֶת זֶה מִזֶּה, וְלֹא תִדְמָה לְמְלָאכָה שִׁיעֲשֶׂנָּה כָּלָה אִמֵּן אֶחָד."

גם אתם זכיתם לישועה בזכות רבנו האור החיים הקדוש?

כתבו לנו
למייל המערכת m028039999@gmail.com
או לפקס 02-5385689
או ב'נדריים פלוס' - באר ישראל

אור הישועות מכתבי הלומדים

כח לימוד תורת האור החיים הקדוש

שלום וברכה,

זכיתי ליהנות מאוד מספרי **אור החיים המבואר** שבהוצאתכם ב'עוז והדר'. וברוך ה' כבר שבע שנים אני מוסר שיעורים במשנתו של אור החיים הקדוש, זיעוכ"ו, ותורתו מלווה אותי ומעשירה את חיי ואת חיי שומעי לקחי.

לפני כמה שנים נולד לי בן למזל טוב, אך שמחתנו הגדולה התערבה בדאגה עמוקה. עד גיל שנה ועשרה חודשים הוא לא התחיל ללכת. ניסינו הכל - טיפולי פיזיותרפיה, התייעצויות עם מומחים, ואף שיטות שונות שיכולות לעודד תנועה, אך דבר לא הועיל. בני פחד מאד ולא הסכים לנסות ללכת. לאחר אין ספור נסיונות ותפילות החלטתי לנסוע להר הזיתים, לציינו של **מרן אור החיים הקדוש**. זה היה בליל שלישי. עמדתי מול קברו והתפללתי מעומק הלב. פניתי אל הצדיק בתחינה ובבקשה, וציינתי את מה שאמרו הצדיקים שהאור החיים הקדוש הניח את כוח ההולדה שלו בתוך חיבורו הקדוש, ולכן כל הלומד בתורתו נחשב כבנו ממש.

אמרתי שם: "רבינו הקדוש, בני הרי הוא כבנך ואינו הולך. אנא ממך, עשה למענו בשמים מה שאתה יכול. אני מקבל על עצמי להוסיף ולהאדיר את השיעורים בתורתך ללא הפסקה, ביתר שאת וללא הפסקה".

יצאתי מצינו הקדוש בהרגשה שתפילתי התקבלה. למחרת בבוקר, בזמן שהכנתי את ילדי, קראתי לבני בשמו. ולפתע, למרבה הפלא, הוא קם וצעד לעברי בבטחון וביציבות, כאילו היה רגיל בכך מאז ומעולם!

תחושת ההתרגשות היתה עצומה. מה שלא הצליחו הרופאים והמטפלים לעשות במשך חודשים ארוכים, הצדיק עשה בלילה אחד. בני לא רק התחיל ללכת, אלא עד היום הוא רץ ומשתובב, בלעה"ר, בשמחה ובחיוניות.

אין לי ספק שזכות לימוד תורתו של **האור החיים הקדוש** עמדה לנו, ותורתו פתחה לנו שערי ישועה והשפיעה ישועות גדולות.

אני מרגיש חובה לשתף את הסיפור הזה כדי לחזק את העוסקים בתורתו של האור החיים הקדוש, ותודה רבה לכם על כל פעלכם, כן תזכו להמשיך ולהפיץ ולהרבות לומדים לתורתו.

בתודה ובהערכה,
דניאל י.ט.

מתיבתא אור החיים

מכפי נדבת הלב, ולכן העביר משה רבינו ע"ה שלא יוסיפו להביא עוד, כי הכל אחר נדבת הלב הוא בא, וטוב מעט בכוונה כו', ולכן מול זאת הגיד לנו הכתוב שלא יעלה על הדעת כי לא הביאו בנדבת הלב הנדבה הצריכה, לכן נאמר 'והמלאכה', כלומר, מה שנקראת מלאכה באמת היתה דים. ונוכל לומר גם כן פירוש 'דים' על המביאים, כי הביאו בכל לבם, ודי זכותם בזאת, 'והותר', מה שהיו מרבים להביא כנ"ל זה היה המותר כנ"ל.

וראה עוד באוהב ישראל שכתב: ועל פי זה אמרנו לפרש הפסוק בפרשת ויקהל (שמות לו ז) והמלאכה היתה דים לכל המלאכה לעשות אותה והותר, ולכאורה אינו מובן לשון דים והותר שני הפכים בנושא אחד. וכקושיית האור החיים הקדוש ז"ל, ולדברינו אלה יבואר על נכון. דנהג כל איש נדיב לב באמת כשהביא נדבתו למשכן כסף או זהב לפי מה שהיה ביכלתו ומעמדו הטוב. אכן רצונו היה בלי ספק ולבו בווער בו ומשתוקק לגודל אהבת הש"י ליתן למצוה רבה כזו כפלי כפלים עד אין שיעור וגבול ותכלית לגודל אהבת ה' ונדבת לבו. וזה הרצון הוא חשוב בעיני הש"י מאוד. וכביכול נחצב ונחקק ונשאר אז לפניו אותו הרצון הטוב לעד ולדורות. עד אין סוף ואין תכלית. וזהו והמלאכה

היתה דים, היינו מלאכת ההבאה בפועל ממש היתה דים לכל מלאכת המשכן. שהוא בפועל ממש לעשות אותה כמצווה מפי הש"י וכתבנית אשר הראה למשה רבינו ע"ה בהר. והותר, היינו שעוד נשאר ונותר הנחקק לפניו יתברך התשוקות והרצונות של הנדיבי לב מהכנסת ישראל עד אין סוף ואין תכלית וכנ"ל. אבל מלאכת ההבאה בפועל היתה דים ממש למלאכת המשכן לבל יותיר. והבן היטב.

הכל בתוך מלאכת המשכן.

וראה בשפת אמת (תרלה): בספר אור החיים מדייק לשון 'היה דים כו' והותר'. דסתר אהדדי. והוא ז"ל תירץ שעל ידי שהיתרון היו בנדיבות בני ישראל, שילם הקב"ה להם שכרם וכלל היתרון גם כן במלאכת המשכן עיי"ש דפח"ח. ולפי דרכנו פירשנו כי על ידי זה שמנעו עצמם אח"כ מהריבוי כדכתיב 'ויכלא העם', על ידי זה תיקנו זאת היתרון שלא נתקלקל הנדבה על ידי התפשטות כנ"ל. ושמעתי מא"ז מו"ר ז"ל פירוש הפסוק 'מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב', ופירש כי נדיבות הרצון צריך מנעל ושמירה, שלא יתפשט הרצון והחשק לדברים אחרים כו', וזהו פירוש המשנה משמיעין על השקלים ועל הכלאים, שלא יתערבו רצונות אחרים לרצון הנדבה. וגם פירוש 'כלאים' כמו 'ויכלא העם' כו', שהוא בחינת המניעה שיש גם כן במצות הנדבה כנ"ל, וזהו שאמר 'העשיר לא ירבה' כו'.

וראה עוד בשפת אמת (תרלו) שכתב: בפסוק 'והמלאכה היתה דים כו' והותר'. בספר אה"ח מקשה כי 'והותר' סתירה למאמר דים. אכן בהקדים מה שאמר 'מרבים העם להביא' כו'. נראה כי הבינו החכמים עושי המלאכה כי הבאת התרומה היה יותר

באור החיים (שמות לו ז) כתב רבינו: דים וגו' והותר. הם ב' דברים הפכיים אם דים אינו הותר ואם הותר אינו דים, וכאן אין מקום לומר לא זו אף זו לצד ששניהם סוג אחד ובחינה אחת ואין דרך לעשות סוג א' ב' סוגים כי יש בנשמע הכחשה, ועוד לא היה צריך לומר דים אלא והמלאכה היתה הותר לכל המלאכה, ועוד כל הכתוב מיותר שהרי אמר למעלה מרבים העם להביא מדי העבודה למלאכה ופשיטא שלא אמרו כן עד ששערו ומה צורך עוד לומר והמלאכה וגו'. ואולי שישמענו הכתוב חזק בני ישראל בעיני המקום כי לצד שהביאו ישראל יותר משיעור הצריך חש ה' לכבוד כל איש שטרחו והביאו ונכנס כל המובא בית ה' במלאכת המשכן, וזה שיעור הכתוב והמלאכה אשר צוה ה' לעשות במשכן הספיקה להכנס בתוכה כל המלאכה שעשו בני ישראל הגם שהותר פירוש שהיה יותר מהצריך הספיק המקבל לקבל יותר משיעורו על ידי נס. או על זה הדרך והמלאכה שהביאו היתה דים לא חסר ולא יותר הגם שהיתה יותר כפי האמת והוא אומרו והותר כי נעשה נס ולא הותיר:

ובפרסם יוסף הביא כעין זה מהחידושי הרי"ם, וז"ל: בשם החידושי הרי"ם ז"ל ראיתי, דלכאורה קשה למה

הכריזו, מה יזיק אם יבואו. אך הטעם דאם נשאר זהב או שאר חפץ יהיה לבם נשבר, ויתעצבו שמא שלו נשאר ואין לו חלק במשכן, ולכן העבירו קול שלא להביא עוד. וזה פירוש 'דים והותר', אף שהיה מותרות רק שנעשה נס שהיה דים ונכנסו גם כן למלאכת הקודש.

וראה בבאר מים חיים שביאר טעם הדבר שהביאו בני ישראל יותר מכפי הצורך, ולפי זה מובן גודל חובת הקב"ה לתרומת בני ישראל, ולכך נעשה נס ונכנס

מצא חיים

חידה שבועית בעיני דברי האור החיים

לפתרון החידות יש לעיין בהרחבה באור החיים המבואר ובמדויקו מבית מתיבתא

הפרשה פותחת בפסוק הבא (לה, א): 'ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אלהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אתם'.

אודות כך מפרש רבנו כי 'אלה הדברים אשר צוה ה', הכוונה לנאמר קודם לכן: 'ויקהל משה'. למה כוונת רבנו בפירוש זה?

(א) בזאת הודיע משה לישראל כי עצם ההיקהלות הינה מצוה וחובה כשלעצמה, וזה מה שנצטווה להודיע להם.

(ב) נצטווה משה מפי הגבורה להקהיל את ישראל במקומות מושבותיהם מדי שבת, לבל יסובכו בשוק ויעסקו במסחר ובעניינים של חול.

(ג) ציווה הקב"ה למשה שייקהלו ישראל מדי שבת בשבתו, לעסוק בדיני עיסוק והיתר ובדרשות התורה.

תשובה מגליון קודם: תשובה ב'

פתרונות יש לשלוח לא יאחר מיום רביעי בשבוע בלבד לכתובת דוא"ל: m028039999@gmail.com

או בפקס 02-5385689 או 'נדרים פלוס' - באר ישראל

על מנת להשתתף בהגרלה: 1. יש לציין כתובת מדויקת וטלפון. 2. לציין בראש הדף עבור חידון 'בחרת בחיים' ושם הפרשה.

3. בני חו"ל מתבקשים לכתוב כתובת (אדרעס) בארץ ישראל למקרה של זכיה, שישלח לשם.

בין שולחי התשובות תערך הגרלה על סידור מתיבתא (או על ספר אחר הקיים במלאי כפי שיקולי המערכת).

מהוברים להיום

לשמיעת שיטורים ודרשות

חייגו: 02-803-9999

